

**Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta**

**KOMPARACE FINANČNÍCH PRODUKTŮ SE STÁTNÍ
PODPOROU A MOŽNOSTI JEJICH UPLATNĚNÍ PŘI
POSILOVÁNÍ PENZIJNÍHO SYSTÉMU.**

Diplomová práce

2013

Petr Machač

**Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta**

**KOMPARACE FINANČNÍCH PRODUKTŮ SE STÁTNÍ
PODPOROU A MOŽNOSTI JEJICH UPLATNĚNÍ PŘI
POSILOVÁNÍ PENZIJNÍHO SYSTÉMU.**

Magisterská diplomová práce

Studijní program: Anglická filologie + Aplikovaná ekonomická studia

Vedoucí práce: ing. Jiří Klvač CSc.

Autor: Petr Machač

Olomouc 2013

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: "Komparace finančních produktů se státní podporou a možnosti jejich uplatnění při posilování penzijního systému." vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedl jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne.

Podpis

Poděkování

Za hodnotné rady, odborné vedení práce a připomínky k vypracování této diplomové práce děkuji panu ing. Jiřímu Klvačovi, CSc.

Také děkuji svým rodičům za trpělivost při vypracovávání práce, psychickou podporu a za jejich doporučení a hodnocení.

Obsah

Úvod	8
1. Český penzijní systém a návrhy na jeho změnu	10
1.1. Penzijní systém v ČR do roku 2012.....	10
1.1.1. Výpočet důchodu.....	13
1.1.2. Návaznost na hospodářskou politiku státu	14
1.1.3. Organizace zabývající se penzijním systémem a jejich činnost	17
1.2. Důvody pro penzijní reformu	22
1.2.1. Úspěšnost důchodových reforem v EU	24
1.3. Návrhy penzijní reformy	26
1.3.1. Důchodová reforma podle NERV.....	26
1.3.2. Návrh podle Světové banky.....	28
1.3.3. Návrh podle Vysoké školy Škoda Auto	29
1.3.4. Návrh podle Tomáše Jelínka a Ondřeje Schneidera	32
1.3.5. Schválený návrh penzijní reformy	35
2. Nová podoba penzijního systému a jeho pilíře	37
2.1. Změny v I. pilíři	37
2.2. Důchodové spoření – II. pilíř.....	41
2.2.1. Penzijní společnosti a typy fondů.....	41
2.2.2. Výhody důchodového spoření.....	43
2.2.3. Nevýhody důchodového spoření.....	44
2.3. Penzijní připojištění (a transformované fondy) – III. pilíř.....	46
2.3.1. Význam penzijního připojištění	47
2.3.2. Zabezpečení.....	47
2.3.3. Výnos	48
2.3.4. Státní příspěvky a daňové odpočty	48
2.3.5. Další zajímavosti	50
2.3.6. Čerpání prostředků z penzijního připojištění	50
2.3.7. Srovnání nabídek penzijních fondů	52
3. Komparace vybraných finančních produktů a jejich uplatnění.....	54
3.1. Stavební spoření.....	54
3.1.1. Hlavní výhody	54
3.1.2. Disponibilita vložených prostředků	55

3.1.3.	Cílová částka	55
3.1.4.	Úvěry ze stavebního spoření	56
3.1.5.	Historie stavebního spoření v ČR.....	57
3.1.6.	Srovnání nabídek stavebních spořitel v ČR	58
3.2.	Soukromé životní pojištění.....	60
3.2.1.	Garance	61
3.2.2.	Historie pojišťovnictví v českých zemích	61
3.2.3.	Základní pojmy k životnímu pojištění.....	62
3.2.4.	Druhy životního pojištění	63
3.2.5.	Pojistná rizika.....	66
3.2.6.	Porovnání nabídek životního pojištění	67
3.3.	Srovnání výhodnosti produktů	70
3.3.1.	Modelová situace 1 – muž, 18 let, student	71
3.3.2.	Modelová situace 2 – muž, 35 let, právník.....	72
3.3.3.	Modelová situace 3 – muž, 55 let, horník před důchodem.....	74
3.3.4.	Modelová situace 4 – žena, 18 let, prodavačka v obchodě.....	74
3.3.5.	Modelová situace 5 – žena, 35 let, žena v domácnosti.....	75
3.3.6.	Modelová situace 6 – žena, 55 let, knihovnice.....	76
3.4.	Možnosti uplatnění těchto produktů při posilování penzijního systému	78
	Příklad 1: maximální vklady	78
	Příklad 2: průměrné vklady	79
	Příklad 3: minimální možné vklady.....	79
	Doporučení k modelové situaci 1 (muž, 18 let, student)	80
	Doporučení k modelové situaci 2 (muž, 35 let, právník).....	80
	Doporučení k modelové situaci 3 (muž, 55 let, horník před důchodem).....	81
	Doporučení k modelové situaci 4 (žena, 18 let, prodavačka v obchodě).....	82
	Doporučení k modelové situaci 5 (žena, 35 let, žena v domácnosti)	82
	Doporučení k modelové situaci 6 (žena, 55 let, knihovnice).....	83
	Závěr.....	84
	Anotace	85
	Summary	86
	Seznam pramenů a literatury.....	87
	Seznam zkratk.....	90
	Seznam obrázků, grafů, schémat	91

Seznam tabulek	92
Seznam příloh.....	93
Přílohy.....	94
Příloha 1: Průzkum využití finančních produktů s podporou státu	94

Úvod

Hlavním cílem mé práce je předvést, jak se dají reálně využít finanční produkty podporované státem za nových podmínek nastolených penzijní reformou. Této reformě se budu věnovat hlouběji. Nutno podotknout, že penzijní reforma je nyní aktuální téma a je hodně zpolitizovaná. V době zadání práce (tj. rok 2011) byla situace jiná, takže jsem svou práci sepsal s aktuálností k únoru-dubnu 2013. Mým záměrem je také tyto produkty objektivně srovnat a případně doporučit, v jakých situacích je vhodné si je založit, a kdy jsou naopak ztrátové.

Mezi vedlejší cíle této práce patří provedení anonymního průzkumu ohledně využívání finančních produktů s podporou státu mezi převážně mladými lidmi a zpracování těchto výsledků do podoby grafů s komentáři. Tento průzkum poukazuje na důvody, proč si dotazovaní lidé tyto produkty zakládali, a naopak odhaluje hlavní důvody, kvůli nimž se lidé produktům vyhýbají. Některé ze závěrů průzkumu jsou velice překvapivé.

Tématem mé diplomové práce je komparace finančních produktů se státní podporou a možnosti jejich uplatnění při posilování penzijního systému. Toto téma jsem si zvolil, protože se o danou problematiku zajímám a hlavně s ní mám několikaleté zkušenosti z praxe. Od léta 2009 jsem totiž navštěvoval vzdělávací semináře ve finanční gramotnosti u vzdělávací a zprostředkovatelské společnosti ZFP Akademie, a.s., které mi osvětlily fungování různých finančních produktů, zejména penzijního připojištění, stavebního spoření a životního pojištění. Mám také skromné zkušenosti se zprostředkováváním těchto produktů. Při strukturování osnovy a přesného znění názvu práce jsem čerpal právě z těchto dříve nabytých znalostí. V odborné literatuře je toto téma jen okrajově zpracované a málokterá publikace je nestranná, často se jedná o skrytou reklamu na určitou společnost. Na internetu lze najít jako nejdůvěryhodnější zdroje nestranné finanční servery, stránky ministerstev nebo některé akademické práce a nezávislé studie.

Co se týká použitých metod při zpracovávání tématu, musel jsem vyhledat dostupnou literaturu a elektronické zdroje, přečíst je a vytáhnout z nich podstatné informace. Na základě těchto informací a vlastních zkušeností jsem podle osnovy práci sepsal. Praktickou část jsem pojal stylem dotazníku, který byl vyvěšený na internetu a k vyplnění jsem vyzval své známé,

rodinu a kolegy z vysoké školy. V této práci jsem se nejprve zaměřil na důchodový systém u nás, nastínil různé návrhy penzijní reformy a důvody pro její realizaci a poté jsem postupně rozebral všechny tři pilíře nového důchodového systému v ČR. Dále jsem se s pomocí tabulek a propočtů pokusil osvětlit, jak fungují jednotlivé finanční produkty se státní podporou, poté jsem je porovnal na rozmanitých příkladech a nakonec jsem se snažil zjistit, jaké jsou možnosti jejich uplatnění.

1. Český penzijní systém a návrhy na jeho změnu

1.1. Penzijní systém v ČR do roku 2012

Penzijní systém je součástí sociální politiky s danými pravidly, která mají za úkol zabezpečit starší nebo nemohoucí občany, kteří již nejsou schopni zajistit svůj příjem sami. Důchodový systém, který v České republice fungoval do konce roku 2012, má své prvopočátky po rozpadu socialistického státu v roce 1989. Tehdejší vláda provedla sociální reformu, která se řídila hesly pluralizace (ve smyslu zodpovědnosti občanů za sebe sama), demokratizace správy sociálních věcí a privatizace sociálních institucí. *„Cílem vlády bylo k 1. lednu 1993 zavést novou soustavu sociálního pojištění s hlavním zaměřením na státní podporu v podmínkách potřeby v oblastech pracovní neschopnosti a starobních důchodů. Penzijní oblast měly tvořit dvě části – jednotná, vyjádřená absolutní, v čase indexovanou částkou a druhá, vázaná na dobu a výši pojištění (taktéž valorizována). V dané době však tento záměr nebyl naplněn. Příčinou neúspěchu byly práce spojené s rozdělením tehdejší federace, což byl jednoznačně primární cíl.“*¹ Tato soustava sociálního pojištění byla zákonem zavedena až o dva roky později (zákony č. 155/1995 a č. 160/1995 Sb. o důchodovém pojištění). V roce 1992 se podařilo schválit pouze návrhy na valorizaci důchodů a novou koncepci sociálního zabezpečení (zákon o pojistném na sociální pojištění a státní politiku zaměstnanosti č. 589/1992 Sb.).

Hlavním zdrojem příjmů důchodců je dnes státní průběžný pilíř, známý jako I. pilíř. *„Je založen na principu „pay-as-you-go“ (PAYG), tj. důchody jsou financovány z aktuálního výnosu pojistného, které lidé platí ze mzdy a podnikatelé ze zisku.“*² Účastníci důchodového pojištění jsou zabezpečeni v situacích, jako je stáří, invalidita nebo smrt živitele. V těchto případech vzniká plátcům pojistného nárok na vyplácení dávek sociálního zabezpečení. K důchodovému pojištění neodmyslitelně patří nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti.

¹ Frantel Robert: Penzijní systém v České republice. Brno, Masarykova Univerzita, 2010.

² Manuál k důchodové reformě. Ministerstvo práce a sociálních věcí. Praha, MPSV ČR, 2011. Dostupné z: http://duchodovareforma.mpsv.cz/files/clanky/10/Duch_ref_fi2.pdf [online] cit. 2013-03-23

Základním předpisem upravujícím nároky na důchody, způsob stanovení jejich výše a podmínky pro výplatu je zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (s účinností od 1. 1. 1996). Nynější pojistné na důchodové pojištění má povahu zdanění práce. Bohužel je v ČR velmi vysoké, patří mezi nejvyšší ze všech vyspělých zemí. Tím pádem české podniky ztrácejí konkurenceschopnost, zvyšuje se nezaměstnanost a příjmy na důchodové pojištění se snižují. Na druhou stranu jsou české mzdy pod průměrem EU, tím pádem se jedná o nízkou základnu zdanění.

„Zároveň existuje vlivem obrovského přerozdělování mezi generacemi a občany s různou úrovní příjmů jen slabá vazba mezi výší odvedeného pojistného a výší vypláceného důchodu, což způsobuje malou ochotu platit pojistné. Vysoká míra solidarity, kdy výše důchodu jen málo zohledňuje výši příjmů, je tak vykoupena velmi nízkou mírou zásluhovosti a individuální odpovědnosti za své příjmy ve stáří. Navíc byly zcela potlačeny mezigenerační vazby v rodině.“³

Od roku 1994 funguje i tzv. III. pilíř (dříve označován jako II.), což je penzijní připojištění se státním příspěvkem, kam si lidé spoří dobrovolně. Jde tedy o individuální zabezpečení občanů ve stáří, které je podporováno z veřejných rozpočtů. Také příspěvky zaměstnavatelů jsou daňově zvýhodněny. Přesto až donedávna dosahovaly průměrné měsíční příspěvky účastníků PP příliš nízkých částek. Situace se o něco zlepšila až se změnou podmínek pro přiznání státní podpory (od 1. 1. 2013). Momentálně ale zhodnocení úspor v penzijních fondech ve většině případů ani nepokryje inflaci, což znamená, že bez státní podpory by se peníze znehodnocovaly. To se může změnit teprve s novým „doplňkovým penzijním spořením“, které nabízí různé investiční strategie a umožňuje dosáhnout vyšších výnosů (i ztrát). Původní PP bylo velmi konzervativní, prostředky účastníků byly investovány pouze do bezpečných cenných papírů, aby bylo možné garantovat nezáporné zhodnocení. Dalším problémem byl také neoddělený majetek fondu od úspor klientů a chybějící regulace nákladů na správu prostředků. Penzijní fondy tak mohly své provozní a marketingové náklady hradit z úspor klientů (a připravit je o možné zhodnocení).

„Nevýhodou III. pilíře z pohledu zabezpečení na stáří je také fakt, že v okamžiku nároku lze všechny naspořené prostředky vybrat jednorázově. Průzkumy ukazují, že drtivá

³ Tamtéž.

*většina účastníků této možnosti využívá a prostředky nepoužívá na pokrytí snížených příjmů v důchodovém věku.*⁴

Dosavadní důchodový systém tedy fungoval na dvou pilířích – jednom státním a druhém fondovém, který se dnes značí jako třetí pilíř. Od 1. ledna roku 2013 je zaveden tzv. druhý pilíř, který spočívá ve vyvedení 3% z odvodu na důchodové pojištění a přidání 2% hrubé mzdy občana. Toto je jen stručná definice – podrobněji se budu II. pilíři věnovat v dalších částech práce.

Již dlouhé roky (některé studie uvádějí jako mezník dokonce rok 1993) se vede veřejná i neveřejná diskuze o penzijní/důchodové reformě a její nutnosti pro Českou republiku. Faktem je, že tzv. stárnutí populace není problémem jen ČR, ale většiny vyspělých států. Jednak se prodlužuje průměrná délka života, ale hlavně se v čase snižuje porodnost, což způsobuje postupný „úbytek“ mladých lidí v produktivním věku. Tím pádem v průběžném důchodovém systému vznikají čím dál větší schodky, které je potřeba financovat z jiných zdrojů. Na tomto základě je postavena nutnost penzijní reformy.

Dá se říci, že čistě průběžný důchodový systém (jednopilířový, státní) není dlouhodobě udržitelný. Proto v drtivé většině tržních ekonomik fungují obvykle dva dodatečné pilíře, obecně založené na soukromém nebo fondovém spoření. Udržitelnost „státního“ pilíře je možné ovlivnit těmito způsoby: □

- Zvyšováním pojistného na důchodové pojištění,
- snižováním průměrné výše důchodů,
- zvyšováním věku odchodu do důchodu,
- zvyšováním míry individuálních úspor,
- hledáním nových zdrojů financování důchodového systému

nebo jejich kombinací. Každému je myslím jasné, že první čtyři možnosti jsou značně nepopulární, a proto k nim vláda sahá v omezené míře a některé z nich raději nepoužívá. Například se zvýšením pojistného na důchodové pojištění by nutně narůstala nezaměstnanost, snižování důchodů by vyvolalo nepokoje, zvyšování věku pro odchod do důchodu je rozvrstveno postupně, aby nedošlo k příliš velkému skoku, a zvyšování míry individuálních úspor se snaží vláda dosáhnout státní podporou u vyšších vkladů spořitelů.

⁴ Tamtéž.

Také proto i v ČR proběhla důchodová reforma, která si kladla za cíle:

- *udržitelnost vývoje veřejných financí,*
- *rozdělení/rozložení rizik snížením závislosti na I. pilíři,*
- *zvýšení zásluhovosti a individuální odpovědnosti,*
- *posílení mezigeneračních vazeb v rodině.*⁵

1.1.1. Výpočet důchodu

Český penzijní systém je dávkově definovaný a konstrukce pro výpočet důchodu je tedy dvousložková:

- *„první složku tvoří základní výměra, která je jednotná (stejná) pro všechny druhy důchodů,*
- *druhou složku tvoří procentní výměra, jejíž výše je rozdílná podle délky doby pojištění a výše příjmů dosažených v rozhodném období před přiznáním důchodu,*
- *systém neobsahuje žádná omezení výše důchodu stanovená pevnou částkou nebo procenty (pokud nebereme v úvahu redukci "příjmů" při výpočtu důchodu), a to ani v případě nároku na pozůstalostní dávky po jednom zemřelém“*⁶

Mezi prvky konstrukce výpočtu důchodu řadíme rozhodné období, vyměřovací základy (osobní a všeobecné), přepočítací koeficient pro úpravu naposledy stanoveného všeobecného vyměřovacího základu, koeficienty nárůstu všeobecných vyměřovacích základů a výpočtový základ. Ministerstvo práce a sociálních věcí tyto pojmy vysvětluje následovně:

„Rozhodným obdobím, z něhož se zjišťují hrubé příjmy z výdělečné činnosti, je období před rokem přiznání důchodu. Avšak nepřihlíží se k příjmům před rokem 1986. Ročními vyměřovacími základy jsou skutečně dosažené vyměřovací základy (...) za jednotlivé kalendářní roky rozhodného období vynásobené tzv. koeficientem nárůstu všeobecného vyměřovacího základu.

Koeficient nárůstu všeobecného vyměřovacího základu se určuje za použití příslušných všeobecných vyměřovacích základů (stanoví MPSV vyhláškou do 30. září následujícího

⁵ Tamtéž.

⁶ Obecná informace k zákonu o důchodovém pojištění. MPSV, 2011. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/617> [online] cit. 2013-04-03

kalendářního roku ve výši průměrné měsíční mzdy za kalendářní rok zjištěné ČSU) a přepočítacího koeficientu (stanoví MPSV vyhláškou podle údajů ČSU o průměrné měsíční mzdě za stanovená pololetí - určuje se jako podíl průměrné měsíční mzdy za první pololetí kalendářního roku, který o jeden rok předchází roku přiznání důchodu, a průměrné měsíční mzdy za první pololetí kalendářního roku, který o dva roky předchází roku přiznání důchodu). Koeficient nárůstu všeobecného vyměřovacího základu se stanoví jako podíl všeobecného vyměřovacího základu za kalendářní rok, který o dva roky předchází roku přiznání důchodu, vynásobeného přepočítacím koeficientem, a všeobecného vyměřovacího základu za kalendářní rok, za který se vypočítává roční vyměřovací základ.

Osobní vyměřovací základ je měsíční průměr úhrnu ročních vyměřovacích základů. Při stanovení osobního vyměřovacího základu se z rozhodného období, z něhož se zjišťují příjmy pro výpočet důchodu, vylučují některé zákonem stanovené doby, tzv. vyloučené doby (v podstatě náhradní doby pojištění spadající do rozhodného období a některé další v zákoně o důchodovém pojištění taxativně vyjmenované doby), takže nedojde k jeho "rozmělnění".

Výpočtový základ se zjistí redukcí osobního vyměřovacího základu. První redukční hranice činí 44 % průměrné mzdy. Druhá redukční hranice je stanovena na 4násobek průměrné měsíční mzdy. Do první redukční hranice se částka neredukuje (započítává se plně), zápočet mezi první a druhou redukční hranicí činí 26 %. K částce nad druhou redukční hranicí se nepřihlíží.“ Z předchozího textu můžeme vidět, že je český systém sociálně solidární – těm, kdo měli svou mzdu nižší než 44% průměrné, náleží důchod v plné výši, z částek nad tuto hranici se zachová už jen čtvrtina a z částek přesahující čtyřnásobek průměrné mzdy se již do budoucího důchodu nezapočítá nic. V letech 2011-2014 platí ještě v rámci úsporných balíčků mimořádné opatření, které tyto redukční hranice nadále zpřísňuje.

1.1.2. Návaznost na hospodářskou politiku státu

Penzijní systém pochopitelně úzce souvisí s fiskální politikou státu, protože ovlivňuje státní rozpočet a je součástí veřejných financí. Pojistné vybrané na sociální zabezpečení je příjmem státního rozpočtu, výdaji jsou pak vyplácené dávky. Výše popsaný sociální systém nemají zdaleka všechny země. Systém sociálního pojištění je zaveden zpravidla jen ve vyspělých zemích a o důchodech si obyvatelé rozvojových zemí mohou nechat jen zdát. Bohužel jsou některé země tak chudé, že zajistit sociální zabezpečení svých občanů je pro ně

nemožné. Přestože se český penzijní systém omezuje, znevýhodňuje a mění, pořád dostatečně zajišťuje budoucí důchodce. Tyto postupné parametrické změny a vznik spořicího pilíře mají souvislost s nepříznivým demografickým vývojem. „Dnes připadá na jednoho důchodce 1,8 ekonomicky aktivních lidí - plátců sociálního pojištění. Pokud se systém neupraví, v roce 2050 to bude podle posledních analýz asi 1,2. Přitom schodek důchodového účtu v současnosti činí asi 40 miliard korun ročně. Státní systém důchodového zabezpečení proto není při nynějším nastavení dlouhodobě udržitelný. Je tedy nezbytné hledat nové zdroje nebo příjmy na financování penzí budoucím generacím.“⁷ Koncem roku 2012 dosáhl tento schodek cca 49,5 mld. Kč. Tento problém není samozřejmě pouze v ČR, ale dá se říci, že ve všech státech Evropské Unie. Demografický vývoj má vliv na mikro- a makroekonomický standard a kupní sílu v důchodu. Jestliže by se dlouhodobě v penzijním systému nedělaly změny a reformy by ustaly, logicky by pak čím dál více klesala životní úroveň budoucích důchodců.

Naše země je jedna z posledních, kde penzijní reforma proběhla. Tzv. západní země Evropy (např. Švédsko, Itálie a Německo) upravovaly své důchodové systémy již od 90. let minulého století, protože si uvědomily, že výdaje na důchody jsou často nejvyšší položkou ve státním rozpočtu. „Země Evropské unie vydávaly v roce 2007 v průměru na starobní důchody 10,2% HDP, když nejvyšší výdaje byly v Itálii (14% HDP) a nejnižší v Irsku (5,2%). Česká republika je s výdaji ve výši 7,8% pod průměrem EU, ale ne příliš vzdálena od mediánu, kterým je Lucembursko s výdaji na důchody 8,7% HDP.“⁸ Ani tento fakt ovšem není hlavním důvodem, proč reformovat. Jde hlavně o to, že vlády slibují svým občanům vyšší důchodů, kterou nebudou schopny dodržet. Náhradové poměry ke mzdám se budou postupně snižovat, protože nebude možné dostat současnému stavu vzhledem k tomu, že lidé se dožívají postupně čím dál vyššího věku a v důchodu tím pádem prožijí delší dobu. Penzijní systémy byly v některých zemích nastaveny podle dožití před 100 lety, kdy se počítalo s dobou strávenou v důchodu maximálně deset let, ale nyní se lidé běžně dožívají dvacet, pětadvacet nebo i více let po odchodu do důchodu. Navíc se český systém „(...)vyznačuje extrémní mírou dominance důchodu ze státního průběžně financovaného pilíře - důchodového pojištění - v celkových příjmech ve stáří. Téměř 95 % příjmů důchodců je tvořeno právě důchodem od státu. Takováto situace vystavuje důchodce zvýšeným rizikům, a proto bylo přikročeno

⁷ Demografický vývoj a prognózy. MPSV, 2011. Dostupné z: <http://duchodovareforma.mpsv.cz/cs/69> [online] cit. 2013-03-18

⁸ Důchodové reformy v Evropě. Ondřej Schneider, 2011. Dostupné z: http://idea.cerge-ei.cz/documents/kratka_studie_2011_06.pdf [online] cit. 2013-03-18

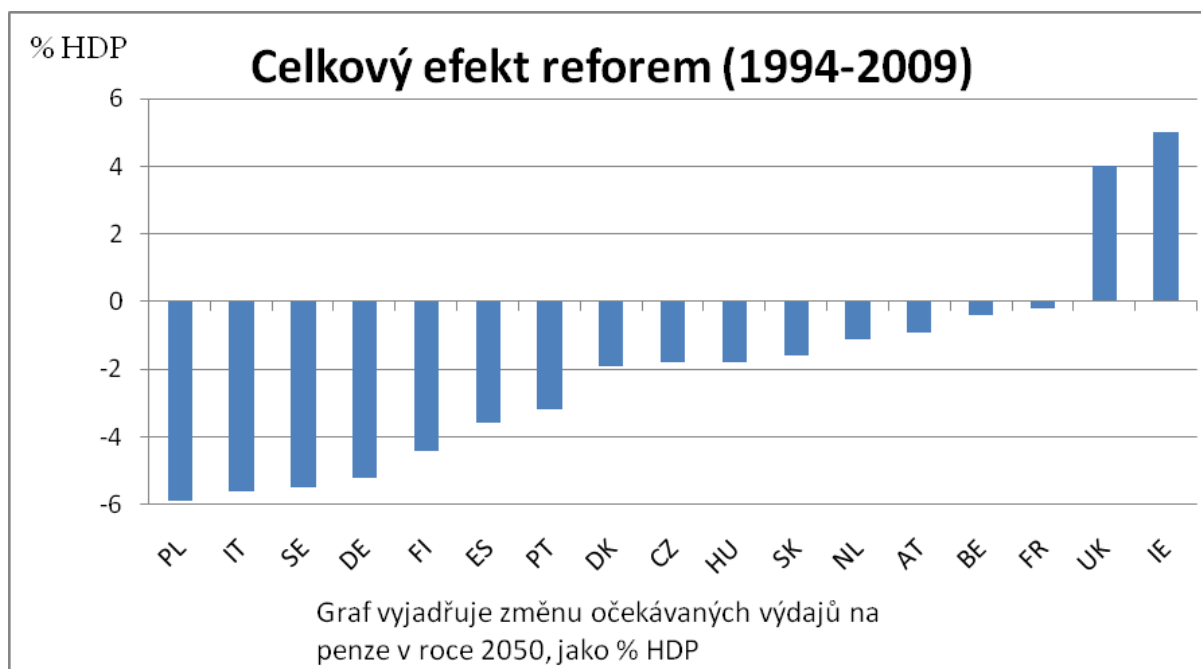
k zavedení nového systému, který má státní důchodové pojištění doplnit o důchod ze spořicího fondově financovaného systému, tzv. II. pilíře.“⁹

Navíc je v ČR relativně vysoká solidarita v průběžném systému, kdy existuje nesoulad mezi zaplacenými příspěvky do sociálního systému a vypláceným důchodem. Lidé s vyššími příjmy mají důchody vyšší řádově jen o několik procent než lidé s podprůměrnou mzdou. Jde v podstatě o určitý typ ochrany proti chudobě. Například v Polsku zavedli reformu, která zavedla plně zásluhový systém a budoucí penze (během několika desítek let) budou vypláceny jen podle výše příspěvků, co si občané naspořili na osobním účtu. Tento systém bohužel není příliš solidární: lidé s nadprůměrnými příjmy si polepší, ale lidé, co budou vydělávat podprůměrně, skončí také s minimálním důchodem. Napadá mě otázka, jestli za nějakých 40-50 let nebude opět nutné sáhnout po důchodové reformě a naopak uplatnit solidárnější principy. To však ukáže jen čas. Přesto za posledních 20 let si mnoho zemí díky uskutečněné reformě polepšilo a značně zredukovalo výdaje státního rozpočtu. Pro ilustraci dokládám graf, který zobrazuje efekt důchodových reforem v různých evropských zemích. Graf přesněji řečeno ukazuje změnu očekávaných výdajů na důchody v roce 2050 v procentech HDP, přičemž se přihlíží k efektům reforem nebo úprav důchodového systému mezi lety 1994 – 2009.

⁹ Proč je nutná důchodová reforma. MPSV, 2011. Dostupné z: <http://duchodovareforma.mpsv.cz/cs/2> [online] cit. 2013-03-18

Graf 1: Efekt důchodových reforem ve vybraných evropských zemích

(změna očekávaných výdajů na důchody v roce 2050, v % HDP)

Zdroj: IDEA Penzijní reformy

Můžeme si povšimnout, že nejvíce se odhadované náklady na penzijní systémy v roce 2050 snížily v Polsku, Itálii, Švédsku a Německu. Zde proběhly ve zkoumaných letech největší reformy, které povětšinou „zavedly tzv. *notionally defined contribution systém (NDC)*, kde budoucí důchody závisí velmi těsně na odvodech do systému a na demografické situaci země.“¹⁰ Naopak ve Velké Británii a Irsku se odhady budoucích nákladů zvýšily o 4 a 5% HDP. Přesto v těchto zemích zůstávají nejnižší z EU. V případě České republiky je snížení o zhruba 1,8% způsobeno hlavně přesouváním hranice pro odchod do důchodu.

1.1.3. Organizace zabývající se penzijním systémem a jejich činnost

Českým penzijním systémem se v první řadě zabývá Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jako MPSV), které má v kompetenci zejména důchodové, sociální a nemocenské pojištění, pomoc v hmotné nouzi, pracovní právo, příjmy a životní úroveň domácností, podporu rodiny a ochranu práv dětí, sociální služby a služby pro zdravotně postižené, státní sociální podporu, a nakonec zaměstnanost a Úřady práce. V oblasti důchodového systému se tedy ministerstvo zabývá analýzami (např. Český důchodový systém v kontextu EU, Národní

¹⁰ Důchodové reformy v Evropě. Ondřej Schneider, 2011. Dostupné z: http://idea.cerge-ei.cz/documents/kratka_studie_2011_06.pdf [online] cit. 2013-03-18

strategická zpráva o přiměřených a udržitelných důchodech připravená pro EU v roce 2005, Příprava podkladů pro rozhodování o pokračování důchodové reformy v letech 2004 až 2005 = činnost tzv. Bezděkovy komise, Vliv věku na efektivnost vstupu do II. pilíře, Výzkumy veřejného mínění o českém důchodovém systému z roku 2006¹¹ a další), z nichž některé jsou důležité i pro mou práci a budu z nich v pozdějších podkapitolách čerpat. Dále MPSV působí jako hlavní informátor v oblasti penzijní reformy – vydává letáky, brožury, manuály a webové stránky k tomuto tématu, aby informovalo širokou veřejnost a všem, co se zavedením penzijní reformy souvisí. Kromě toho funguje jako rozhodující zákonodárný orgán v oblasti všech forem důchodů – starobních, invalidních i pozůstalostních – aktuální znění předpisů a nejnovější změny jsou vždy k nahlédnutí na stránkách ministerstva (<http://www.mpsv.cz/cs/>).

Nesmíme opomenout ani Českou správu sociálního zabezpečení (dále jako ČSSZ), která „je největší a v rámci státní správy ČR zcela výjimečnou finančně správní institucí, která spravuje agendu zhruba 8,5 milionu klientů, z toho více než 2,9 milionu důchodců. Vyplácí přes 3,5 milionu důchodů a měsíčně kolem 200 tisíc dávek nemocenského pojištění.

Přínos České správy sociálního zabezpečení do státního rozpočtu tvoří více než 1/3 všech příjmů. Jde o peníze, které pravidelně vybírá na pojistném na sociální zabezpečení a příspěvky na státní politiku zaměstnanosti.

Kromě důchodového a nemocenského pojištění má ČSSZ na starosti i lékařskou posudkovou službu. Plní také úkoly vyplývající z mezistátních úmluv o sociálním zabezpečení a podle koordinačních nařízení Evropské unie je styčným místem vůči zahraničním institucím pro peněžité dávky v nemoci a mateřství, důchody a peněžité dávky v případě pracovních úrazů a nemocí z povolání.“¹² ČSSZ má sice samostatný rozpočet, ale je podřízena MPSV (není tudíž samostatnou právnickou osobou). „Vznikla sloučením Úřadu důchodového zabezpečení v Praze, České správy nemocenského pojištění a Správy nemocenského pojištění Svazu českých a moravských výrobních družstev.“¹³ Tato instituce má dle zákona (ČNR č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů) na starosti následující činnosti:

- *rozhoduje o dávkách důchodového pojištění, pokud není v uvedeném zákoně stanoveno, že o nich rozhoduje jiný orgán sociálního zabezpečení, a zařizuje výplaty těchto dávek,*

¹¹ Analýzy. MPSV. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/11968> [online] cit. 2013-03-13

¹² Profil organizace, ČSSZ. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/profil-organizace/> [online] cit. 2013-03-13

¹³ Tamtéž.

- rozhoduje o povinnosti občana vrátit dávku důchodového pojištění poskytnutou neprávem nebo v nesprávné výši, pokud je o této dávce oprávněna rozhodovat,
- rozhoduje o povinnosti organizace nahradit neprávem vyplácené částky na dávce důchodového pojištění, pokud je o této dávce oprávněna rozhodovat,
- rozhoduje o odvoláních ve věcech, v nichž v prvním stupni rozhodla okresní správa sociálního zabezpečení,
- rozhoduje o odstranění tvrdostí, které by se vyskytly při provádění sociálního zabezpečení, pokud jí bylo v jednotlivých případech svěřeno,
- vybírá pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti podle zvláštního zákona,
- jedná před soudem v řízení o přezkoumání rozhodnutí ve věcech sociálního zabezpečení,
- plní úkoly při výplatě dávek sociálního zabezpečení do ciziny,
- řídí a kontroluje činnost okresních správ sociálního zabezpečení,
- dává souhlas ke změně pobytu práce neschopného občana při jeho odjezdu do ciziny,
- zajišťuje vydávání tiskopisů předepsaných podle zákona.¹⁴

Dále také působí jako kontrolní orgán v oblasti plnění povinností občanů zapojených do programů sociálního zabezpečení, posuzuje jejich zdravotní stav a průčeschnost, odpovídá za účelné nakládání s prostředky a za správu svěřeného majetku.

Další institucí, která se přímo zabývá důchodovou reformou, je Národní ekonomická rada vlády (dále jako NERV). „Je nezávislým poradním orgánem, který pomáhá vládě nalézt nejvhodnější podobu reformy a ekonomických opatření. NERV radil české vládě od ledna 2009, kdy Česká republika začala pociťovat první dopady ekonomické recese. Od září 2009 byla jeho činnost pozastavena a téměř po roce se politická vláda v čele s Petrem Nečasem rozhodla její činnost obnovit. Členové NERV nejsou placeni státem, poradní činnosti v rámci NERV se věnují ve svém osobním volnu.“¹⁵ Vláda si obvykle zřizuje více podobných orgánů, z nichž některé jsou složeny z členů vlády, jiné pouze z odborníků, ale většinou jde o kombinaci obou možností. Slouží k tomu, aby pomohly a poradily vládě s návrhy zákonů, s reformami, popřípadě s odbornými oblastmi, na které je potřebná speciální způsobilost.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ Národní ekonomická rada vlády. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/ekonomicka-rada/narodni-ekonomicka-rada-vlady-51371/> [online] cit. 2013-03-13

NERV v tomto volebním období pomáhala poskytovat objektivní informace občanům i vládě v oblastech úspor ve státním rozpočtu, radila s reformami daňového, penzijního i zdravotního systému a snažila se zabránit chybám a navrhnout správná řešení pro budoucnost ČR. Bohužel, vláda se všemi návrhy NERV neřídila – například penzijní reforma měla původně vypadat podle ní zcela jinak. O tom až v následující části práce.

NERV má nyní 10 pracovních skupin:

- *Veřejné finance [garant: Tomáš Sedláček]*
- *Důchodová reforma (činnost ukončena) [garant: Vladimír Bezděk]*
- *Boj s korupcí [garant: Pavel Kohout]*
- *Vztahy k EU [garant: Petr Zahradník]*
- *Konkurenceschopnost a podpora podnikání [garant: Michal Mejstřík]*
- *Financování zdravotnictví [garant: Miroslav Zámečník]*
- *Rozpočtový rámec EU [garant: Petr Zahradník]*
- *Krize v eurozóně [garant: Vladimír Dlouhý]*
- *Prorůstová opatření [garant: Tomáš Vrbík]*
- *KPI (key performance indicators = pracovní skupina pro výkonové ukazatele) ve veřejné správě [garant: Jan Procházka]¹⁶*

Ministerstvo financí (dále jako MF) sestává z ministra financí a jeho náměstků. Aktuálně se zabývá několika hlavními oblastmi – finančním a kapitálovým trhem, hospodařením s majetkem státu a informatikou, daněmi a cly, veřejnými rozpočty, mezinárodními vztahy a finanční politikou. Kromě toho spolupracuje s MPSV v oblasti důchodové reformy, zejména poskytuje informace veřejnosti, zaměstnavatelům a zájemcům o vstup do II. pilíře. Mělo tedy na starosti určení konečné podoby legislativy související s reformou, tedy předpisů publikovaných ve Sbírce zákonů 28. prosince 2011. Byly to: zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření, zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření a zákon č. 428/2011 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o důchodovém spoření a zákona o doplňkovém penzijním spoření. K pravomocím MF také patří finanční vzdělávání a jeho zavádění do osnov škol, spravuje oblasti pojišťovnictví a všech finančních produktů, které jsou podporovány státem.

¹⁶ Tamtéž.

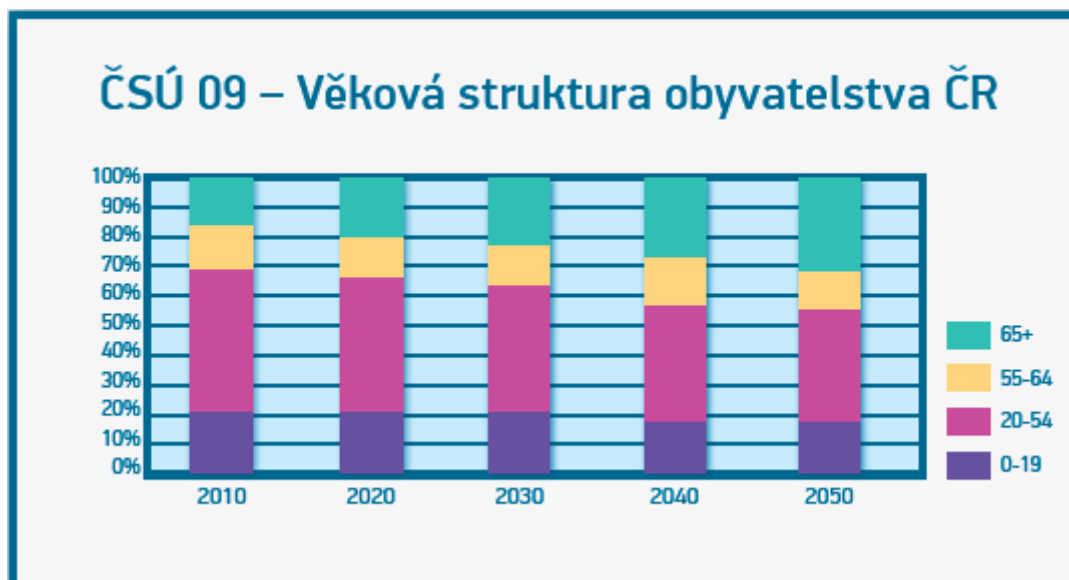
Jako poslední uvedenou instituci jsem zvolil Vysokou školu finanční a správní (dále jako VŠFS). Prof. Ing. Jaroslav Vostatek, CSc., bývalý vedoucí katedry veřejné ekonomiky, se dlouhodobě zabýval problematikou penzijní reformy, například ve svém článku „Česká důchodová reforma: co dál“. Zastává názor, že schválená podoba české penzijní reformy prospěje pouze zprostředkovatelům a penzijním společnostem, ale státnímu rozpočtu příliš nepomůže. Podle něj bude nové řešení ještě nákladnější, než dosavadní systém sociálního pojištění. Nejlepším řešením by prý byl Panevropský penzijní systém, který Světová banka doporučuje již od roku 2003. VŠFS není pochopitelně jedinou vysokou školou, která by se zabývala penzijní reformou, ale jako jedna z prvních získala akreditaci ČNB pro organizaci zkoušek odborné způsobilosti pro prodej finančních produktů II. a III. pilíře. Státní univerzity tyto zkoušky zatím nenabízejí, naopak se tyto zkoušky dají udělat u penzijních společnostech, finančních zprostředkovatelů, nebo soukromých vzdělávacích institucí. VŠFS se dělí na dvě fakulty - fakultu sociálních studií a fakultu ekonomických studií. Pro účel této práce je relevantní její druhá fakulta, která se dělí na katedry financí; ekonomie a mezinárodních vztahů; informatiky a matematiky a katedru řízení podniku. Studijní obory na této škole poskytují teoretickou základnu v oblasti pojišťovnictví, bankovníctví, finančních služeb, řízení podniku a podnikových financí.

1.2. Důvody pro penzijní reformu

Jak už jsem nastiňoval dříve, hlavním důvodem pro provedení penzijní reformy je i v České republice nepříznivý demografický vývoj, což znamená, že zároveň budou odcházet silné ročníky do důchodu a přitom dlouhodobě klesá porodnost. Vzhledem k principu průběžného systému nebude dost ekonomicky aktivních lidí, aby pokryli zvýšené výdaje na důchody. Toto tvrzení dokládám demografickým průzkumem, na kterém se podíleli Český statistický úřad (ČSÚ) a Univerzita Karlova.

Graf 2: Věková struktura obyvatelstva ČR v letech 2010-2050

(poměr jednotlivých věkových skupin)

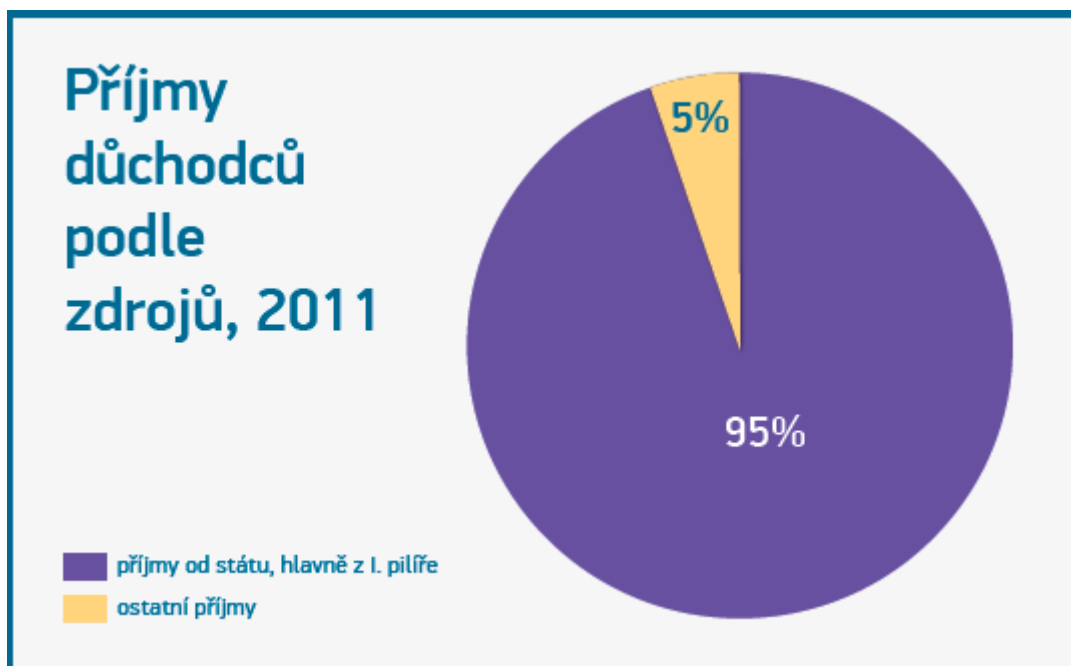
Zdroj: Český statistický úřad

Když si graf prohlédneme blíže, můžeme z něj vyčíst následující prognózy: každých 10 let od roku 2010 se bude poměr lidí nad 65 let zvyšovat průměrně o 4%, počet lidí mezi 55 a 64 lety bude víceméně stejný (tato část populace sice ještě musí pracovat, nicméně jsou znevýhodněni vyšším věkem), ale poměr lidí v „hlavním“ produktivním věku, zde označeném v rozmezí 20-54 let se v průběhu let razantně snižuje – pokud těchto lidí bylo v roce 2010 cca 57%, pak dle odhadů statistiků se dostaneme v roce 2050 k poměru 37% z celkové populace ČR. To představuje úbytek 20% produktivního obyvatelstva, což je alarmující. Také počet lidí do 19 let klesne alespoň o 5%.

Tímto vzniká tzv. schodek průběžného pilíře důchodového systému (rozdíl mezi příjmy a výdaji vyjádřený v % HDP). Při neprovedení reformy by se mohl deficit dostat na hranici 4,5%, což je zhruba 170 miliard Kč. Již v současné době nestačí peníze vybrané na důchodovém pojištění. „Tento schodek neznamená, že aktuálně nejsou na důchody peníze. Musí však být dotovány z výnosu jiných daní, resp. stát si na ně musí půjčovat, a tak zadlužovat budoucí generace daňových poplatníků. Kromě růstu dluhu dochází k omezování jiných potřebných veřejných výdajů na služby občanům (školství, zdravotnictví, oprava silnic apod.). Pokud se bude deficit dále zvyšovat, hrozí kolaps veřejných financí spojený s velkým krácením veřejných služeb.“¹⁷

Dalším důvodem pro reformu a vznik nového spořicího pilíře je velká závislost dnešních důchodců pouze na státním pilíři. Dle ministerstva je situace u nás nejhorší ze všech vyspělých zemí. Nejlépe to ilustruje následující graf:

Graf 3: Příjmy důchodců podle zdrojů v roce 2011

Zdroj: Vývoj vybraných ukazatelů životní úrovně v České republice letech 1993 - 2011, MPSV

Myslím, že ani v letošním roce se „ostatní příjmy“ výrazně nezvýší. Vzniká tím riziko, že v budoucnu nebude schopen státní průběžný pilíř zajistit současnou životní úroveň a

¹⁷ Ministerstvo práce a sociálních věcí. Manuál k důchodové reformě. Praha, MPSV ČR, 2011. Dostupné z: http://duchodovareforma.mpsv.cz/files/clanky/10/Duch_ref_fi2.pdf [online] cit. 2013-03-23

v případě zhroutení důchodového systému by byli důchodci dočasně takřka bez prostředků. Správné provedení reformy by však budoucím důchodcům zajistilo dodatečné příjmy ze II. a III. pilíře a zmiňované riziko rozložilo – ekonomicky řečeno se jedná o diverzifikaci rizik.

1.2.1. Úspěšnost důchodových reforem v EU

V této podkapitole se podíváme na to, co mělo v ostatních státech Evropské Unie největší zásluhy na úspěchu penzijních reforem, a co naopak mělo vliv minimální. Často jsou návrhy kontroverzní, a proto se snaží vlády reformy odkládat. To však problém nijak neřeší. Přestože pozitivní efekty reforem se často projeví s velmi velkým zpožděním, pořád se z dlouhodobého hlediska vyplatí. Bohužel, náklady jsou vidět prakticky okamžitě, a tak reformám oponují například odborové svazy nebo voliči.

„Persson (2003) ukazuje, že poměrný volební systém většinou ztěžuje důchodovou reformu, neboť jakákoliv koalice se nemůže postavit proti zájmům starších generací. Naproti tomu ekonomické faktory, jako je růst ekonomiky, velikost vládního dluhu, nezaměstnanost či rozšíření soukromého důchodového spoření nemají na úspěšnost reforem výraznější vliv (Schneider, 2009). Podrobná ekonometrická analýza v roce 2009 ukázala, že úspěšnost důchodových reforem v Evropské unii nezávisí příliš na demografickém vývoji. Tzv. old age dependency ratio, které měří podíl obyvatel starších 65 let v poměru k počtu obyvatel ve věku 15-64 let (...), bylo statisticky zcela nevýznamné pro úspěch důchodové reformy. Ani v posledních pěti letech se tato situace nezměnila – korelace mezi změnou očekávaných výdajů na důchody a změnou demografických veličin je stále velmi nízká, pod 20%.“¹⁸

Podle této studie dokonce ani výše výdajů na důchody nehraje výraznou roli při prosazování reformy. Nejvíce se tedy projevují politické faktory, například už zmiňované působení odborů a zejména očekávání zvýšených výdajů na důchody v roce 2050. Ne tedy aktuální výše výdajů na důchody, ale rozdíl mezi ní a budoucími očekávanými výdaji je pro vlády hnacím motorem, aby v následujícím období důchodovou reformu provedly. Tento faktor ovlivnil až tři čtvrtiny vlád států, kde reforma měla proběhnout. „Nejvyšší nárůst výdajů na důchody očekávalo v roce 2005 Portugalsko, Španělsko a Maďarsko. Všechny tyto

¹⁸ Důchodové reformy v Evropě. Ondřej Schneider, 2011. Dostupné z: http://idea.cerge-ei.cz/documents/kratka_studie_2011_06.pdf [online] cit. 2013-03-20

tři země provedly mezi roky 2005 a 2010 úpravy důchodového systému, které snížily jejich očekávané výdaje v roce 2050 o 2-3% HDP.¹⁹

¹⁹ Tamtéž.

1.3. Návrhy penzijní reformy

Návrhů, jak uskutečnit penzijní reformu v ČR bylo mnoho. Tento problém zpracovávaly různé vysoké školy, významné české firmy, ekonomové, a zejména pak expertní skupina v čele s Vladimírem Bezděkem, tzv. „Bezděkova komise“. Tato pracovní skupina byla součástí Národní ekonomické rady vlády (NERV) a byla politicky nezávislá. Její návrh uvedu jako první, a dále budou následovat návrhy podle Světové banky, podle Vysoké školy Škoda Auto, podle Tomáše Jelínka a Ondřeje Schneidera, dále podle vybraných politických stran, a nakonec se podíváme na návrh, který byl schválen.

1.3.1. Důchodová reforma podle NERV

Díky výše zmiňované povaze Národní ekonomické rady vlády se zdá být následující návrh důchodové reformy nejméně populistický a dělaný s povědomím o fungování české ekonomiky. Samozřejmě, že ne všechny jeho části by se líbily střední třídě nebo nízkopříjmovým skupinám, ale takový funkční návrh ani vymyslet nelze. Vždy se najdou skupiny obyvatel, které budou s určitou reformou nesouhlasit. Nejprve tedy vyjmenujeme cíle, které NERV doporučila vládě, „*aby důchodová reforma*

1) doplnila do povinného důchodového systému vedle průběžně financovaného pilíře i pilíř kapitálový;

2) zajistila fiskální udržitelnost;

3) lépe rozložila mezigenerační břemena;

4) zlepšila zásluhovost povinného důchodového systému.

Jinými slovy, nevsázejme v povinném důchodovém systému vše na jednu kartu. Zabraňme situaci, kdy na třetinu budoucích výdajů systém nebude mít zdroje. Rozložme náklady přizpůsobení důchodového systému na více generací. Zlepšeme vztah mezi tím, co člověk celoživotně do povinného důchodového systému zaplatí a co ze systému celoživotně získá.“²⁰

Kromě zavedení nového II. pilíře plánovala NERV pokračovat v dosavadních úpravách pilíře I. Patří sem hlavně zvyšování hranice odchodu do důchodu, přechod na cenovou valorizaci důchodů (kvůli zvyšující se zátěži státního rozpočtu), společný vyměřovací základ manželů, snížení stropu pro placení sociální pojištění a další. Měl být

²⁰ Důchodová reforma očima NERVu. Vladimír Bezděk, Daniel Münich, Jan Procházka, Jiří Rusnok, Petr Zahradník, Miroslav Zámečník, 2011. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/ekonomicka-rada/clanky/duchodova-reforma-ocima-nervu-82098/> [online] cit. 2013-03-14

zaveden nový druhý pilíř, který by byl sice povinný pro občany do 40 let, ale jednalo by se pouze o opt-out (vyvedení) 3% z odvodu do průběžného pilíře a občan by ze svého nepřispíval. Tento návrh měl zaručit dodatečný příjem ve stáří i pro ty, kdo mají podprůměrné příjmy.

„Aby spořicí pilíř dosáhl svých cílů, je nezbytné zajistit jeho nízkonákladovost. Proto NERV doporučil, aby výběr pojistného a provozní správu prováděla pokud možno Česká správa sociálního zabezpečení, instituce, která již dnes obhospodařuje průběžný pilíř. Pokud by ČSSZ nebyla schopna se na svou roli ve druhém pilíři důchodového systému včas a s přiměřenými náklady připravit, existuje alternativa spočívající ve využití služeb centrálního deponitáře cenných papírů v kombinaci se systémem Czech point.“²¹ Kromě toho by mohly být tyto prostředky spravovány i bankami nebo investičními společnostmi kvůli vyšší konkurenci a lepší kvalitě nabízených služeb. Tito správci by však neměli znát identitu svých klientů, aby nepřevládla zájem o provize a neutrácelo se za zbytečnou reklamou (bohužel, marketingové kampaně penzijních společností jsou v plném proudu a tento bod tedy nebyl splněn). V návrhu také zaznělo, aby poplatek za správu aktiv byl stanoven zákonem a byl velmi nízký, tedy výhodný pro klienta v porovnání s jinými investicemi. Aspoň tato část návrhu prošla.

„Největší mediální pozornost poutá bezesporu otázka zvyšování daně z přidané hodnoty. Je nutné jasně připomenout, že návrh NERVu spočíval ve snížení povinného sociálního pojištění z 28 % na 23 %, přičemž výpadek příjmů by byl kompenzován sjednocením sazeb DPH na úrovni 19 %. Tato operace je fiskálně přibližně neutrální. Jde tudíž o změnu struktury zdanění v ekonomice, nikoliv změnu úrovně daňové kvóty. Nižší zdanění práce zvýší nabídku pracovních míst, zejména pro středně- a nízkopříjmové pozice, a napomůže tak zlepšit ekonomickou situaci řady domácností.“²² Prý by tento návrh nezpůsobil žádný vážný inflační šok, protože se již v minulosti DPH podobným způsobem upravovala. U důchodců a sociálně slabších občanů by se jejich zvýšené náklady pokryly sociálními dávkami, valorizací důchodů a životního minima. Ve všech sektorech ekonomiky, kde výrobci hrozí velkým zdražením, by se dalo argumentovat tím, že výrobní náklady v celém řetězci by se snížily, a to díky o 5% nižším povinným odvodům zaměstnavatele na sociální pojištění.

²¹ Tamtéž.

²² Tamtéž.

1.3.2. Návrh podle Světové banky

Tento návrh jsem našel v bakalářské práci Roberta Frantela. Tento návrh bude tedy obsahovat zejména citace, parafráze a moje komentáře. *„Stejně jako modely ostatních světových institucí je model Světové banky (World Bank, dále jen WB) sestaven ze tří pilířů kombinující povinné a dobrovolné, státní a soukromé financování. Rozložení rizik do těchto čtyř oblastí má zajistit stabilní a dlouhodobě udržitelné financování s následným kvalitním čerpáním v poměru k průměrné mzdě a vloženým prostředkům.*

První pilíř by měl být de facto shodný se současným systémem u nás – tedy povinný a státem spravovaný dávkově definovaný systém s cílem následné redistribuce. Dle WB by měl tento pilíř být financovaný čistě z daňových zdrojů a nikoliv tedy formou pojistného, což Banka v některých vyspělých zemích kritizuje.“²³ Přestože v ČR se jedná o „sociální pojistné“, nejde o pojištění jako takové, ale spíše o daňový příjem státního rozpočtu.

„Druhý pilíř by měl být spravovaný soukromě a definovaný příspěvkově v podobě vkladů na nějaké penzijní fondy, které by byly státem kontrolovány tak, aby se zamezilo jejich potencionálnímu zneužití.“²⁴ Podle WB by měl být i tento pilíř vymezen zákonem. Této definici v podstatě odpovídá schválený návrh české důchodové reformy.

„Třetí a poslední pilíř je podle vize WB tvořen dobrovolným spořením s cílem naspořit si na důchod, v případě zájmu, nad rámec zákonem stanovené výše. To může být podpořeno různými daňovými úlevami. Hlavním smyslem těchto úlev má být však fakt, že bude existovat elasticita, kdy při snížení daní o x procent se zvýší úspory minimálně o $x+1$ procent.“²⁵ Třetí pilíř v ČR funguje v podobě doplňkového penzijního spoření, ale myslím si, že elasticita týkající se daňových úlev zde příliš nefunguje, zvláště když spodní hranice nároku na daňový odpočet byla citelně navýšena ve snaze přimět lidi spořit více než doposud. Význam III. pilíře v ČR je zatím zanedbatelný. „Tento model v určitých mírných modifikacích lze v současnosti reálně fungující vidět například v Dánsku, Nizozemsku, Švýcarsku, Austrálii apod.“²⁶

²³ Frantel Robert: Penzijní systém v České republice. Brno, Masarykova Univerzita, 2010.

²⁴ Tamtéž.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ Tamtéž.

1.3.3. Návrh podle Vysoké školy Škoda Auto

Tento návrh penzijní reformy pochází z roku 2005 a podílel se na něm i Jiří Rusnok, který byl do prosince 2012 známý jako prezident Asociace penzijních fondů České republiky. Návrh je ze všech nejdelší a nejpropracovanější – uvedu tedy jen jeho podstatu a hlavní cíle – zájemci si mohou celý návrh přečíst v uvedeném zdroji. Hned na úvod uvádí titulek z *The Economist*: „Mějte více dětí, pracujte déle“, který nastiňuje podstatu jejich návrhu. Čeští politici prý vidí jen druhou část věty a snaží se o neustálé posouvání věkové hranice pro odchod do důchodu, ale nedělají opatření, která by zvýhodnila rodiny, a tedy postupně zvýšila porodnost.

„V odpovědi na otázku, proč máme méně dětí než předchozí generace bude snadnější najít odpověď, zeptáme-li se kdo má pracovat déle? Na základě odpovědi na tuto specifickou otázku, pak můžeme nastavit pravidla penzijního modelu spravedlivější pro všechny než je tomu dnes. (...) Jako ekonomicky poučení lidé však můžeme přinejmenším konstatovat, že dnešní společnost je významně materiálně bohatší než to bylo za našich babiček a dědečků a přesto a možná právě proto máme dnes podstatně méně dětí, než měli oni.“²⁷

Autoři tvrdí, že dřívější generace byla ochotna obětovat materiální zajištění kvůli dětem a následně měli skromné důchody. Důvody, proč dnešní generace nemá tolik dětí, prý nejsou ekonomické, ani zdravotní, ale důvodem je změna životního stylu. Rozlišují dva legální způsoby, jak se člověk může zabezpečit na stáří. „*Oba způsoby mají společné to, že se dělí na fázi investování a na fázi spotřeby, přičemž obě fáze jsou navzájem v úzké korelaci.*

• *První možnost je ta, kterou volili již uvedení prarodiče, tj. mít někoho (obvykle vlastní děti), kdo se o vás ve stáří postará. Přeneseno na makroúroveň, naši prarodiče měli dost dětí, které platily do penzijního systému, což jim zaručovalo uspokojivou penzijní dávku. To je v podstatě princip tradičního modelu PAYG (...). V principu jde o pokračování tradiční rodové solidarity dětí s rodiči přenesené na celospolečenskou úroveň. Zatímco v dávné minulosti potomci přenechávali v rodinné pospolitosti svým předkům potřebné zboží a služby, dnes platí peníze odváděnými z jejich aktuálních pracovních příjmů. Stát se stal v moderním důchodovém systému pouze prostředníkem a současně vynucovatelem této solidarity. Je zřejmé, že investicí (příspěvkem) do takového systému jsou děti.*

²⁷ Hyzl, James, Jiří Rusnok, Tomáš Řezníček a Martin Kulhavý. Penzijní reforma pro Českou republiku (inovativní přístup) Mladá Boleslav, ŠkodaAuto Vysoká škola, 2005.

• Druhou možností je v průběhu aktivního života našetřit dostatečnou zásobu peněz (majetku), kterou následně ve stáří člověk použije pro financování potřeb této fáze svého života. Velmi zjednodušeně řečeno: nemám-li děti, nemohu očekávat, že se ve stáří o mně postará někdo cizí (imaginární), proto si musím našetřit sám. Požadovat a očekávat v takovém případě důchodovou dávku ze solidárního PAYG systému je totéž jako byste požádali někoho úplně cizího, aby vám pravidelně přispíval na váš důchod.²⁸ Většina penzijních systémů je založena právě na první možnosti a spoléhá na dostatek nově narozených dětí. Bohužel, v posledních desetiletích porodnost ve vyspělých státech stále více klesá. Důchodové reformy nejčastěji spoléhají na parametrické úpravy I. pilíře a vznik nového spořicího (fully funded, zkráceně FF). I právě probíhající reforma v ČR spoléhala na tato řešení, která však mají své slabiny a v konečném důsledku penzijnímu systému příliš nepomohou.

Řešení problému I. pilíře vidí autoři takto: „Dnešní průběžný systém (PAYG) totiž vyplácí penze i těm, kteří do něj neinvestovali, tedy nepřispěli. Máme zde dnes více a více důchodců, kteří buď neměli vůbec děti anebo jen velmi málo dětí, což je v příkrém rozporu s jejich důchody. Ty jsou naopak právě u těchto lidí obvykle vyšší. To samozřejmě vytváří neúnosný tlak na rovnováhu tohoto systému a nutí vlády přijímat ona nepopulární opatření v podobě zvyšování věku odchodu do důchodu, odkládání valorizace již vyplácených dávek a podobně. Současně se tak posiluje neférovost systému, jelikož tato opatření postihují i ty, kteří přispěli odpovídajícím počtem dětí. Stejně tak je nefér žádat po lidech, kteří vychovali dostatečný počet dětí, jež dnes ze svých výdělků financují stále nákladnější systém, aby dále přispívali do spořicíh pilířů (FF). Nutit všechny bez výjimky, aby si dodatečně spořili ve FF, prostě není férové řešení penzijního problému. Řešení spočívá v tom, aby I. pilíř (PAYG) vyplácel důchody jen těm, kteří do něj platili „příspěvky“ a těmi mohou být v průběžném systému pouze děti.“²⁹ V této citaci jsou uvedeny klíčové podmínky tohoto návrhu. Jsou zdůvodněny tím, že PAYG systém neznamena šetřit si na vlastní důchod, ba naopak dnešní generace mladých pokrývá důchody svých rodičů nebo prarodičů. Toto řešení však není úplné, protože se nezabývá případy, kdy lidé žijí záměrně bez jakýchkoli závazků, ale přitom žijí aktivní a produktivní život.

Právě vybudování nového II. pilíře, založeného na principu individuálních úspor, by tyto alternativy dokázalo vyřešit. Ten, kdo by tedy do průběžného systému „nepřispěl dětmi“,

²⁸ Tamtéž.

²⁹ Tamtéž.

by musel povinně spořit v tomto druhém pilíři. Tím by byly oba pilíře postaveny na stejnou úroveň – jak peněžní investice do II. pilíře, tak náklady při výchově dětí jsou investicemi (odměnou by byl důchod z PAYG). Jakákoli z těchto investic nebo jejich kombinace však musí být učiněna, má-li mít občan nárok na vyplacení důchodu v budoucnu. Podle velikosti investice se bude odvíjet i výše dávky. Nejlépe tento inovativní návrh, který bohužel neprošel, osvětlí následující schéma:

Schéma 1: Podoba návrhu důchodového systému podle VŠ Škoda Auto

Schéma navrhovaného důchodového systému

I. Pilíř	II. Pilíř	III. Pilíř
PAYG (povinný)	FF /DC/ (povinný)	FF /DC i DB/ (dobrovolný)
<p>Příspěvky: platí všichni ekonomicky aktivní (je to platba na důchody našich rodičů)</p> <p>Dávky: pouze jedinci, kteří vychovali alespoň jedno dítě, maximální dávka (cca 50% průměrné mzdy) pro osoby se třemi a více dětmi.</p>	<p>Příspěvky : všichni bezdětní a osoby s již ekonomicky nezávislými dětmi platí plné pojistné; osoby s 1 nebo 2 závislými dětmi mají snížené pojistné; Lidé se třemi a více závislými dětmi mají pojistnou sazbu 0 % (nebo např. 3 %).</p> <p>Dávky: zcela podle naspořené částky DC.</p>	<p>Otevřená možnost pro všechny, kteří chtějí mít vyšší příjem ve staří než jim může zaručit I. a II. pilíř.</p>

Zdroj: převzato přímo z návrhu Penzijní reforma pro Českou republiku (inovativní přístup)

Pro jistotu osvětlím zkratky DC (Defined-Contribution) a DB (Defined-Benefit. U penzijního plánu typu DC nese celé riziko sám klient, zatímco u DB je předem znám výnos, jaký klient získá, jeho vklady jsou pojištěny a riziko tedy nese instituce, u které má spoření založené. Schéma ještě doplním několika principy, na kterých autoři stavěli svůj návrh:

- „Slevu na pojistném do II. pilíře obdrží rovným způsobem oba rodiče. Kriteriem je ekonomický příspěvek (investice). Ve standardní rodině mají tedy nárok na slevu oba rodiče. Jejich příjem není relevantní. V rodinách s jedním rodičem, dostane slevu pochopitelně ten, kdo do dětí reálně investuje (pečuje o ně). Rodič, který nežije s dětmi ve společné domácnosti, může slevu obdržet pouze v případě, že prokazatelně ekonomicky přispívá na výchovu dětí.
- Stejný princip se uplatní i u posuzování nároku na důchod z I. pilíře.

- *Bezdětné osoby, které si však osvojily (adoptovaly) a řádně pečují o děti, mají identická práva jako ostatní rodiče,*
- *V době rodičovské dovolené jednoho s rodičů, se platba do II. pilíře učiněná rodičem, který zůstává ekonomicky aktivní, rozdělí mezi oba rodiče v poměru 1:1.*³⁰

Detailnější informace, konkrétní propočty a modelace najdete v návrhu samotném. Tento model se mi zdá ze všech navržených variant nejrozumnější a nejefektivnější. Nejen že je férový k občanům, kteří se rozhodli investovat do budoucna prostřednictvím dětí a sami se tak připravili o možnost spoření, ale také přihlíží k různým sociálním vrstvám a podporuje vícečlenné rodiny s nízkými příjmy, které by neměly být postihovány ve prospěch bezdětných vysokopříjmových skupin, které se naplno věnují své kariéře a mají tak možnost se zajistit sami. Budoucnost každého národa ovšem spočívá v dětech. Přitom v aktuálním modelu penzijního systému zpravidla lidé, co měli více dětí a žili skromně celý život, mají i nejnižší penzi a ti, kdo děti neměli, ji mají vyšší. Kromě toho schválený návrh penzijní reformy pomůže spíše bohatším vrstvám, než aby podpořil všechny občany. Tzv. zásluhovost v něm není založena na přínosu nově narozených dětí, nýbrž pouze na vložených prostředcích. Více se této problematice budeme věnovat ve druhé kapitole.

1.3.4. Návrh podle Tomáše Jelínka a Ondřeje Schneidera

Tento návrh je sice ze všech nejstarší (pochází již z poloviny roku 1997), nicméně neztrácí nic na své pravdivosti a většina ze zmiňovaných problémů byla do provedení důchodové reformy aktuální. Uvádím ho tedy pro srovnání s návrhy novějšími. Autoři, oba působící v české ekonomice, vystihli v textu politikou situaci a dá se říct, že předběhli svými návrhy dobu. Jsou rozděleny na tři různé varianty, které pojmenovali: Varianta “mrtvý brook”, Radikální reforma a Pomalejší alternativa reformy.

První varianta počítala s tím, že by důchodový systém zůstal po starém, tj. při zachování všech tehdejších parametrů a podmínek. Tehdy ženy odcházely do důchodu v 54 - 57 letech a muži v 60 a celkové odvody na důchodové pojištění dosahovaly výše 26% hrubé mzdy. Autoři udělali odhad vývoje důchodového systému na příštích 20 let, tedy do roku 2020. „*Po několika letech vyrovnaného “důchodového” rozpočtu se celý systém dostane do deficitu, který bude prudce narůstat. Například v roce 2000 se systém poprvé dostane do*

³⁰ Tamtéž.

deficitu (ve výši pouhé jedné miliardy), v roce 2005 již bude nahromaděný dluh dosahovat téměř 40 miliard korun, v roce 2010 dosáhne 150 miliard. Pokud se posunování hranice pro věk odchodu do důchodu zastaví v roce 2007, jak je nyní plánováno, dojde poté k explozi nákladů na důchody a každoroční deficity důchodového systému budou dosahovat úrovně až 100 miliard korun. Celkový dluh penzijního systému by pak v roce 2020 dosahoval astronomické výše přibližně jednoho bilionu korun, což by odpovídalo zhruba jedné třetině hrubého domácího produktu v tomto roce.³¹ Naštěstí mezitím proběhlo vícero změn v důchodovém systému, takže tato prognóza nebyla naplněna. Nicméně i odhady MPSV z roku 2011 se dostaly k podobným závěrům, kdyby neproběhla penzijní reforma.

Autoři již tehdy věděli, že je reforma důchodového systému v ČR nevyhnutelná. V tomto odstavci krátce shrnu jejich návrhy na radikální typ reformy a v dalším jeho pomalejší alternativu. Úvodem zmíním, že obě verze počítaly s tím, že by se postupně během 20-40 let úplně rozpustil státní průběžný pilíř a byl zaveden nový povinný soukromý pilíř, kam by si lidé ukládali 20% průměrné mzdy měsíčně. Díky zrušení odvodů na důchodové pojištění by měli lidé vyšší čisté příjmy a mohli by si toto „soukromé spoření“ snadno dovolit. „*Takto vytvářené zdroje díky dlouhodobému zhodnocování pohodlně zajistí důchody mladším ročníkům: například pravidelné spoření po dobu patnácti let ve výši 20% (tedy nižší než dnešní povinné státní „pojištění“) průměrné mzdy zajistí doživotní důchod ve výši 5.700 Kč měsíčně (v dnešních cenách), po dvaceti letech spoření dosáhne důchod 9.400 Kč a po 25 letech již téměř 15.000 Kč. To vše při odchodu do důchodu podle dnešních pravidel – tj. v šedesáti letech pro muže a 54 až 57 letech pro ženy. Při pozdějším odchodu výše důchodu roste o cca 400 Kč měsíčně za každý odložený rok. Při těchto odhadech počítáme s poměrně konzervativním odhadem pětiprocentního reálného zhodnocování úspor penzijními fondy. Pro ročníky, které mají do důchodu blíže, by bylo potřeba jejich úspory „doplnit“ transferem ze strany státu ve formě obligace, jejíž splatnost by byla vázána na zákonem stanovený věk pro odchod do důchodu. Stát by tak sice nominálně prudce zvýšil svoje zadlužení, ale ve skutečnosti by jen číselně vyjádřil své existující závazky do budoucnosti.*“³² Tento úryvek nejlépe vystihuje tehdejší návrh. Roku 1997 dosahoval důchod průměrně 5000 Kč. Dále následují propočty a modelace uvedeného návrhu, které není pro mou práci nutné uvádět. Zmíněné transfery ze státního rozpočtu na soukromé důchodové spoření by klesaly v čase tak, aby součet transferu a naspořené částky poskytl občanovi alespoň oněch 5000 Kč měsíčně

³¹ Jelínek, Tomáš. Důchodová reforma v ČR - miliardy jsou ve hře. Praha, Občanský institut, 1997.

³² Tamtéž.

rozpočítaných na průměrnou dobu dožití v důchodu. Kromě toho autoři projevovali nadšení pro soukromé vlastnictví, navrhovali další privatizace státního majetku, které by pokryly náklady penzijní reformy, a zdůrazňovali vyšší nákladovost ponechání státního průběžného pilíře. Tento optimismus přikládám tomu, že v tehdejší době ještě nebylo jasné, že velká část majetku rozdělená kuponovou privatizací bude rozkradena a podniky vytunelovány. Dnes by pravděpodobně autoři tohoto textu přemýšleli jinak.

„Další variantou je o něco pomalejší přechod na fondový systém, doprovázený vydáním státních obligací pro všechny v současnosti zaměstnané občany. Tento přístup v podstatě odpovídá modelu chilské reformy. Rozdíl oproti první variantě spočívá především v odlišném pohledu na státní penzijní systém, který nyní považujeme za systém s definovanými příspěvky. To znamená, že budoucí důchody jsou odvozeny od velikosti pojistného zaplaceného v průběhu zaměstnání. Takovéto vypořádání se s účastníky současného důchodového systému se mnohým může zdát spravedlivější než způsob navržený v předchozí variantě radikální reformy. Přechodné období je zároveň v této variantě delší a rovněž množství vydaných obligací dosahuje většího objemu.“³³ Autoři se s pomocí výpočtů dobrali k vyčíslení celkového objemu závazků státu vůči tehdejším zaměstnancům – zjistili také, jak mohly vypadat odvody na důchodové pojištění před rokem 1993 (stoupaly z 10% v padesátých letech až na 24% začátkem let devadesátých). „Podle našich výpočtů by pak občan, který například během posledních třiceti let v zaměstnání pobíral průměrnou mzdu, měl nárok na státní obligaci ve výši 580 tisíc Kč, pokud uvažujeme pouze reálnou hodnotu minulých příspěvků. Jestliže bychom valorizovali příspěvky podle růstu mezd, výše této obligace by dosáhla 665 tisíc Kč. Pokud bychom sečetli nominální hodnotu pohledávek všech dnešních zaměstnanců, jejich objem by dosáhl 2.420 miliard Kč respektive 2.790 miliard Kč v závislosti na použité valorizační metodě.“³⁴ Tato varianta podle nich měla příliš vysoké náklady (byť rozložené v čase) a příliš by se jejich výše nelišila od nákladů starého průběžného systému. Proto upřednostňovali radikální řešení, které by mělo velký pozitivní vliv na udržitelnost penzijního systému, dalo by lidem svobodu ohledně věku odchodu do důchodu, a také by oživilo ekonomiku růstem úspor a investic. Nakonec zdůrazňovali, že je nutné začít co nejdříve pracovat na pravidlech reformy, kultivaci kapitálových trhů a hlavně informovanosti obyvatelstva o výhodnosti reformy. Schválené podobě reformy u nás toto poskytování důležitých informací očividně chybí – spíše panují dezinformace nebo špatné

³³ Tamtéž.

³⁴ Tamtéž.

interpretace uváděné v nespolehlivých médiích. Současná vláda se rozhodně mohla na spuštění reformy připravit lépe a poskytnout více klíčových informací, protože byl vytvořen velmi negativní obraz II. pilíře, který bude možné jen těžko pozměnit.

1.3.5. Schválený návrh penzijní reformy

Nyní si zkráceně shrneme hlavní principy uskutečněné penzijní reformy. Do hloubky se budeme jednotlivým aspektům věnovat ve druhé kapitole. První část návrhu počítala s pokračováním parametrických změn v I. pilíři, jako je zvyšování věku odchodu do důchodu, delší potřebná doba důchodového pojištění a podobně. Nejvýraznější změnou, která je předmětem většiny diskusí, je vytvoření druhého kapitalizačního pilíře, do kterého je možné dobrovolně vstoupit, avšak poté již bude mít klient povinnost setrvat v něm až do důchodového věku. Tento fakt většinu potenciálních zájemců odradí, protože není prakticky nikde dobře zdůvodněna nemožnost výstupu. Vláda to zdůvodňovala příliš vysokými administrativními náklady a zmatkem při volném přecházení mezi I. a II. pilířem. Penzijní společnosti tuto nemožnost zdůvodňují tak, že klient nebude mít důvod vystupovat, protože bude mít naprostou kontrolu nad svým účtem, přehled aktuálního zůstatku a peníze budou předmětem dědictví. Myslím si, že je strach z dlouholetého závázání se do II. pilíře způsoben nedůvěrou lidí v investování a finanční produkty vůbec. Pravděpodobně se většina lidí bojí od dob nepovedené privatizace. Ze III. pilíře, neboli doplňkového penzijního spoření, sice lze vystoupit předčasně, ale klient ztratí nárok na státní příspěvky, a proto z něj odchází minimum lidí. Také garance nezáporného zisku dávala českým lidem potřebnou „jistotu“. Reformou se tyto podmínky zcela mění a jsou zachovány jen klientům, co mají uzavřené smlouvy do konce listopadu roku 2012.

Odvody: „Občané, kteří budou účastníky II. pilíře, si budou moci na osobním účtu spořit prostředky tím, že odvedou část pojistného na důchodové pojištění (3 % z vyměřovacího základu) do II. pilíře (odvod do I. pilíře se jim tedy sníží). K této částce však budou muset přidat další 2 % z vlastních prostředků. Celkově tedy bude výše odvodu činit 5 % z vyměřovacího základu. Vzhledem k tomu, že se sníží odvod těchto občanů do I. pilíře, bude jim adekvátně krácen státní důchod z I. pilíře.“³⁵ Na jednu stranu účastníci dostanou 3% zpět

³⁵ Základní aspekty reformy penzijního systému České republiky. MFČR, 2011. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/duchodova_reforma_62395.html [online] cit. 2013-03-25

od státu, na druhou stranu musí obětovat 2% své mzdy měsíčně, a to také leckteré osoby odradí.

Poslední změnou je také transformace III. pilíře. Jde tu například o oddělení majetku správce od majetku současných klientů, díky čemuž se přestanou náklady na reklamu a správu hradit z majetku účastníků penzijního spoření. Nově budou penzijní fondy spravovány penzijními společnostmi. Klientům penzijního spoření naštěstí zůstanou zachovány všechny původní výhody, jako je například garance nezáporného zisku a možnost vybrat polovinu prostředků po 15 letech. *„Noví účastníci, anebo stávající účastníci v případě dobrovolného přestupu do nových typů fondů, budou své prostředky vkládat do nových fondů III. pilíře (účastnických fondů) s potenciálem vyššího zhodnocení oproti dnešnímu penzijnímu připojištění. Pro účastnické fondy budou platit značně volnější pravidla investování, čímž se vytvoří předpoklady pro dosažení výnosu dlouhodobě překonávajícího inflaci (což ve stávajících penzijních fondech není možné).“*³⁶ Státní podpora a daňové odpočty sice zůstanou zachovány, ale budou parametricky omezeny – podrobněji v části práce zabývající se III. pilířem.

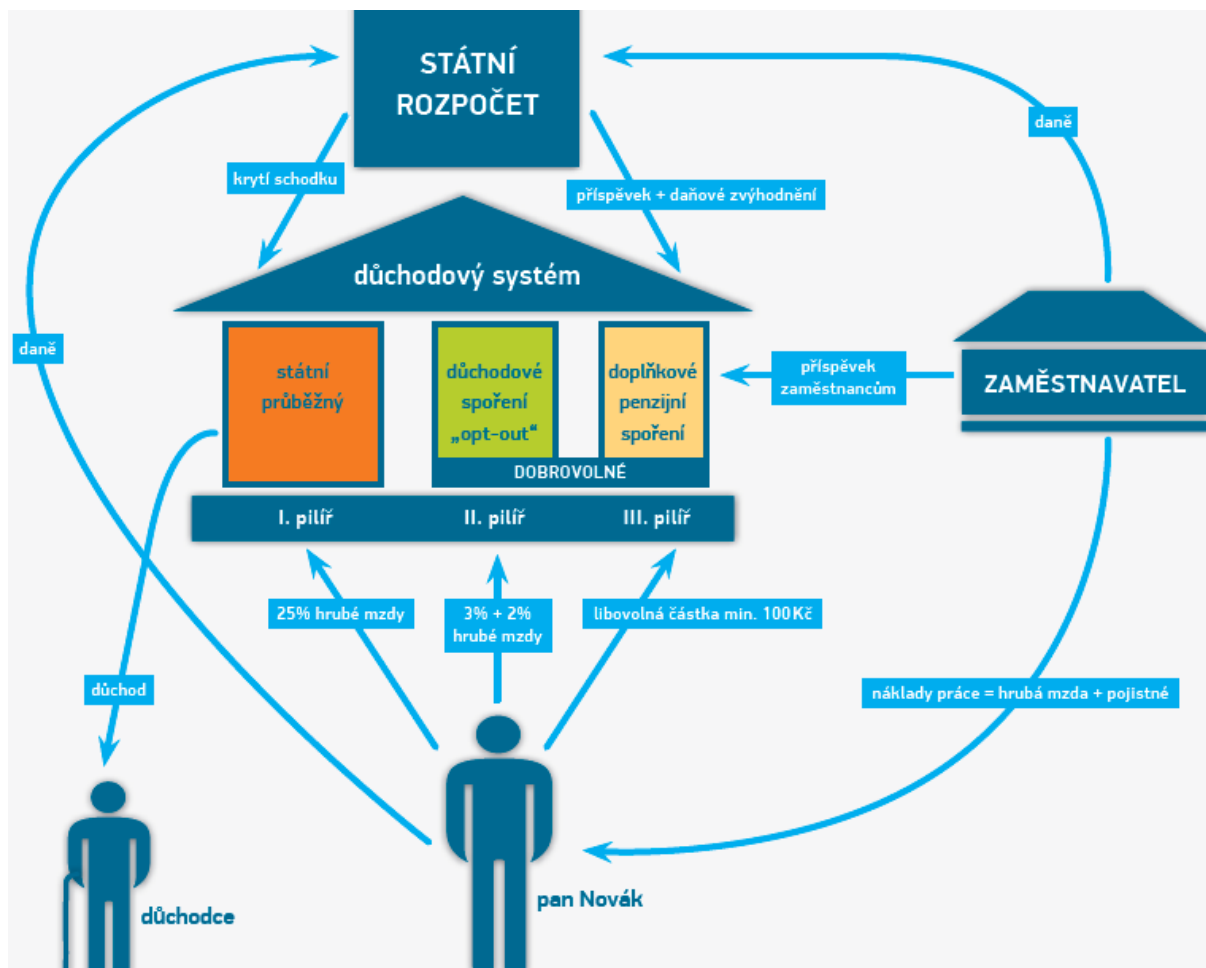
³⁶ Tamtéž.

2. Nová podoba penzijního systému a jeho pilíře

2.1. Změny v I. pilíři

V této části si připomeneme, jaké změny proběhly ve státním průběžném pilíři a proč k nim došlo. „Většina z nich nabyla účinnosti již 1. ledna 2012 a někdy se hovoří o tzv. malé důchodové reformě. Jejím cílem bylo zvýšit dlouhodobou finanční udržitelnost I. pilíře. Dále bylo nutné reagovat na nález Ústavního soudu, podle kterého by měla výše důchodu více zohledňovat výši prostředků, které občan zaplatí na povinném pojistném do I. pilíře.“³⁷ Pro představu také přikládám obrázek nové podoby důchodového systému v ČR:

Schéma 2: Nová podoba penzijního systému v České republice

Zdroj: MPSV

³⁷ Ministerstvo práce a sociálních věcí. Manuál k důchodové reformě. Praha, MPSV ČR, 2011. Dostupné z: http://duchodovareforma.mpsv.cz/files/clanky/10/Duch_ref_fi2.pdf

Toto schéma zjednodušeně zobrazuje princip fungování nového třípilířového důchodového systému. První figurka zobrazuje důchodce, který již své potřebné období odpracoval a má nárok na starobní důchod. Je tedy nyní jen pasivním příjemcem dávek z průběžného státního pilíře. Druhá figurka, nazvaná „pan Novák“ je představitelem pracujícího občana, který je zaměstnán, platí poctivě daně, odvádí 25% hrubé mzdy do I. pilíře (zbylá 3% má vyvedena na důchodové spoření), využívá tedy nový druhý pilíř a platí si určitou částku na pilíř třetí. Zaměstnavatel odvádí daně státu, poskytuje příspěvky na doplňkové penzijní spoření a s panem Novákem mu vznikají náklady práce, což je součet hrubé mzdy a sociálního+zdravotního pojištění. Ze státního rozpočtu pak plynou příspěvky na III. pilíř a také se pokrývá schodek ve státním průběžném pilíři.

První změnou, která se děje průběžně již od roku 2010, je posun tzv. důchodového věku, přesněji řečeno úpravy týkající se věku přiznání nároku na starobní důchod. Důvodem je postupné prodlužování průměrného věku obyvatel a také doba jejich dožití v důchodu. Dle MPSV je toto navržené zvyšování důchodového věku „založeno na principu, který zachovává délku strávenou v důchodu na dnešní úrovni, tedy cca 20 let. Bude se proto dále pokračovat ve zvyšování důchodového věku u mužů současným tempem, tj. o 2 měsíce ročně, i po dosažení důchodového věku 65 let, a to bez stanovení cílové hodnoty důchodového věku.“³⁸ U žen se dokonce tempo zvyšování zrychlí, a to u těch, které se narodily v roce 1956 nebo později. Tato změna je zdůvodňována rovností mužů a žen v oblasti sociálního zabezpečení. Podle mého názoru by se mělo přihlížet k počtu vychovaných dětí – ženy (někdy i muži) často strávili celé roky na rodičovské dovolené a neměli by za to být postihováni delší dobou práce jen za cenu „rovnoprávnosti“. V konkrétních číslech půjde o zvýšení tempa z původních 4 měsíců na 6 měsíců za rok. Ke sjednocení důchodového věku pro všechny má dojít v roce 2041. „Bude se to týkat osob narozených v roce 1975 při dosažení důchodového věku 66 let a 8 měsíců.“³⁹

Dále se bude měnit tempo valorizace neboli navyšování důchodů. Od roku 2012 se důchody valorizují na základě vyhlášky MPSV. Zvyšují se v závislosti na růstu úhrnného indexu spotřebitelských cen za domácnosti. Dle ČSSZ proběhla minulý rok valorizace následovně: „Podle vyhlášky MPSV č. 286/2011 Sb. se od lednové splátky roku 2012 zvyšují

³⁸ Tamtéž.

³⁹ Tamtéž.

všechny důchody vyplácené z českého důchodového systému, přiznané před 1. lednem roku 2012. Základní výměra důchodu se zvyšuje o 40 Kč z částky 2 230 na částku 2 270 Kč, procentní výměra důchodu se zvyšuje o 1,6%.⁴⁰ Od letošního roku ovšem situace vypadá jinak: „Pro roky 2013 až 2015 došlo k přijetí mimořádného opatření ke snížení deficitu státního rozpočtu, kdy budou důchody valorizovány o třetinu nárůstu spotřebitelských cen a třetinu růstu průměrné mzdy.“⁴¹ Poté se má tempo valorizace opět zvýšit, i když ne na původní úroveň – budou navýšeny o celý nárůst indexu spotřebitelských cen, ale pouze o třetinu růstu průměrné mzdy. Zpřísní se také pravidla pro navyšování důchodů v budoucnu. Začátkem roku 2012 dokonce padl návrh na úplné zmražení důchodů, ale nakonec neprošel – byl odmítnut hlavně ekonomickými ministry.

Také v oblasti předčasných a pozůstalostních důchodů se odehrálo několik změn. Dříve měl/a vdovec nebo vdova nárok na výplatu jednorázové částky pozůstalostního důchodu v případě, že uzavřel nové manželství. Dnes je již toto zrušeno. Na druhou stranu se zkrátila lhůta pro opětovné přiznání tohoto důchodu při splnění zákonem daných podmínek, a to z původních pěti let na dva roky (pro nároky vzniklé po 31. 12. 2011). „Zvyšuje se trvalé krácení předčasného starobního důchodu za období, které spadá mezi 1 rok a 2 roky před vznikem nároku na starobní důchod podle zákonné věkové hranice. To znamená, že těm, kterým je přiznán předčasný starobní důchod více než 1 rok před dosažením důchodového věku, je důchod krácen více, než tomu bylo před 1. 1. 2012.“⁴² Namísto toho je nyní možné využít předdůchod, o kterém bude pojednávat část týkající se II. pilíře.

Poslední podstatnou změnou je postupné prodlužování tzv. rozhodného období pro výpočet důchodu (osobního vyměřovacího základu), což je období, ve kterém jsou do výpočtu zahrnuty příjmy jednotlivce. „Rozhodné období nebude omezeno na 30 kalendářních roků. Nadále bude začínat kalendářním rokem bezprostředně následujícím po roce, v němž pojištěnec dosáhl 18 let věku, končit však bude vždy až kalendářním rokem bezprostředně předcházejícím roku přiznání důchodu. V platnosti zůstává, že do rozhodného období se nezahrnují roky před rokem 1986, takže tato změna se projeví až u důchodů přiznávaných po

⁴⁰ Nejčastější dotazy. ČSSZ, 2013. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/nejcastejsi-dotazy/nejcastejsi-dotazy-duchodove-pojisteni.htm> [online] cit. 2013-03-23

⁴¹ Ministerstvo práce a sociálních věcí. Manuál k důchodové reformě. Praha, MPSV ČR, 2011. Dostupné z: http://duchodovareforma.mpsv.cz/files/clanky/10/Duch_ref_fi2.pdf [online] cit. 2013-03-23

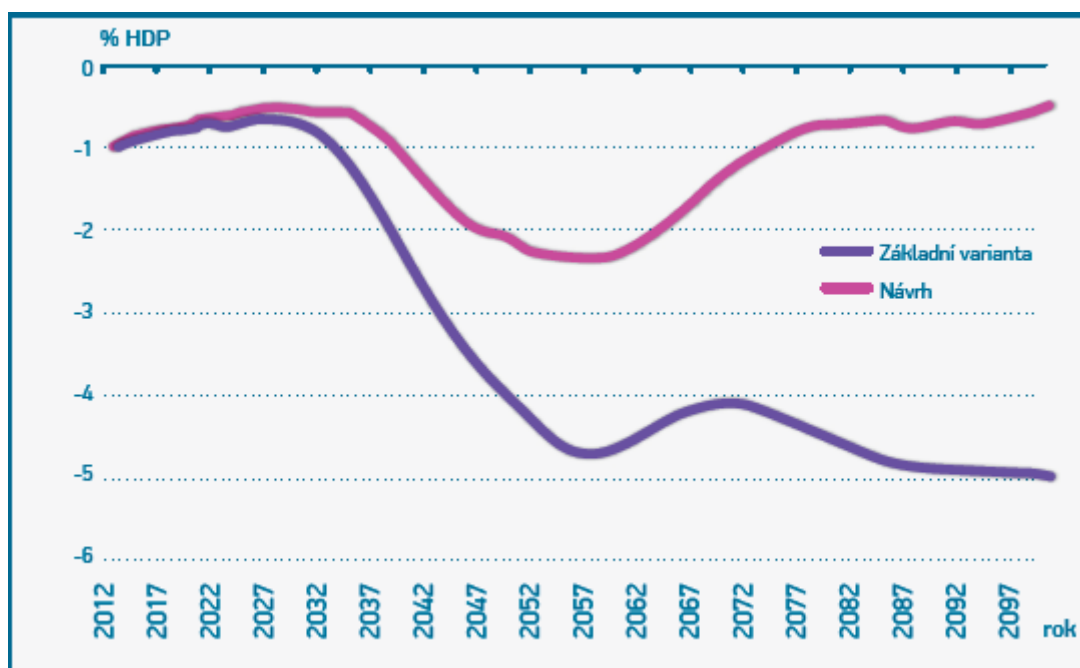
⁴² Tamtéž.

roce 2016.⁴³ Tyto změny ve výpočtech se dají nejlépe ověřit na stránkách MPSV, kde je k dispozici důchodová kalkulačka, která na základě zadání roku přiznání důchodu, výše vyměřovacích základů, vyloučených dob a doby pojištění vypočítá orientační výši důchodu. Informace ke kalkulačce i kalkulačku samotnou naleznete na adrese: <http://www.mpsv.cz/cs/2435>.

Všechny výše uvedené změny mají dle současné vlády mít pozitivní vliv na dlouhodobou udržitelnost státního průběžného pilíře. Sice se těmito opatřeními nepovede zvýšit příjmy z pojistného natolik, aby překonaly výdaje na důchody, ale mělo by se zabránit výraznému nárůstu schodku a udržet ho na přijatelné úrovni. Situaci zobrazuje následující graf, kde vrchnější linie zobrazuje efekt návrhů a změn, kdežto spodní linie představuje variantu bez důchodové reformy. Výše schodku státního pilíře je vyjádřena v % HDP.

Graf 4: Výše schodku průběžného pilíře – prognóza

(zobrazeno v % HDP)

Zdroj: MPSV

⁴³ Změny v důchodovém pojištění od 30. 9. 2011. ČSSZ, 2013. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-poiisteni/davky/zmeny-v-duchodovem-poiisteni-od-30-9-2011.htm> [online] cit. 2013-03-24

2.2. Důchodové spoření – II. pilíř

Základními parametry důchodového spoření v novém FF pilíři je již zmiňované vyvedení 3% z jinak povinného 28% odvodu do státního pilíře a jejich přesun na soukromý účet u penzijní společnosti, tedy II. pilíř. K tomu je účastník povinen přidat 2% ze své hrubé mzdy, celkem se tedy z vyměřovacího základu odvede 5% měsíčně na toto spoření. „Vstup do II. pilíře důchodové reformy je dobrovolný. Vstoupit může každá fyzická osoba, která dosáhla věku 18 let a není starší 35 let v roce uzavření smlouvy o důchodovém spoření s penzijní společností. Pro občany starší 35 let platí, že mohou do II. pilíře vstoupit pouze v průběhu prvních 6 měsíců po jeho spuštění (tj. od 1.1. do 30.6.2013). Jiná lhůta platí pro osoby, které se ke dni spuštění II. pilíře neúčastní trhu práce.“⁴⁴ Těmto osobám se počítá půlroční lhůta od doby, kdy se opět stali účastníky na českém trhu práce. Navíc za náhradní doby (péče o dítě, péče o závislou osobu, nezaměstnanost) nejsou postihovány. Během této doby nemusí platit do II. pilíře a ve státním pilíři jim zatím nabíhá stejné právo na důchod, jakoby účastníky II. pilíře nebyly. Účast na důchodovém spoření nezakládá smlouva samotná, protože musí být napřed schválena Centrálním registrem smluv, což může trvat až dva týdny (jen během této doby si může klient svou účast na II. pilíři rozmyslet a dohodnout se s penzijní společností na odstoupení od smlouvy). Účast tedy vzniká až registrací, o kterou žádá penzijní společnost. Klient pouze obdrží oznámení o zaregistrování smlouvy.

2.2.1. Penzijní společnosti a typy fondů

Správci prostředků jsou tedy penzijní společnosti. Mohly vzniknout buď transformací původních penzijních fondů, anebo jako nové subjekty. Jsou na ně kladeny přísné požadavky (např. základní kapitál ve výši alespoň 500 milionů Kč), zajišťující stabilitu tohoto pilíře. „Penzijní společnosti budou povinně nabízet čtyři fondy (dynamický, vyvážený, konzervativní a státních dluhopisů), lišící se investičními limity, strukturou spravovaného portfolia a s tím spojeným rizikem. Obecně lze uvést, že:

- fond státních dluhopisů bude investovat většinu obhospodařovaných prostředků do státních dluhopisů ČR a v menší míře i do státních dluhopisů zemí EU a OECD splňujících určitá kvalitativní kritéria,

⁴⁴ Manuál k důchodové reformě. Ministerstvo práce a sociálních věcí. Praha, MPSV ČR, 2011. Dostupné z: http://duchodovareforma.mpsv.cz/files/clanky/10/Duch_ref_fi2.pdf [online] cit. 2013-03-27

- *konzervativní fond bude investovat do dluhopisů členských států EU a srovnatelně bezpečných dluhopisů, a dále do nástrojů peněžního trhu, fondů peněžního trhu a jiných obdobně likvidních aktiv,*
- *vyvážený a dynamický fond budou moci oproti konzervativnímu fondu navíc investovat část obhospodařovaných prostředků také do akcií a cenných papírů kolektivního investování, přičemž u dynamického fondu bude rozsah vhodných aktiv širší a část obhospodařovaných prostředků, kterou bude do těchto aktiv moci investovat, vyšší než u vyváženého fondu.*⁴⁵

Klientovi je před samotným podpisem smlouvy předložen k vyplnění investiční dotazník, podle kterého se má rozhodnout, jakou má investiční povahu a kterou strategii zvolí. Je sice možné zvolit i riskantnější strategii než podle výsledků dotazníku, ale klient je varován prodejcem a musí podpisem stvrdit své rozhodnutí. Penzijní společnost je také povinna nabídnout tzv. strategii životního cyklu, kde se mění strategie dle věku účastníka, a to od nejrizikovější po nejbezpečnější v pozdějším věku. I v případě zvolení dynamické strategie funguje tzv. investiční brzda, která zajistí postupné přesouvání prostředků účastníka do konzervativnějších strategií. A to tak, že od 36 let věku klienta se z dynamického fondu každých pět let přesune 20% naspořených prostředků do vyváženého důchodového fondu. Když má klient věk o 10 let nižší než věk odchodu do důchodu, má 100% svých prostředků v dynamickém fondu, a poté se každý rok opět přesune 20% do fondu konzervativního tak, aby 5 let před důchodem bylo 100% prostředků investováno konzervativně. To má zamezit tržním výkyvům a možným ztrátám před koncem doby spoření.

Všechny provozní i marketingové náklady nese správce. Také je stanovena maximální výše provize zprostředkovateli, maximální výše nákladů vynaložených na uzavření jedné smlouvy, a maximální výše nákladů na propagaci. Tato opatření slouží k tomu, aby nebyly prostředky účastníků i penzijní společnosti zatíženy nadbytečnými náklady. Jediným nákladem, který ponесou klienti, bude striktně regulovaná odměna za správu majetku a odměna za zhodnocení. Také jsou stanoveny jednorázové poplatky za nadstandardní úkony.

- *Struktura úplaty penzijní společnosti (základní úplata za obhospodařování majetku počítaná z objemu majetku ve fondu a odměna ze zhodnocení) omezí zatížení*

⁴⁵ Základní aspekty reformy penzijního systému České republiky. MFČR, 2011. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/duchodova_reforma_62395.html [online] cit. 2013-03-27

prostředků při nižších výnosech a poskytne penzijním společnostem relativně vyšší odměnu jen tehdy, bude-li i pro klienta zhodnocení zajímavé.

- *Konkrétně je výše úplaty z objemu majetku ve fondu omezena na max. 0,3 až 0,6 % z majetku dle typu fondu (nejnižší u fondu státních dluhopisů a nejvyšší u dynamického fondu).*
- *Odměna za zhodnocení pak činí 10 % z dosaženého zhodnocení. (u fondu státních dluhopisů tato odměna povolena nebude). Lze ji obecně popsat tak, že pokud fond dosáhne ročního zhodnocení 5 %, bude účastníkům připsáno 4,5 % a zbývající 0,5 % případně správci (...) jako odměna. Tato obecná konstrukce je však v navrženém zákoně doplněna o opatření, které zohlední případný pokles hodnoty majetku v minulosti. Pokud dojde k takovému poklesu a následnému růstu hodnoty fondu, bude odměna za zhodnocení vyplácena až poté, kdy hodnota fondu dosáhne původní výše (...). Zavedeno je tedy tzv. pravidlo high water mark, které se běžně využívá na kapitálovém trhu v zahraničí.⁴⁶*

2.2.2. Výhody důchodového spoření

Ač není nakonec druhý pilíř to nejlepší možné řešení z předkládaných návrhů, přece jen má několik nesporných výhod, které by mohly nalákat možné zájemce.

- účet dobrovolného důchodového spoření se dá elektronicky ovládat, díky čemuž mají klienti přehled, kolik mají aktuálně naspořeno
- klienti samotní mohou ovlivnit své výnosy – kdykoli je možné změnit investiční strategii a buď snížit riziko přechodem ke konzervativnímu fondu, nebo zvýšit výnos přechodem k fondu dynamičtějšímu
- je možné si zvolit mezi několika variantami délky vyplácení důchodů: doživotní starobní důchod, doživotní starobní důchod se sjednanou výplatou pozůstalostního důchodu po dobu tří let nebo starobní důchod na 20 let
- *„V případě úmrtí účastníka v době trvání smlouvy o důchodovém spoření se jeho prostředky u penzijní společnosti stávají předmětem dědictví. Vypláceny budou primárně formou důchodových nároků ve II. pilíři:*

⁴⁶ Tamtéž.

- *Je-li dědic starší 18 let a je současně účastníkem důchodového spoření, budou prostředky odpovídající jeho dědickému podílu převedeny na jeho osobní důchodový účet u penzijní společnosti, s níž má uzavřenou smlouvu o důchodovém spoření.*
- *Jedná-li se však o zletilého dědice, který není účastníkem důchodového spoření, budou mu prostředky odpovídající jeho dědickému podílu vyplaceny přímo.*
- *Je-li dědic mladší 18 let, použijí se prostředky odpovídající dědickému podílu na úhradu jednorázového pojistného na pojištění sirotčího důchodu podle zákona o důchodovém spoření. Tento sirotčí důchod vyplácí pojišťovna s příslušným oprávněním zvolená zákonným zástupcem nebo soudem stanoveným opatrovníkem, a to po dobu 5 let.⁴⁷*

2.2.3. Nevýhody důchodového spoření

Současná podoba II. pilíře má však také několik závažných nevýhod, kvůli kterým se velká většina obyvatelstva obává do něj vstoupit. Pokud se tyto parametry nezmění, tak je možné, že se celý systém nesetká s úspěchem a bude muset být znovu nákladně reformován.

- vstupem do II. pilíře člověk sice „získá“ 3% od státu, která by šla jinak do státního důchodového systému, ale na druhou stranu je mu poměrně krácen státní důchod („*Při výpočtu důchodu z I. pilíře se bude snižovat procentní výměra důchodu za každý rok účasti na důchodovém spoření o 0,3 %, tedy z původních 1,5 % za každý rok pojištění na 1,2 %.*“⁴⁸) Příklad: má-li dnešní mladý člověk povinnost odvádět důchodové pojištění 35 let, dostal by při dnešních podmínkách pouze při účasti v I. pilíři státní důchod ve výši 52,5% průměrné mzdy; při účasti ve II. pilíři by pak výše jeho státního důchodu dosahovala pouze 42% a zbytek by musel být pokryt důchodovým spořením. Vše tedy závisí na mzdě nebo platu klienta, protože pouze tím lze ovlivnit výši odvodu do II. pilíře.
- patrně největší nevýhodou je nemožnost vystoupit. Jakmile tedy jednou podepíšete smlouvu o vstupu do II. pilíře a je schválena, není cesty zpět. Jde o celoživotní závazek s relativně nejistým výsledkem – klient by musel investovat alespoň do vyváženého fondu, aby se mu vyplatilo toto spoření více než například penzijní připojištění podle starých podmínek. Existuje však značné investiční riziko spojené

⁴⁷ Ministerstvo práce a sociálních věcí. Manuál k důchodové reformě. Praha, MPSV ČR, 2011. Dostupné z: http://duchodovareforma.mpsv.cz/files/clanky/10/Duch_ref_fi2.pdf [online] cit. 2013-03-18

⁴⁸ Tamtéž.

s novými dynamickými penzijními fondy, které může způsobit i ztráty, pokud nejde o dlouhodobé spoření – zde jde tedy o věk klienta.

- podle různých důvěryhodných zdrojů si vstupem do II. pilíře polepší jen malá část populace. Podle Hospodářských novin⁴⁹ si citelně přilepší (mezi 3-5% nárůstem důchodu) pouze necelá třetina populace mužů a jen desetina žen. Výše důchodu z II. pilíře totiž závisí na tom, kolik do něj člověk vloží, jak dlouho bude spořit a jakého dosáhne zhodnocení. Podle studie institutu IDEA CERGE-EI, která počítala s průměrným zhodnocením 3 procenta ročně, se starším lidem s podprůměrnými příjmy důchodové spoření vůbec nevyplatí. I podle důchodové kalkulačky MPSV se zdá, že II. pilíř je pouze pro mladé lidi s vyššími příjmy (nejlépe nad 40,000 Kč měsíčně). Detailnější výpočty a modelové situace najdete v podkapitole „Srovnání výhodnosti produktů“.
- opoziční poslanci a senátoři (zejména ČSSD) tvrdí, že II. pilíř v době své vlády zruší. Otázkou zůstává, jestli je to jen předvolební populismus založený na faktu, že většina obyvatel se současnou podobou nesouhlasí, nebo ho chtějí zrušit doopravdy a způsobit tak zbytečné ztráty díky nákladné reformě.

Obecně lze říci, že téma důchodové reformy v ČR je velice rozporuplné a vládou uváděné výhody II. pilíře jsou sporné, protože nevýhody je mohou snadno převážít. Společnost se nyní dělí na dva rozhádané tábory, z nichž jeden reformu podporuje a druhý ji zatracuje. Do prvního tábora obhajujícího nutnost reformy i současnou podobu patří současná koaliční vláda (TOP09, ODS a další), pravicově smýšlející občané a lidé s vysokými příjmy, a zejména penzijní společnosti, zprostředkovatelé a finanční poradci, kteří v reformě vidí příležitost si vydělat. Druhý tábor pak obsahuje politickou opozici, valnou většinu obyvatel, kteří na reformě vidí jen negativa díky negativní medializaci a také lidi, kterým se kvůli nízkému příjmu vstup do II. pilíře nevyplatí. Je těžké být v současné době nestranný – já se přikláním k názoru, že schválený návrh není nejšťastnější řešení a penzijní reforma mohla proběhnout mnohem příznivěji pro většinu lidí. Jen čas ukáže, kdo z těchto táborů měl pravdu, a zda se nový systém dokáže udržet, nebo bude muset být znovu přepracován.

⁴⁹ SKALKOVÁ, O. a kol. Penzijní reforma. Hospodářské Noviny, 2012, roč. 56, č. 227, s. 19-23.

2.3. Penzijní připojištění (a transformované fondy) – III. pilíř

Když se řekne penzijní připojištění (PP), mnozí lidé si nedokáží pod tímto pojmem nic představit, nebo je napadne „pojištění“ nebo „důchod“, případně kombinace těchto slov, která je však nesprávná. Nejde totiž o žádné pojištění, nýbrž o shromažďování prostředků od účastníků penzijního připojištění a státních příspěvků, nakládání s nimi a vyplácení dávek z něj. Vždy vzniká na základě smlouvy mezi penzijním fondem a FO.

„Penzijní připojištění se státním příspěvkem je výhodná forma spoření, podporovaná státem, která umožňuje zajistit si zajímavý objem prostředků pro zabezpečení ve stáří. Penzijní připojištění je upraveno zákonem č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem v platném znění.“⁵⁰ Jen dodám, že v současné době se nově původní penzijní připojištění nazývá „transformované fondy“ a nové spoření na penzi (s jinými podmínkami), které započalo 1. lednem 2013, se nazývá „doplňkové penzijní spoření“. Pro zjednodušení chápání této problematiky zůstanu obecně u starého označení a rozlišovat budu jen tehdy, bude-li to třeba pro jednoznačnost textu.

Snad díky štedrým státním příspěvkům, možnosti daňového odpočtu a příspěvkům zaměstnavatele je penzijní připojištění momentálně nejrozšířenějším finančním produktem v ČR vůbec. Toto tvrzení dokládá i tento aktuální článek, který popisuje hospodaření penzijních fondů za rok 2012:

„Penzijním fondům se dařilo a v roce 2012 jim meziročně stoupl zisk o 6 % na 4,83 miliard Kč. V penzijních fondech si spořilo rekordních 5,15 milionů Čechů, což bylo o 0,5 milionu více než na konci roku 2011.(...)“

„Zájem o účast v penzijním připojištění do 4. čtvrtletí roku souvisel se zákonnou lhůtou, kterou se omezila možnost uzavřít smlouvu právě do konce listopadu. Penzijní fondy byly na tuto alternativu připraveny a i tento mimořádný nárůst smluv bez problémů zvládly,“ uvedl prezident Asociace penzijních fondů Karel Svoboda. Průměrná výše vkladu účastníků vzrostla o 3,6 % na 465 Kč.“⁵¹

⁵⁰ Proč využít penzijní připojištění? Server Finance.cz, 2013. Dostupné z: <http://www.finance.cz/duchody-a-davky/penzijni-pripojisteni/abeceda-penzijniho-pripojisteni/proc-vyuzit-penzijni-pripojisteni/> [online] cit. 2013-03-23

⁵¹ Arsen Lazarevič: Penzijní fondy vydělaly téměř 5 miliard. Finanční server Měsíc.cz, 2013. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/aktuality/penzijni-fondy-vydelaly-temer-5-miliard/> [online] cit. 2013-03-23

2.3.1. Význam penzijního připojištění

Podle některých finančních serverů je hlavním důvodem, proč využít penzijního připojištění, riziko nízkého státního důchodu v budoucnosti. Nejčastěji se odvolávají na demografický vývoj a nutnost dalších zdrojů příjmu. Jedná se většinou jen o snahu prodat tento finanční produkt. Dle mého názoru je tím hlavním důvodem, proč penzijní připojištění využít, naprosto nejvyšší státní podpora ze všech finančních produktů na českém trhu. Je tedy významné z toho hlediska, že je nástrojem dlouhodobého spoření a již při nízkých měsíčních vkladech dokáže díky podpoře státu zhodnotit vložené prostředky nadmíru výhodně. Výše vkladů je čistě na účastníkovi (lze spořit již od 100 Kč měsíčně), ale pro maximální využití podpory státu je třeba vkládat vyšší částky. Základním nepsaným pravidlem je, aby si klient ukládal takovou částku, která by ho neomezovala v jeho produktivním věku a zároveň vytvořila dostatečný kapitál, který by ho zajistil ve věku důchodovém. Doporučuje se začít spořit co možná nejdříve, nejlépe od 18. roku života (většina smluv u finančních produktů vyžaduje věk účastníka 18 let a 1 den). Toto doporučení má své opodstatnění v tom, že délka spoření citelně ovlivňuje výnos díky složenému úročení. Příspěvky takto mladých klientů stačí ve výši 300 Kč měsíčně, kde vzniká nárok na státní podporu 90 Kč. Až budou profesně činní, mohou své příspěvky navýšit, aby si zajistili do budoucna větší kapitál.

2.3.2. Zabezpečení

Penzijní připojištění je možná nejlépe zabezpečený produkt a jeho původní verze dokonce zajišťovala nezáporné zhodnocení, 100% krytí vkladů a investice pouze do nerizikových aktiv. Je upraveno zákony č. 42/1994 Sb. o jeho vzniku, 170/1999 Sb. pojednávajícím zejména o daňových úlevách a zajištění fondů a novějšími zákony 36/2004 Sb. umožňující založit penzijní připojištění českým občanům žijícím na území jiného členského státu EU a 256/2004 Sb. o podnikání na kapitálových trzích. Jistota návratnosti je také garantována tím, že depozitář nesmí být s fondem majetkově svázán, základní kapitál dosahuje výše minimálně 50 milionů korun a na hospodaření dohlíží depozitář, auditor, ČNB a výsledky hospodaření jsou zveřejňovány.

2.3.3. Výnos

Kdybychom sečetli všechny možné formy výnosu z penzijního připojištění, dostaneme se ke znatelně lepším výsledkům než u stavebního spoření, které je rozebráno v další části práce. PP má již v oficiálním názvu „se státním příspěvkem“, a rozhodně ne nadarmo. Díky tomu, že tvoří 3. pilíř penzijního systému, jsou příspěvky od státu relativně nejvyšší v poměru k vlastním příspěvkům. Kromě toho mohou klienti čerpat daňové úlevy, využít odložené daňové povinnosti, získat příspěvek zaměstnavatele nebo 3. osoby, dále je vedení účtu zdarma a výnosy penzijních fondů se pohybují mezi 1-3,5%. Některé pojišťovny také nabízejí výnosové bonusy při určité délce trvání smlouvy. Na konkrétní výše státní podpory se podíváme v další části tohoto tématu.

2.3.4. Státní příspěvky a daňové odpočty

Penzijní připojištění (dnes jako transformované fondy) šlo uzavřít pouze do 30. 11. 2012. Od 1. ledna 2013 funguje jako jeho pokračovatel „doplňkové penzijní spoření“, které se liší v mnoha parametrech, počínaje změnami výše státní podpory a daňových odpočtů.

Tabulka 1: Výše státní podpory u penzijního připojištění

Měsíční úložka	Příspěvek státu do roku 2013	Příspěvek státu od roku 2013
100 Kč	50 Kč	0 Kč
200 Kč	90 Kč	0 Kč
300 Kč	120 Kč	90 Kč
400 Kč	140 Kč	110 Kč
500 Kč	150 Kč	130 Kč
600 Kč	150 Kč	150 Kč
700 Kč	150 Kč	170 Kč
800 Kč	150 Kč	190 Kč
900 Kč	150 Kč	210 Kč
1000 Kč a více	150 Kč	230 Kč

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí, vlastní úprava.

Jak je z tabulky jasné, stát značně snížil své příspěvky u úložek do 500 Kč. Naopak nově lze získat podporu až 230 Kč, ovšem při měsíční úložce 1000 Kč. Tento krok má motivovat

občany, aby si více spořili – bohužel přitom vláda nedomyslela, že nízkopříjmové skupiny obyvatelstva, které si nemohou dovolit spořit větší částky, o podporu přijdou nebo ji budou mít citelně nižší.

Tabulka 2: Výše daňových odpočtů u penzijního připojištění

Měsíční úložka	Odpočty od daňového základu do roku 2013	Odpočty od daňového základu od roku 2013
500 Kč	0 Kč	0 Kč
600 Kč	100 Kč	0 Kč
700 Kč	200 Kč	0 Kč
800 Kč	300 Kč	0 Kč
900 Kč	400 Kč	0 Kč
1000 Kč	500 Kč	0 Kč
1100 Kč	600 Kč	100 Kč
1200 Kč	700 Kč	200 Kč
1300 Kč	800 Kč	300 Kč
1400 Kč	900 Kč	400 Kč
1500 Kč	1000 Kč	500 Kč
1600 Kč	1000 Kč	600 Kč
1700 Kč	1000 Kč	700 Kč
1800 Kč	1000 Kč	800 Kč
1900 Kč	1000 Kč	900 Kč
2000 Kč a více	1000 Kč	1000 Kč

Zdroj: finanční server Měšec.cz, vlastní úprava.

Zde je znova patrné, že nárok na daňové odpočty se posunul z 600 Kč vlastních příspěvků na 1100. Pro získání maximálního možného odpočtu z daňového základu tedy už nestačí 18 tisíc Kč ročně, ale 24.

Další rozdíly mezi smlouvami o penzijním připojištění a doplňkovém penzijním spoření jsou následující: dříve penzijní fondy garantovaly nezáporné zhodnocení vašich příspěvků, dnes nikoliv; bylo také možné využít výsluhové penze (po 15 letech vybrat celou polovinu zůstatku včetně státní podpory a použít ji libovolně) a nakonec se prodloužila lhůta

odbytného, čili možnosti předčasně ukončit smlouvu a získat zpět své peníze, ze 12 měsíců spoření na 24.

2.3.5. Další zajímavosti

- výnos se daní až při výběru – postaru se danil i příspěvek zaměstnavatele, ale nově je možné ještě před koncem smlouvy přejít na systém doplňkového spoření, nechat si vyplácet rentu během 3 let místo jednorázového vyrovnání, a pak daň z příspěvků od zaměstnavatele nezaplatíte; toto platilo i u smluv podepsaných před 1. 1. 2000 v podobě „dočasné penze“⁵²
- výpovědní lhůta při ukončení smlouvy je 2 měsíce
- v případě, že klient není schopen dlouhodobě platit příspěvky, může požádat o přerušeni nebo odklad; v případě přerušeni není nutné doplácet, ovšem doba spoření se nezapočítává – u odkladu je tomu naopak; u obou těchto variant účastník nedostane státní příspěvky za danou dobu
- příspěvek zaměstnavatele může dosáhnout výše až 24000 Kč ročně
- penzijní fondy jsou sdruženy v Asociaci penzijních fondů České republiky (APF ČR); „Od 1. 1. 2013 APF ČR sdružuje 11 členů, kterými jsou všechny penzijní společnosti působící na trhu soukromého kapitálového spoření na důchod v České republice, které provozují důchodové spoření, doplňkové penzijní spoření a penzijní připojištění a za tím účelem obhospodařují jednotlivé důchodové fondy, účastnické fondy a transformované fondy.“⁵³

2.3.6. Čerpání prostředků z penzijního připojištění

Penzijní připojištění má na rozdíl od ostatních finančních a spořicích produktů celou řadu variant vyplácení naspořených peněz. Uvádím varianty platné pro staré PP. Rozdíly v novém doplňkovém spoření jsem uváděl výše.

- 1) Odbytné (po 1 roce a zároveň 12 měsících spoření) – zpoplatněno, vyplatí se pouze těm, kteří se dostali do finanční tísně. Ovšem pozor: „*Jestliže vypovíte penzijní připojištění předčasně, dostanete zpět v plné výši jen své úložky. Příspěvky*

⁵² Dušan Šídlo: Přechodem do nového penzijního spoření lze na daních ušetřit tisíce. Server iDnes.cz, 2013.

Dostupné z: http://finance.idnes.cz/jednorazova-vyplata-penzijnihopripojistenifoypenze.aspx?c=A130206_161009_penze_zuk [online] cit. 2013-03-25

⁵³ APF ČR, 2013. <http://www.apfcr.cz/cs/uvod/> [online] cit. 2013-03-25

*zaměstnavatele a výnosy se vám vrátí o 15 procent nižší. Nárok nemáte na připsané zálohy státní podpory, ani na výnosy z nich. Pokud u fondu nebudete ani pět let, zaplatíte "pokutu" osm set korun.*⁵⁴

- 2) Výsluhová penze (po 15 letech a 180 měsících spoření) – klient si může vybrat polovinu naspořené částky (včetně všech příspěvků a zhodnocení); je také možné tuto vybranou polovinu obratem vložit zpět na penzijní připojištění, zvýšit si vlastní měsíční příspěvky na maximální zvýhodněnou výši (nyní 2000 Kč) a díky tomuto jednorázovému vkladu nemusíte posílat další příspěvky, dokud se vklad „nevyčerpá“. Nepřijdete tak o zhodnocení, a pokud si spočítáte, jak dlouho vložená částka vydrží pokrýt zvýšené měsíční příspěvky, můžete během této doby zhodnotit své prostředky jinde. Poté můžete buď posílat zvýšenou částku, nebo měsíční příspěvky opět snížit (vždy nutno vyplnit nový formulář o změně výše příspěvků).
- 3) Invalidní penze (po 3 letech a 36 měsících spoření) – pro ty, jimž byl státem přiznán plný invalidní důchod. Je stanovena dle penzijního plánu.
- 4) Pozůstalostní penze (0-36 zaplacených úložek: pozůstalí dostanou vše kromě státních příspěvků; 37 a více: dostanou i státní příspěvky) – tato penze, jak samotný název napovídá, není vyplácena účastníkovi penzijního připojištění, ale oprávněné osobě, kterou uvedl do smlouvy. Zemře-li účastník, kterému nevznikl nárok na pozůstalostní penzi, náleží oprávněné osobě odbytné.
- 5) Starobní penze (nejdříve v 60 letech věku, 60 měsíců spoření, klienti od 55 let zakládají PP jen na 5 let) – hlavní penze, ke které směřují všichni střadatelé. Je možné si zvolit mezi jednorázovým vyrovnáním (účastník získá veškeré peníze okamžitě, ale výnosy a příspěvky zaměstnavatele jsou zdaněny 15%) nebo různými typy penze: a) starobní penze doživotní bez sjednané pozůstalostní penze, b) starobní penze doživotní se sjednanou pozůstalostní penzí na dobu určitou, c) starobní penze doživotní s garantovanou dobou výplaty a d) starobní penze doživotní pro účastníka s doživotní pozůstalostní penzí pro oprávněnou osobu.

⁵⁴ Ukončíte-li penzijní připojištění předčasně, na peníze si počkáte i pět měsíců. Server iDnes.cz, 2013. Dostupné z: http://finance.idnes.cz/ukoncite-li-penzijni-pripojisteni-predcasne-na-penize-si-pockate-i-pet-mesicu-1xl-/spor.aspx?c=A091124_111457_spor_bab [online] cit. 2013-03-23

2.3.7. Srovnání nabídek penzijních fondů

Kvůli tomu, že penzijní připojištění je státem podporovaný program a má jasně dané parametry, jen těžko se dá říct, který z penzijních fondů je „nejlepší“ nebo „nejbezpečnější“. V současné době u nás funguje 9 penzijních společností a je na každém účastníkovi, ve kterou značku vkládá důvěru nebo o ní slyšel dobré reference. Přesto se každý fond snaží odlišit různými bonusy, například dlouhodobou „garancí“ zhodnocení, věrnostními programy, speciálními kreditními kartami, mimořádným servisem pro klienty, bonusové produkty jako součást penzijního připojištění a dalšími výhodami. Pro účel mé práce nejsou tyto služby poskytované navíc příliš důležité. Ve srovnání se zaměřím pouze na porovnání možných úspor za 45 let spoření (vstupní parametry v kalkulačce: ročník narození 1988, měsíční úložka 500 Kč, příspěvek zaměstnavatele 0 Kč). Parametry byly zvoleny podle mé osoby – v případě zájmu o jiný propočít je nutné použít zdroj uvedený pod tabulkou. Průměrný výnos u PF by však neměl být bernou mincí pro rozhodnutí, kterému fondu své prostředky svěřit. Obecně se dá říci, že výnosy všech PF postupně klesají a dokud nedojde k oživení světové ekonomiky, na výrazný nárůst se těšit nemůžeme. Také je vhodné se řídit investičním pravidlem, že minulé výnosy nejsou garancí výnosů budoucích. Nejlepší je poradit se s finančním poradcem, kterému důvěřujete a který má v dané oblasti bohaté zkušenosti, případně si nastudovat potřebné informace svépomocně.

Tabulka 3: Ilustrativní příklad budoucího zhodnocení v penzijních fondech

Celkové úspory za 45 let spoření podle průměrného zhodnocení daného fondu v roce 2011:

Penzijní fond	Naspořené prostředky v 60 letech	Průměrný výnos (2011)
Allianz penzijní fond	453 089 Kč	2,7%
ING Penzijní fond	406 166 Kč	2,1%
PF České spořitelny	400 637 Kč	2,1%
PF Komerční banky	398 296 Kč	2,0%
ČSOB PF Stabilita	372 933 Kč	1,7%
AEGON Penzijní fond	365 863 Kč	1,6%
PF České pojišťovny	358 963 Kč	1,5%
AXA penzijní fond	356 925 Kč	1,5%
Generali penzijní fond	287 848 Kč	0,3%

Zdroj: srovnávač pojistných produktů⁵⁵, vlastní úprava.

⁵⁵ Penzijní připojištění, penzijní fondy kalkulačka výnosů. Srovnavec.cz, 2013. Dostupné z: <https://www.srovnavec.cz/penzijni-pripojisteni/kalkulacka-a-srovnani> [online] cit. 2013-03-26

Zdůrazňuji, že jde pouze o ilustrativní příklad, jak se mohou výnosy mezi fondy lišit. Výnos v určitém roce rozhodně není garancí výnosů budoucích. Jak se budou vyvíjet do budoucna, lze jen spekulovat. Kdybychom dosadili zhodnocení za rok 2012, bude tabulka vypadat úplně jinak.

3. Komparace vybraných finančních produktů a jejich uplatnění

3.1. Stavební spoření

Jak už samotný název napovídá, stavební spoření je účelový finanční produkt primárně zamýšlený na financování všeho, co souvisí s bydlením. V podstatě je to uzavřený systém, nezávislý na nepříznivých vlivech peněžního trhu. *„Je vhodné zvláště pro ty, kteří chtějí využívat následné úvěrové produkty stavebních spořitelen, a jde o komplexní finanční produkt poskytovaný výhradně stavebními spořitelny. V jeho rámci můžete spořit, požádat o úvěr ze stavebního spoření nebo o překlennovací úvěr a můžete také využívat státem poskytované podpory stavebního spoření.“*⁵⁶ Přesto po šestileté vázací době můžete naspořenou částku včetně státní podpory využít na libovolný účel. Mezi 2. a 6. rokem ji lze využít pouze k čerpání úvěru na pořízení bytu, stavbu nebo přestavbu domu a související „bytové potřeby“ – nutno doložit spořitelně. Stavební spoření je velice oblíbeným finančním produktem, právě kvůli poměrně krátké době vázání prostředků a možnosti využít státní podporu libovolně. Do své práce jsem ho zahrnul kvůli tomu, že hraje nezastupitelnou roli v soukromém spoření občanů, a tím pádem je svým způsobem i součástí penzijního systému. Mnoho lidí ho totiž bere jednak jako bezpečnou formu uložení úspor, a také jako rezervu, se kterou nebudou aspoň šest let manipulovat. Někteří tam také vkládají své volné prostředky, které jim zůstanou ke konci roku – mohou díky tomu získat státní podporu za stávající rok. Často také na stavební spoření přispívají rodiče svým dětem, protože systém umožňuje založit smlouvu o spoření na každé rodné číslo. Je to vhodný způsob, jak naučit mladé lidi základy spoření a osvětlit jim hodnotu peněz. Stavební spoření mohou využívat samozřejmě také lidé v důchodovém věku a využít tak státní dotace, které by na běžném nebo spořicímu účtu nezískali.

3.1.1. Hlavní výhody

Výhody stavebního spoření (dále jako StSp) spočívají zejména na těchto faktorech: jedná se o velmi zajištěný spořicí nástroj – garantovaný zákonem č. 96/1993 Sb. a jeho novelami, vklady jsou pojištěné dle zákona o bankách a produkt je pod dohledem ČNB.

⁵⁶ Stavební spoření. Finanční server Měšec.cz, 2013. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/bydleni/stavebni-sporeni/pruvodce/> [online] cit. 2013-03-27

Možný výnos ze stavebního spoření je navýšen díky 10% státní podpoře z naspořené částky (podpora do výše 2 000 Kč ročně z částky 20 000 Kč), díky osvobození státní podpory od daně z příjmu, přičemž úroky se pohybují v rozmezí 1-2,2% p.a. Kromě toho je poskytována daňová úleva na úrok z úvěru. Již zmiňovaná státní podpora náleží fyzické osobě, která bude klientem stavební spořitelny alespoň po dobu 6 let, případně bude nejdříve po 2 letech čerpat úvěr ze stavebního spoření. Jedná se o 10% zálohu z roční uspořené částky, která je připisována v dubnu roku následujícího po vkladu. Vklady, které přesáhnou 20 000 Kč za rok, se přesouvají do nároku na státní podporu v dalším roce.

3.1.2. Disponibilita vložených prostředků

Co se týká disponibility, jsou prostředky na StSp vázány po šest let. Je sice možné smlouvu vypovědět předčasně, ale klient se vzdává nároku na státní podporu a navíc musí zaplatit poplatek ve výši 0,5% z cílové částky. Ukončení smlouvy musí být vždy provedeno písemně, výpovědní lhůta je 3 měsíce. Jestliže se rozhodneme pro ukončení smluvního vztahu dohodou, je možné skončit nejdříve měsíc po doručení návrhu spořitelně. Platí se však úhrada dle „Sazebníku úhrad za poskytované služby“. V případě úmrtí účastníka je postup dán §8 zákona o stavebním spoření; stručně jde o to, že jediný dědic může smlouvu převzít, více dědiců se může dohodnout, který z nich ji převezme anebo se smlouva ukončí a podléhá dědickému řízení. Smlouvu je možné v průběhu měnit ve smyslu změny výše cílové částky a měsíčního vkladu, změny tarifu, změny nároku na státní podporu a jiných změn, například adresy nebo telefonního čísla.

3.1.3. Cílová částka

Cílová částka (dále jako CČ) se vždy volí při podpisu nové smlouvy o StSp, případně lze později navýšit nebo snížit, ale služba je zpoplatněna. CČ *„je rovna součtu vložených prostředků, úroků, přiznané státní podpory a úvěru a odečítají se od ní poplatky účtované stavební spořitelnou, přičemž prostředky na účtu by tuto částku neměly překročit.“*⁵⁷ Aby vznikl klientovi nárok na úvěr, musí součet jeho vkladů, státní podpory a úroků dosáhnout alespoň 40% CČ. Z toho plyne, že čím víc naspoříte nad tuto povinnou hranici, tím nižší úvěr můžete čerpat. V případě, že z jakéhokoli důvodu úvěr nepotřebujete, můžete spořit do té

⁵⁷ Stavební spoření. Cílová částka. Finanční server Měšec.cz, 2013. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/bydleni/stavebni-sporeni/pruvodce/cilova-castka/> [online] cit. 2013-03-27

doby, než celkové prostředky na účtu dosáhnou cílové částky. Některé stavební spořitelny dokonce nabízí zvýhodněné úroky při nečerpání úvěru. CČ tedy zvolte podle toho, jestli plánujete pouze spořit, nebo si chcete v budoucnu vzít i úvěr. Nutno podotknout, že při založení stavebního spoření se musí uhradit poplatek ve výši 1% z CČ – proto je vhodné dát si pozor, aby vás někdo nepřemluvil k vypsání smlouvy s příliš nadsazenou CČ, které stejně do 6 let nedosáhnete. Na druhou stranu – pokud si zvolíte příliš nízkou CČ, stejně ji budete muset v budoucnu zvýšit, zaplatit poplatek z vyšší cílové částky a vystavujete se riziku, že vám stavební spořitelna zároveň změní i obchodní podmínky, zejména sazebník úroků a poplatků.

3.1.4. Úvěry ze stavebního spoření

Přestože jsem na začátku této kapitoly zmiňoval účelovost stavebního spoření, pojem „bytové potřeby“ zákon definuje zcela volně a úvěr se tedy dá využít mnohostranně. Oproti hypotéčním úvěrům jsou úvěry ze stavebního spoření relativně snadno dostupné. Navíc je lze kdykoliv během trvání spoření splatit bez sankce, poskytují se od výrazně nižších částek a nemusí být zastaveny nemovitostí. Úroky zaplacené z úvěru ze stavebního spoření jsou daňově odečitatelné. Přesto zde také platí přísné podmínky – účastník musí spořit déle než 2 roky, musí mít celkově naspořeno minimálně 40% CČ, je povinen dosáhnout určité výše hodnotícího čísla (ukazatel platební schopnosti a spolehlivosti klienta) a měl by prokázat svou bonitu. Jestliže nesplňuje některou z těchto podmínek a přesto nutně potřebuje peníze, má možnost zažádat o překlenovací úvěr, jež by měl sloužit výhradně k rychlému získání finančních prostředků v době, než klient získá nárok na řádný úvěr. Má však různé nevýhody, mezi něž patří například absence právního nároku na poskytnutí a rozdělení spoření na dvě části – spořicí a překlenovací, čímž vznikají další zbytečné náklady. Váš účet je navíc až do doby přidělení řádného úvěru vinkulován⁵⁸ ve prospěch spořitelny. Asi největší nevýhodou překlenovacího úvěru je to, že při splácení nesplácíte žádnou jistinu, tím pádem se úroky ani dlužná částka v čase nesnižují. Jedinou výhodou je stejně jako u řádného úvěru možnost si odečíst úroky od daňového základu.

⁵⁸ zamčen, nebo je omezeno právo na disponování s ním

3.1.5. Historie stavebního spoření v ČR

V 90. letech se stavební spoření rozvíjelo i ve střední a východní Evropě. Na náš trh se dostalo v roce 1993. I přes svou krátkou historii v ČR je dnes prakticky nejrozšířenějším finančním produktem vůbec. (dle údajů AČSS ho má aktuálně více než 4,3 milionu lidí) Nyní si pomocí tabulky představíme vývoj parametrů StSp v ČR.

Tabulka 4: Vývoj parametrů stavebního spoření od roku 1993

Období	Roční vklad na max. st. podporu	Záloha státní podpory	Maximální výše státní podpory	Daň z úroků?
1993-2003	18 000 Kč	25% z vkladu	4500 Kč	Ne
2004-2009	20 000 Kč	15% z vkladu	3000 Kč	Ne
2010-2013	20 000 Kč	10% z vkladu	2000 Kč	Ano

Zdroj: vlastní tabulka

Můžeme si všimnout, že maximální státní podpora od roku 1993 dvakrát klesla o třetinu původní částky, tj. v roce 2004 o 1500 Kč a v roce 2010 o dalších 1000 Kč. Navíc se nyní musí platit 15% daň z výnosů. Záloha státní podpory znamená, kolik % z vložených prostředků během uplynulého roku bude připsáno v roce současném (podpora se připisuje vždy v lednu). Roční vklad na maximální státní podporu znamená, že klient musí na svůj účet vložit alespoň uvedenou částku, aby využil státní podporu naplno. Tento parametr se zvýšil pouze jednou, a to v roce 2004. Když tedy srovnáme nejstarší verzi stavebního spoření a jeho podobu v roce 2013, dojdeme k jasnému závěru: všechny jeho parametry byly razantně omezeny a podmínky na připsání státní podpory zpřísněny. Až do roku 2009 bylo možné na staré smlouvy pobírat státní podporu ve výši 4500 Kč. Toto privilegium pro starší účastníky spoření bylo zrušeno a nyní je na všechny smlouvy poskytováno pouze 2000 Kč ročně.

V současné době (únor 2013) probíhá schvalování kontroverzní novely zákona o stavebním spoření, která:

- „od roku 2014 zavádí pro všechny účastníky povinnost prokázat účelové použití státní podpory,
- rozšiřuje možnost účelového použití úspor o převod na doplňkové penzijní spoření (a do budoucna počítá i s financováním studijních nákladů),

- *od roku 2015 navrhuje rozšířit stavební spoření i do běžných bank, čímž zásadně modifikuje osvědčené stavební spoření na běžný spořicí produkt.*⁵⁹

Návrh této novely se setkal s mnoha negativními ohlasy – prý je dokonce v rozporu s Ústavou a omezuje základní lidská práva. Doufejme tedy, že bude tento návrh, který v podstatě ruší systém stavebního spoření jako takový, ještě přehodnocen a přepracován do přijatelnější podoby.

3.1.6. Srovnání nabídek stavebních spořitelen v ČR

Protože si moje práce klade za cíl srovnat různé finanční produkty mezi sebou, v této části jen stručně s pomocí tabulky a dat srovnám parametry stavebního spoření nabízeného různými spořitelny. Pokud by někoho zajímala problematika konkrétně stavebního spoření, je možné si dohledat bakalářskou práci s názvem *Vývoj a současnost stavebního spoření v České republice* napsanou roku 2011 v Brně. Ta se problematice stavebního spoření věnuje ze všech možných úhlů. V mé práci je stavební spoření pouze dílčí část celku o finančních produktech se státní podporou. Momentálně na českém trhu působí těchto pět stavebních spořitelen:

- 1) Českomoravská stavební spořitelna, a. s. (ČMSS)
- 2) Modrá pyramida stavební spořitelna, a.s.
- 3) Raiffeisen stavební spořitelna, a.s.
- 4) Stavební spořitelna České spořitelny, a. s.
- 5) Wüstenrot - stavební spořitelna, a.s.

Od 29. 6. 2000 jsou všechny tyto spořitelny sdruženy v Asociaci českých stavebních spořitelen (AČSS). Tato organizace si klade za cíl posilování důvěry občanů ve stavební spoření, chrání společné zájmy stavebních spořitelen a snaží se vytvářet příznivé podmínky pro řešení bytových potřeb občanů. Každá ze spořitelen disponuje vlastními tarify, akčními nabídkami a doplňkovými produkty ke StSp. Příkládám stav k únoru 2013.

⁵⁹Novela zákona o stavebním spoření. Asociace českých stavebních spořitelen, 2013. Dostupné z: <http://www.acss.cz/cz/novela-zakona-o-stavebnim-sporeni/> [online] cit. 2013-03-28

Tabulka 5: Srovnání nabídek stavebních spořitelén v ČR

Název Parametry	Wüstenrot StSp	ČMSS Variant	ČMSS Garant	Raiffeisen úvěrový	Raiffeisen spořicí	Česká spořitelna	Modrá pyramida
Úroková sazba vkladů	1,00 %	1,50 %	1,00 %	1,00 %	2,00 %	2,00 %	2,00 %
Řádný úvěr – úrok. sazba	3,70 %	4,30 %	2,95 %	3,50 %	4,90 %	4,75 %	5,00 %
Minimum pro řádný úvěr	30,00 %	40,00 %	45,00 %	35,00 %	40,00 %	40,00 %	40,00 %
Min. hodnotící číslo	600,00	33,00	64,00	údaj není znám	údaj není znám	220,00	údaj není znám
Překlenovací úvěr - úroková sazba	6,80 %	4,30 %	4,00 %	4,70 %	4,70 %	6,35 %	6,34 %

Zdroj: finanční server Měšec.cz, vlastní úprava.

Poznámky ke srovnání: každá ze spořitelén má poplatek za uzavření smlouvy – kromě České spořitelny (ČS), která má jen 0,5%, činí 1% z CC. Poplatek za vedení účtu za měsíc je průměrně 25 Kč, Wüstenrot má sice jen 20 Kč měsíčně, ale jiné poplatky má naopak nejvyšší (například 100 Kč za mimořádný výpis, který je obvykle za 50 Kč). Poplatek za zvýšení cílové částky je u všech nabízených stavebních spoření 1% CC, sankce za předčasnou výpověď smlouvy dosahuje obvykle výše 0,5%, ale u Wüstenrotu jde o 0,90% a u Modré Pyramidy dokonce 1%. U poskytnutí řádného úvěru se neplatí žádný poplatek, naopak u mimořádného se pohybuje na úrovni 1%, pouze u ČMSS tarifu Variant je to 0,5%. Při poskytnutí mimořádného úvěru je u všech nabízených variant jeho výše 100% CC. Když se podíváme na výsledky komplexně, vychází nejvýhodněji StSp České Spořitelny (v případě, že nevyužijete mimořádný úvěr) a hned za ním se celkově umístil tarif Garant ČMSS, který je vhodný pro ty, kdo uvažují nad řádným úvěrem.

3.2. Soukromé životní pojištění

Životní pojištění (dále jako ŽP) je nejkomerčnějším finančním produktem, kterým se ve své práci zabývám. Zařadil jsem ho do své práce, protože může fungovat jako jádro spořicíh programů, a to díky mimořádnému pojistnému, které bývá nadprůměrně zhodnoceno (okolo 4% ročně) oproti běžným finančním produktům. Je tedy možné využívat své životní pojištění i jako spořicí produkt a může sloužit i jako kapitálová rezerva pro období důchodu. Za sjednání životního pojištění mohou zprostředkovatelé obdržet velmi vysoké provize, a tak je často předmětem různých podvodů, fint a kliček ze strany neférových prodejců. Životní pojištění se dělí zejména na kapitálové a investiční, která jsou nejrozšířenější. Kromě nich existují ještě riziková, smíšená a důchodová. Podrobněji rozeberu jednotlivé typy životního pojištění dále v této části. Do státem podporovaných produktů jsem ho zahrnul proto, že na něj stát poskytuje značné daňové úlevy. Státní podpora ve formě přímých dávek u životních pojistek není. Je pozoruhodné, že dle údajů České asociace pojišťoven je v naší republice složení životní vs. neživotní pojištění zhruba 40:60, přičemž průměr Evropské unie je cca 70:30. Znamená to snad, že si Češi váží více majetku, než svého života?

Životní pojištění slouží primárně na zajištění rizik, jako spořicí produkt není příliš vhodné (jen jako výše zmiňované jádro při využití více spořicíh produktů). Riziko může být definováno jako nebezpečí škody, poškození, nebo nezdaru při podnikání něčeho. ŽP je nejdůležitější pro živitele rodin a obecně pro ty, na nichž jsou závislí nesoběstační lidé, aby v případě jejich úmrtí nebo vážného úrazu s trvalými následky byly jejich rodiny zabezpečeny. Pouze u některých typů životního pojištění mají klienti šanci, že se jim po delší době (řádově více než 30 let) vklady zhodnotí a budou si je moci na konci vybrat. Nicméně podstatná část pojistky vždy jde na pokrytí nákladů spojených s vyplacením provize zprostředkovateli a poplatky pojišťovně nebo bance. Proto je vhodné mít dlouhodobou smlouvu, kterou si klient založí ještě v mladém věku. Zachová si tak nižší pojistné (díky tzv. rizikové skupině) i staré podmínky. Navíc se tvoří větší kapitál a kromě toho jsou i nižší náklady.

3.2.1. Garance

Životní pojištění, stejně jako ostatní zmiňované produkty, je zákonně upraveno, a to zejména zákonem 277/2009 Sb. o pojišťovnictví, zákonem 38/2004 Sb. o pojišťovacích zprostředkovatelích, zákonem 37/2004 Sb. o pojistné smlouvě a Občanským zákoníkem. Kromě toho jsou ke každé smlouvě poskytovány všeobecné, zvláštní a doplňující pojistné podmínky, které upravují klientovy práva a povinnosti. Funguje i tzv. repojištění, což je pojištění pojišťovny samotné pro případ pojistných událostí. Když si klient vybere silného obchodního partnera, není se potřeba obávat problémů při vyplácení pojistného plnění, případně odškodného.

3.2.2. Historie pojišťovnictví v českých zemích

„Pojistná myšlenka je velice humánní a ušlechtilá. Člověk je odpradáвна sužován strachem, obavami i nejistotou. Proto vzniklo pojištění, které zabezpečuje občanům právo na výplatu peněžních prostředků k úhradě potřeb, které vznikají z nahodilých událostí - svépomoc.“⁶⁰ Zajištění začalo zhruba 2500 let př. n. l. v Egyptě a obyvatelé vyspělých starověkých civilizací ho (v různých obměnách) běžně používali. My se však zaměříme jen na vývoj v naší zemi.

Historie pojišťovnictví u nás sahá do roku 1699, kdy Jan Kryštof Bořek navrhnul, aby všechny budovy v Čechách byly pojištěny proti požárům. Jeho návrh ale neprošel. Teprve v roce 1777 vznikla první česká protipožární pojišťovna, ale ani ta se dlouho neudržela. Od roku 1822 působily na českém území pojišťovny se sídly ve Vídni a v Terstu. *„Císařskokrálovský privilegovaný, český, společný, náhradu škody ohněm svedené pojišťující ústav, od kterého se nepřetržitě odvíjí tradice českého pojišťovnictví, vznikl v roce 1827. Název byl později změněn na První česká vzájemná pojišťovna (zal. r. 1827), Praha. Tato pojišťovna začala provozovat požární pojištění nemovitostí, od roku 1864 pojištění movitostí a krupobitní pojištění a od roku 1909 i životní pojištění a další produkty. Roku 1881 zaplatila za škodu způsobenou požárem Národního divadla téměř 300 tisíc zlatých.“⁶¹* V Brně současně fungovala Moravskoslezská vzájemná pojišťovna. Největší rozkvět zažily pojišťovny u nás ve druhé polovině 19. století, kdy vznikla kupříkladu Slavia, vzájemná pojišťovací banka, Praha

⁶⁰ Historie pojišťovnictví, Ing. Vojtěch Jindra, 2013. Dostupné z: <http://edu.uhk.cz/~jindrvo1/predmety/?p=pojis&page=historie> [online] cit. 2013-03-30

⁶¹ Tamtéž.

a První česká zajišťovací banka v Praze. V podstatě až do období protektorátu a s výjimkou první světové války se pojišťovnictví neustále rozrůstalo – i díky tomu, že během válek byly investice pojišťoven zejména v nemovitostech a zboží a byly chráněny před inflací. V roce 1945 bylo evidováno 733 pojišťoven a podobných institucí. 24. 10. stejného roku byly znárodněny, a do roku 1947 přetrvalo pouze pět. V roce 1948 byly dokonce zrušeny a nahrazeny jediným ústavem - Československou pojišťovnou, n. p. Ta měla několik desetiletí monopol, dá se říct až do roku 1991, pokud nepočítáme její rozdělení na českou a slovenskou část roku 1968.

„Rozdělením federativního státu k 1. 1. 1993 se vytvořily podmínky pro samostatný rozvoj českého pojistného trhu. České pojišťovnictví se vyvíjí v tržním prostředí v souladu s normami EU. Značné kompatibility se podařilo dosáhnout v ekonomice pojištění (účetnictví, technické rezervy, solventnost). Obecně se rozšířila mezinárodní spolupráce jak na úrovni státu, tak i České asociace pojišťoven. K 31. prosinci 2006 provozovalo pojišťovací činnost na českém trhu 49 pojišťoven.“⁶² Dodnes jich zůstalo 43.

3.2.3. Základní pojmy k životnímu pojištění

- pojistitel je pojišťovna
- pojistník je osoba, která smlouvu sjednává, zodpovídá za platby a může provádět změny v pojistné smlouvě (například zaměstnavatel, rodič nebo sám pojištěný)
- pojištěný je tedy ten, na koho se vztahuje pojistné plnění
- pojistné plnění je částka, kterou pojišťovna vyplácí v případě pojistné události
- pojistná částka je horní hranice pojistného plnění
- oprávněná osoba je ta, které vznikne nárok na plnění v případě pojistné události, mimo případu smrti
- obmyšlený je ten, kdo má právo na plnění v případě smrti pojištěného; pojištěný nemůže být nezletilý
- pojistné je platba, která se musí vždy řádně platit po dobu trvání smlouvy

⁶² Historie pojištění, jeho vývoj a význam, server FinančníVzdělávání.cz, 2013. Dostupné z: <http://www.financnivzdelavani.cz/webmagazine/page.asp?idk=394> [online] cit. 2013-03-30

3.2.4. Druhy životního pojištění

1) Rizikové životní pojištění – klient platí pouze za to, že je zajištěn proti riziku smrti. Tento druh životního pojištění neobsahuje spořicí složku (tím pádem není ani daňově uznatelné), netvoří kapitál a veškeré pojistné jde pouze na rizika, poplatky a náklady pojišťovny. Při skončení smlouvy tedy není vyplaceno žádné plnění. Oprávněná osoba má na něj nárok pouze tehdy, když si sjedná připojištění na úrazy, nemoci a jiné, jinak (v případě smrti) náleží plnění obmyšlenému. Tento typ pojistky je tedy pouze pro ty, kdo chtějí zajistit své blízké, případně lze pojištění vinkulovat (uzamčít) ve prospěch třetí osoby nebo instituce, zejména jako ručení při úvěru.

Tabulka 6: Výhody a nevýhody rizikového životního pojištění

Výhody a nevýhody rizikového ŽP	
+	garantovaná pojistná částka pro případ smrti
+	rozšíření rozsahu pojistné ochrany formou různých připojištění
+	sjednání pevné nebo klesající pojistné částky
+	sjednání pojištění již na dobu 1 roku
-	neobsahuje spořicí složku

Zdroj: finanční server finance.cz, upraveno.

2) Kapitálové životní pojištění – „Kapitálové životní pojištění v sobě zahrnuje pojištění pro případ smrti nebo dožití. Pojistná částka může být pro obě rizika stejná nebo si klient může zvolit zvlášť pojistnou částku pro případ smrti a zvlášť pojistnou částku pro případ dožití. Navíc nabízí **garantované zhodnocení finančních prostředků**, když maximální výše technické úrokové míry činí 2,4 % (vyhláška č. 458/2006 Sb.). Aktuálně dochází ke snížení této úrokové míry. Kapitálové pojištění můžeme považovat za dlouhodobý produkt, pro maximalizaci zhodnocení se doporučená doba trvání pojištění pohybuje od 10 let výše.“⁶³ Jak již jsem naznačoval, zde se zaplacené pojistné dělí na 3 části – první část (největší) jde na rizika, druhá část (nejmenší) jde na poplatky a zbývající část tvoří rezervu (kapitál). Výhodou je také možnost nechat si odečíst až 12 000 Kč ročně jako daňový odpočet.

⁶³ Kapitálové životní pojištění. Server Finance.cz, 2013. Dostupné z: <http://www.finance.cz/pojisteni/osoby/zivotni-pojisteni/kapitalove/> [online] cit. 2013-03-30

Tabulka 7: Výhody a nevýhody kapitálového životního pojištění

Výhody a nevýhody kapitálového ŽP	
+	garantovaná pojistná částka pro případ smrti nebo dožití
+	garantované minimální zhodnocení finančních prostředků (TÚM)
+	rozšíření rozsahu pojistné ochrany formou různých připojištění
+	daňová uznatelnost zaplaceného pojistného
-	nelze libovolně měnit nastavení pojištění
-	nelze aktivně ovlivňovat tvorbu kapitálové hodnoty pojištění

Zdroj: finanční server *finance.cz*, upraveno.

3) Investiční životní pojištění – je v podstatě obdobou kapitálového ŽP, ale s tím rozdílem, že je možné dosáhnout vyššího zhodnocení, které však není garantováno (v krátkodobém horizontu lze tedy i prodělat). Klient si může zvolit z různých investičních strategií a míra rizika je tedy čistě na něm. Pro odvážné investory se tu nabízí výrazně vyšší výnosy než u zabezpečených produktů. *„Standardem je přitom možnost změnit poměr finančních prostředků mezi pojistnou ochranou a zhodnocením finančních prostředků v závislosti na volbě výše pojistné částky a výše pojistného. V průběhu doby trvání pojištění lze také měnit rozložení finančních prostředků mezi vybrané fondy.“*⁶⁴ V dnešní době je zdá se IŽP nejoblíbenější ze všech druhů.

⁶⁴ Investiční životní pojištění. Server Finance.cz, 2013. Dostupné z: <http://www.finance.cz/pojisteni/osoby/zivotni-pojisteni/investicni/> [online] cit. 2013-03-30

Tabulka 8: Výhody a nevýhody investičního životního pojištění

Výhody a nevýhody investičního ŽP	
+	možnost měnit nastavení pojištění a rozsah pojistné ochrany
+	rozšíření rozsahu pojistné ochrany formou různých připojištění
+	možnost aktivně měnit investiční strategii během trvání pojištění
+	možnost vkládat a čerpat finanční prostředky v průběhu trvání pojištění
+	daňová uznatelnost zaplaceného pojistného
-	není garantována výše zhodnocení
-	není garantována pojistná částka při dožití

Zdroj: finanční server finance.cz, upraveno.

4) Důchodové pojištění – jedná se o specializovanou formu kapitálového životního pojištění. „Důchodové pojištění zahrnuje pojištění pro případ dožití, kdy se pojistné plnění vyplácí ve formě doživotního důchodu, důchodu vypláceného po stanovenou dobu nebo ve formě jednorázového plnění. Sjednaná pojistná částka je včetně garantovaného zhodnocení.“⁶⁵ Jeho základním cílem je zvýšení životního standardu v důchodovém věku. Pojištění obvykle trvá do věku mezi 50 a 70 lety. Aby prostředky neztrácely na hodnotě, používá se u tohoto pojištění protiinflační program, který navyšuje pojistné i pojistnou částku o míru inflace. „Pro maximalizaci zhodnocení je doporučena doba trvání pojištění 10 let a více. Kratší doba pojištění nezaručí vytvoření kapitálové hodnoty v dostatečné výši.“⁶⁶

Tabulka 9: Výhody a nevýhody důchodového životního pojištění

Výhody a nevýhody důchodového ŽP	
+	garantovaná výplata sjednané pojistné částky
+	rozšíření rozsahu pojistné ochrany formou různých připojištění
+	garantované minimální zhodnocení finančních prostředků (TÚM)
+	daňová uznatelnost zaplaceného pojistného
-	nelze libovolně měnit nastavení pojištění
-	nelze aktivně ovlivňovat tvorbu kapitálové hodnoty pojištění

Zdroj: finanční server finance.cz, upraveno.

⁶⁵ Důchodové životní pojištění. Finanční vzdělávání.cz, 2007. Dostupné z: <http://www.financnivzdelavani.cz/webmagazine/page.asp?idk=403> [online] cit. 2013-04-12

⁶⁶ Tamtéž.

3.2.5. Pojistná rizika

Pojistné riziko je událost nebo stav, kterému se chce pojištěný vyhnout a zajistit se proti němu. Jinak řečeno je to míra pravděpodobnosti vzniku pojistné události vyvolané pojistným nebezpečím (dle § 3 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě). Budu k nim vždy uvádět i doporučené pojistné částky (PČ). Nejčastěji rozlišujeme tato rizika:

- Smrt: (některé pojišťovny ji dále dělí na doplňkovou, kdy vyplatí buď kapitálovou hodnotu, nebo pojistnou částku, podle toho která je vyšší; a smrt plnou, kdy vyplatí součet kapitálové hodnoty a pojistné částky), v případě dožití klient dostane vyplacenu aktuální částku neboli kapitálovou hodnotu pojištění. Pojistná částka na smrt u živitele rodiny by měla dosáhnout součtu aspoň třinásobku jeho ročního příjmu a všech závazků (hypotéka a jiné úvěry).
- Úrazy: opět je zde více typů pojistných rizik, počínaje smrtí následkem úrazu, kdy pojišťovna vyplácí obmyšlenému pojistnou částku, dále je možné se pojistit proti trvalým následkům s progresivním plněním (PČ 500 000 Kč), kdy podle stupně trvalého poškození těla jsou vyplaceny násobky této částky: od 0 do 25% poškození základní PČ, 26-50% dvojnásobek, 51-75% trojnásobek a u více než 76% poškození pak čtyřnásobek PČ. Toto rozdělení se může u jednotlivých pojišťoven lišit. Nově je také možné vyplatit i více než čtyřnásobek pojistné částky. Rozlišuje se také „tělesné poškození“, což je úraz, který se časem vyléčí, ale znepříjemní dočasně každodenní život (např. zlomenina) – z PČ se vyplácí určité % podle závažnosti úrazu, případně lze zvolit denní dávku v podobě „od 8. dne léčby chci dostávat 500 Kč denně“. U hospitalizace následkem úrazu se také počítá s pokrytím chybějícího příjmu. Posledním rizikem v této kategorii je invalidita následkem úrazu, kdy si může pojištěný vybrat, zda chce rentu 50 000 Kč ročně, nebo raději vyplatit celou pojistnou částku 500 000 Kč. Při uzdravení totiž pobírání renty končí.
- Nemoci: zde je vyplácení PČ stejné jako u úrazů v případě pracovní neschopnosti, hospitalizace následkem nemoci a invalidity následkem nemoci. Navíc jsou tu závažné nemoci, kdy v případě diagnózy klient dostane celou pojistnou částku. Ta se doporučuje minimálně 500 000 Kč, protože se jedná o ty nejhorší nemoci, jako jsou například rakovina, infarkt myokardu, cévní mozková příhoda, selhání ledvin, slepota, koma, hluchota a další.

- Ostatní: různé pojišťovny nabízí ještě další připojištění proti rizikům, zejména zproštění od placení z důvodu invalidity nebo při ztrátě zaměstnání, zajištění dětí, a dokonce jsem narazil na možnost pojištění svatby, což je v podstatě jen jiná forma pojištění na smrt a dožití. Funguje tak, že při dožití je PČ vyplácena dětem, případně oprávněné osobě v den svatby, nebo jako renta po stanovenou dobu. Primárně je toto „svatební pojištění“ myšleno jako zabezpečení dětí.

V případě pojistné události má pochopitelně přednost léčba, poté se kompletně vyplní oznámení o pojistné události a plnění bude vyplaceno do 3 týdnů.

3.2.6. Porovnání nabídek životního pojištění

V oblasti životního pojištění jsem zvolil srovnání pojištění investičního, protože je v dnešní době nejrozšířenější a nabízí ho tím pádem nejvíce pojišťoven. Pro účel práce by sice bylo lepší porovnávat důchodové životní pojištění, ale pojišťovny tento produkt bohužel považují za překonaný nebo starý a nadále ho svým klientům nenabízejí. Nejspíše je to proto, že důchodové životní pojištění nepokrývá riziko smrti a v případě úmrtí klienta je vyplaceno pouze doposud zaplacené pojistné. Z toho důvodu jsem se zaměřil na aktuálně nejpopulárnější typ pojištění, čili investiční. Přesto uvedené srovnání musíme brát pouze jako ilustrační – při sjednávání životního pojištění je nejlepší poradit se s osvědčeným odborníkem. Nebylo snadné najít nestranný server, který by srovnával dostatečný počet konkurenčních nabídek – nejčastěji se na internetu vyskytují srovnání podmíněná zasláním osobních údajů (za účelem nabídky konkrétního produktu, což už se na stránce klient nedozví), případně jsou srovnání záměrně zmanipulovaná tak, aby vyzdvihly produkt provozovatele serveru. Nakonec jsem přece jen našel víceméně neutrální srovnání, které přikládám níže:

Tabulka 10: Ilustrativní srovnání výnosů z různých životních pojištění

(nejvýhodnější nabídky pro zvolený věk 30 let a měsíční příspěvek 1000 Kč)

Pojišťovna	Životní pojištění	Upravený výnos	Celkový výnos *		
			25 let	30 let	35 let
	Invest	7.79 %	2 405 871 Kč	1 606 292 Kč	1 056 885 Kč
	Finance Life Vision	7.82 %	2 340 895 Kč	1 551 960 Kč	1 012 938 Kč
	FLEXI	7.80 %	2 272 352 Kč	1 505 821 Kč	977 366 Kč
	Forte	7.57 %	2 142 206 Kč	1 442 695 Kč	955 558 Kč
	Comfort Plus (T100)	7.58 %	2 050 553 Kč	1 388 569 Kč	927 264 Kč
	Evropská penze PLUS	7.69 %	2 253 708 Kč	1 363 417 Kč	998 377 Kč
	Osobní životní plán	7.00 %	1 973 977 Kč	1 349 436 Kč	904 971 Kč
	Rytmus M	7.09 %	1 935 915 Kč	1 337 223 Kč	911 233 Kč
	Diamant	7.20 %	1 939 162 Kč	1 301 995 Kč	859 931 Kč
	Genio (Z61)	6.85 %	1 745 484 Kč	1 197 698 Kč	807 749 Kč
	Investor B 250	5.84 %	1 351 102 Kč	959 891 Kč	665 029 Kč

* pojistná doba je do 65 let; pojistné v sobě zahrnuje sjednané zproštění od placení
 Zdroj: server Pojištěno.cz.⁶⁷

Úvodem je nutno upozornit na fakt, že i na internetových serverech, které se snaží vypadat profesionálně, jsou často srovnávány nesrovnatelné produkty, zejména starší typy smluv s nejnovějšími produkty. V této tabulce se jedná o ING Investor, které s novými typy smluv již nemůže držet krok. Výnos je navíc také jen spekulace a nikdo nemůže zaručit, že podobně vysoké výnosy vydrží i do budoucna. I nastavení kalkulaček je velmi vágní, takže srovnání je spíše ilustrativní. Propracovanější komparaci finančních produktů mezi sebou se budu věnovat v další podkapitole, prozatím si budeme muset vystačit s těmito daty. Pojišťovny jsou v tabulce seřazeny podle celkového výnosu za 30 let. Jak si lze povšimnout,

⁶⁷ Srovnání životních pojištění. Server Pojištěno.cz, 2013. Dostupné z: <http://www.pojisteno.cz/zivotni-pojisteni/zivotni-pojisteni-srovnani/> [online] cit. 2013-03-30

potenciální výnos se po 25 letech trvání smlouvy výrazně snižuje. Souvisí to s propočty pojišťoven, které započítávají rostoucí riziko úmrtí s vyšším věkem klienta. Strhávají si tedy více na krytí rizik a kapitálová hodnota postupně klesá. V případě, že by klient chtěl získat co nejvíce ze svého životního pojištění, musel by smlouvu vypovědět dříve, než by k těmto poklesům došlo. Za předčasné ukončení se ale platí nemalé poplatky. Také člověk ztrácí veškerou pojistnou ochranu, a kdyby ho v pozdějším věku postihla vážná choroba, na kterou byl dosud zajištěn, bohužel by již neměl nárok na pojistné plnění. Je tedy na zvážení, co upřednostnit. Zastávám názor, že ŽP slouží k zajištění rizik, ne jako investice a případný výnos při dožití (65 let) je jen něco navíc, co tento produkt poskytuje.

Při výběru životního pojištění bych tedy nedoporučoval řídit se pouze možným výnosem, který se může kdykoliv změnit podle úspěšnosti hospodaření, ale raději bych si dal pozor na skryté poplatky a jiné nevýhodné podmínky uvedené ve smlouvě. Uvedu pár příkladů, na které jsem narazil. U Amcico Invest není garantována výše zhodnocení (můžete tedy klidně přijít o všechny vklady) a navíc má toto ŽP příliš vysoké poplatky za správu. Poměrně vysoké poplatky má také Investiční životní pojištění Rytmus od Allianz. U ING životní pojišťovny a jejího produktu Investor Plus je nevýhodou vyšší cena, která je však kompenzována silným zázemím. Obecně lze říci, že prakticky každá pojišťovna má nějaké bonusy, na druhou stranu i skryté poplatky nebo omezení vyplácení pojistného plnění. Nejlepší je zvolit zavedenou značku na českém trhu, případně dát na zkušenosti známých, které postihla pojistná událost, a mohou referovat o solidnosti pojišťovny.

3.3. Srovnání výhodnosti produktů

Nyní se tedy podíváme na komparaci konkrétních parametrů finančních produktů s podporou státu. Bude se jednat o tyto produkty (v tabulce budou uvedeny pouze pod zkratkou): penzijní připojištění (PP), stavební spoření (StSp), životní pojištění (ŽP, kapitálové, investiční a rizikové označeny příslušným počátečním písmenem) a důchodové spoření ve II. pilíři (DS). V tabulce si ukážeme přehled hlavních srovnatelných vlastností těchto produktů, jimiž jsou maximální výše státní podpory za rok, poplatky za založení a vedení finančního produktu, minimální vázací doba, výše daňových úlev (DÚ), tedy odpočtu od daňového základu za daný rok, minimální měsíční platba pro udržení produktu, a nakonec nevýhody, které je nutné připomenout. Jedná se pouze o stručný přehled nejvýznamnějších vlastností produktů – detailnější informace naleznete v příslušných kapitolách. Pro nedostatek místa bylo nutné nadpisy zkrátit.

Tabulka 11: Porovnání finančních produktů se státní podporou mezi sebou

Produkt:	Podpora/rok	Poplatky	Vázací doba	DÚ/rok	Platba/měsíc	Nevýhody
PP	2760 Kč za úložku 12000 Kč	žádné	Obvykle do 60 let, od 55 let věku na 5 let	12000 Kč při úložce 24000 Kč	100 Kč, na st. podporu min. 300	Nízké zhodnocení; dlouhodobé
StSp	Max. 2000 Kč za 20000 ročně	1% z CC založení; za vedení a správu	Alespoň 6 let; při úvěru dle dohody se spořitelnou	Nejsou poskytovány	25 Kč na pokrytí poplatků za správu	Vysoké poplatky a nízké zhodnocení
KŽP/ IŽP	žádná	Za založení, vedení, správu atd.	Libovolná, výhodnější je však dlouhodobé ŽP	12000 Kč při platbě 12000 Kč	Podle pojistného daného smlouvou, od 400 Kč výše	Vysoké náklady – není primárně spořicí produkt
RŽP	žádná	Viz výše	Viz výše	Nejsou	Dle smlouvy, možné od cca 150 Kč	Kryje pouze rizika, netvoří kapitál
DS	Měsíčně 3% z hrubé mzdy	Za zhodnocení a správu	Do doby nároku na starobní důchod	Nejsou	2% z hrubé mzdy	Nemožnost zrušit, dlouhodobé

Zdroj: vlastní tabulka

Z tabulky tedy jasně vyplývá, že nejvýhodnějším finančním produktem na českém trhu je penzijní připojištění (pod novým názvem doplňkové penzijní spoření). Je na něj poskytována nejvyšší státní podpora, poskytuje i možnost daňových úspor, je garantován nezáporný výnos a neplatí se žádné poplatky. Druhým nejvýhodnějším je pak stavební spoření, kde je hlavní výhodou ještě stále relativně vysoká státní podpora a volnost v posílání prostředků (stačí vždy až na konci roku pro přiznání státní podpory) – mezitím by mohl klient své prostředky zhodnotit například na životním pojištění (spořicího typu), které umožňuje zaplatit mimořádné pojistné a opět ho vybrat zpět. Podle měsíčního pojistného mají klienti nárok na další úspory na daních. Zato rizikové životní pojištění všechna tato zvýhodnění postrádá – jedinou výhodou je jeho nízká cena. Konečně důchodové spoření ve II. pilíři je výhodné pouze v tom, že 3% povinných odvodů do státního důchodového systému jsou připsána na osobní účet klienta u penzijní společnosti, který je transparentní (přístupný online), a prostředky na něm jsou předmětem dědictví v případě úmrtí klienta. Hlavní nevýhodou je nemožnost spoření zrušit a povinnost v něm setrvat až do nároku na starobní důchod.

Dále se podíváme na šest modelových situací, rozdělených podle pohlaví a věku, které budou zobrazovat různé životní situace a s nimi spojené náklady. Na základě stanoveného čistého (pro zjednodušení) měsíčního příjmu určíme, kolik by si člověk v dané situaci měl odkládat, a kolik si reálně může dovolit (po odečtení rezerv na běžném účtu). Všechny uvedené částky budou myšleny měsíčně. V této části nabídneme fiktivním klientům pouze návrh, jak ušetřit, a zhodnotíme jejich situaci. Všechny modelové situace slouží pouze pro ilustraci – zobecňují různé skupiny lidí a dávají jim doporučení v oblasti finančních produktů a hospodaření s vlastními penězi. Propočty jsou pouze orientační – založené na datech ČSÚ týkajících se spotřebního koše a odhadech podle nákladů v roce 2013. V další podkapitole budou následovat doporučení vhodných finančních produktů se státní podporou pro tyto modelové skupiny obyvatelstva.

3.3.1. Modelová situace 1 – muž, 18 let, student

Prvním příkladem je student střední školy, který bydlí u rodičů a zatím nikde nepracuje. Jeho jediným příjmem je kapesné od rodičů, kteří mu platí i většinu výdajů. O finančních produktech nemá ani ponětí. Vstupní parametry tedy jsou:

Rodinný stav (obecně): svobodný, bez partnerky

Měsíční příjem (čistý): 2500 Kč

Životní náklady (hrazené pouze dotyčným): 2500 Kč, z toho ubytování a strava 0 Kč, sport 500 Kč, zábava a koníčky 1200 Kč, osobní spotřeba/ostatní (telefonování, cukrovinky, cestování apod.) 800 Kč

Zůstatek na spoření (měsíční příjem minus náklady): 0 Kč

Šance na uzavření nevýhodné smlouvy (pravděpodobnost, že se dotyčný nechá oklamat): velmi vysoká

Doporučená částka na spoření: alespoň 250 Kč

Může si reálně dovolit: dle omezení výdajů na zábavu nebo osobní spotřebu.

Moje doporučení: student z příkladu by mohl značně ušetřit na zábavě s přáteli – jedná-li se o návštěvy restauračních zařízení, stačí omezit četnost návštěv a míru konzumace drahých pokrmů nebo alkoholu. Tím může své náklady snížit s přehledem na polovinu. V případě, že by se jednalo o kuřáka, je racionálním řešením přestat kouřit. Čistě z ekonomického hlediska jsou tabákové výrobky velice nákladné a jejich vysazením lze ušetřit až tisíce korun měsíčně. Pokud by chtěl modelový člověk z jakéhokoli důvodu zachovat svou stávající životní úroveň a s ní související výdaje, musel by si sehnat další zdroje příjmů, například brigádu nebo výpomoc. Při sjednávání jakýchkoli finančních produktů by se měl napřed poradit s rodiči, získat nezávislé informace, případně se zeptat zkušenějších vrstevníků.

3.3.2. Modelová situace 2 – muž, 35 let, právník

Druhý reprezentativní model představuje muže ve středních letech, který pracuje jako právník, má manželku a dvě děti. Manželka vydělává méně, tak platí jen třetinu nákladů na bydlení a stravu. Rodina bydlí ve vlastním domě, na který si vzali hypotéční úvěr. Tento muž již myslí na svůj budoucí důchod a snaží se vhodně zajistit. Využívá rizikové životní pojištění (platba 300 Kč měsíčně) a spoří si 1500 Kč na penzijní připojištění. Zbytek peněz odkládá na běžný účet, ale rád by investoval lépe.

Rodinný stav: ženatý, 2 děti

Měsíční příjem: 40000 Kč

Životní náklady: 28000 Kč, z toho náklady na bydlení včetně hypotéky 12000 Kč, na stravu 8000 Kč, sport 3000 Kč, zábava a koníčky 1500 Kč, osobní spotřeba/ostatní 1700 Kč, uzavřené finanční produkty 1800 Kč

Zůstatek na spoření: 12000 Kč (z toho 4000 na nečekané výdaje)

Šance na uzavření nevýhodné smlouvy: nízká

Doporučená částka na spoření: alespoň 8000 Kč

Může si reálně dovolit: 8000 Kč

Moje doporučení: muž v tomto příkladu by byl výborným klientem jakékoli banky nebo finančního poradce. Vysoký příjem, ze kterého zůstává velká část odložená bokem, zodpovědnost a dobré povědomí o finančních produktech by případnému prodejci usnadnilo jeho snažení. Muž z příkladu si je plně vědom, že je živitelem rodiny a závisí na něm jeho děti i manželka. Měl by proto zvážit změnu životního pojištění na kapitálové nebo investiční, ale hlavně s vyšším krytím rizik. Fakt, že je tento muž právník, by vyloučilo případné pokusy o podvod při uzavírání smluv.

3.3.3. Modelová situace 3 – muž, 55 let, horník před důchodem

Poslední prototyp muže je těžce pracující horník, který má brzy odejít do důchodu. Žije s manželkou v nájemném bytě, jejich dítě se již odstěhovalo. O náklady na domácnost se dělí s manželkou napůl, proto budeme brát v potaz pouze jeho část. Celý svůj produktivní život si odkládal peníze (3-6 tisíc Kč měsíčně) pouze na spořicí účet, aby je měl kdykoli k dispozici. O finančních programech podporovaných státem sice ví, ale nedůvěřuje jim kvůli špatným zkušenostem s privatizací.

Rodinný stav: ženatý

Měsíční příjem: 25000 Kč

Životní náklady: 16000 Kč, z toho náklady na bydlení 7000 Kč, na stravu 3000 Kč, sport 0 Kč, zábava a koníčky 3000 Kč, osobní spotřeba/ostatní 3000 Kč

Zůstatek na spoření: 9000 Kč (z toho 3000 na nečekané výdaje)

Šance na uzavření nevýhodné smlouvy: střední

Doporučená částka na spoření: alespoň 5000 Kč

Může si reálně dovolit: 6000 Kč

Moje doporučení: vzhledem k tomu, že tato osoba půjde brzy do důchodu, měla by již mít naspořený určitý kapitál, protože její důchod by dosahoval zhruba poloviční částky (kolem 13500 Kč při dnešních podmínkách) a bez zdrojů dalšího příjmu by nepokryl ani běžné životní náklady. Částečně již tuto podmínku splňuje, protože si celý život odkládal veškeré úspory na spořicí účet v bance. Dotyčný horník by v rámci úspor v důchodovém věku mohl omezit svou osobní spotřebu a výdaje na zábavu. Také bych doporučil využít některé ze spořicích produktů – nejlépe zajištěné, které budí důvěru. Bylo by nutné vysvětlit, jak programy fungují a proč u nich nehrozí ztráta.

3.3.4. Modelová situace 4 – žena, 18 let, prodavačka v obchodě

První zástupkyní žen je čerstvě vyučená prodavačka, která začala pracovat. Bydlí u rodičů a poskytuje jim příspěvek na živobytí. Má založené stavební spoření, kam si ukládá průměrně 10000 Kč ročně. O finančních produktech ví něco málo od rodičů.

Rodinný stav: svobodná

Měsíční příjem: 11000 Kč

Životní náklady: 9800 Kč, z toho náklady na bydlení a stravu 4000 Kč, sport 500 Kč, zábava a koníčky 3000 Kč, osobní spotřeba/ostatní 1500 Kč, uzavřené finanční produkty 800 Kč

Zůstatek na spoření: 1200 Kč

Šance na uzavření nevýhodné smlouvy: vysoká

Doporučená částka na spoření: alespoň 1000 Kč

Může si reálně dovolit: 1200 Kč

Moje doporučení: v takto nízkém věku si stačí odkládat okolo 10% svých příjmů, což by tato modelová žena splňovala. Mohla by ještě zvýšit své vklady na stavební spoření, aby získala maximální státní podporu a také uvažovat o založení dalších produktů. O fungování finančních produktů by si měla nejprve zjistit podstatné informace, aby posloužily jejím potřebám a nevytvořila si závazky, které nebude schopna splácet.

3.3.5. Modelová situace 5 – žena, 35 let, žena v domácnosti

V tomto modelu se jedná o ženu, která má se svým manželem tři děti, o které se stará naplno, před čtyřmi měsíci se vzdala své práce (sekretářka), dokud děti nevyrostou, a pobírá podporu v nezaměstnanosti ve výši 50% své původní mzdy. Podle současných podmínek má nárok na podporu jen poslední měsíc, a to ve výši 45% své původní mzdy. „*Po skončení podpůrné doby (pět, osm nebo jedenáct měsíců) už nezaměstnaný získá jen sociální dávku ve výši životního minima, tedy necelých 3200 korun.*“⁶⁸ Rodinný rozpočet udržuje manžel, který vydělává dostatek peněz. V tomto případě by tedy žena neměla nárok na tuto sociální dávku, protože se přihlíží k příjmu rodiny jako celku. Měla by nárok například na příspěvek na dítě a rodičovský příspěvek, ale není potřeba zacházet do podrobností. Pro akademické účely jsem přesto použil onu částku 3200 Kč jako její budoucí příjem. O finančních produktech má dobrý přehled, protože chvíli provozovala zprostředkovatelskou činnost, ale skončila s ní a pracovala jako sekretářka. Má založené pouze penzijní připojištění, kam si posílá 300 Kč měsíčně.

Rodinný stav: vdaná, 3 děti

Měsíční příjem: 7000 Kč, od příštího měsíce 3200 Kč

⁶⁸ Podpora v nezaměstnanosti 2013. Aktuálně.cz, 2013. Dostupné z: <http://wiki.aktualne.centrum.cz/finance/podpora-v-nezamestnanosti-2013/> [online] cit. 2013-04-05

Životní náklady: 1800 Kč, z toho náklady na bydlení a stravu 0 Kč (platí manžel), sport 0 Kč, zábava a koníčky 1000 Kč, osobní spotřeba/ostatní 500 Kč, uzavřené finanční produkty 300 Kč

Zůstatek na spoření (z životního minima 3200 Kč): 1400 Kč

Šance na uzavření nevýhodné smlouvy: minimální

Doporučená částka na spoření: alespoň 600 Kč

Může si reálně dovolit: 1400 Kč za předpokladu, že vše bude nadále platit manžel

Moje doporučení: žena v tomto příkladu se uskromnila na minimum, nekupuje si nic zbytečného a má minimální náklady. Hlavně tedy díky tomu, že celou domácnost financuje manžel a žena sama si platí jen své koníčky a věci pro osobní spotřebu. Přesto bych této ženě doporučil, aby si našla práci, kterou může vykonávat z domova (např. korektury nebo překlady). Případně by se mohla vrátit k finančnímu zprostředkovatelství, které by dočasně mohla provozovat doma. Každý příjem je důležitý a člověk se nemůže spoléhat jen na jeden zdroj. Navíc by si potom tato žena mohla dovolit založit více produktů podporovaných státem a přilepšila by rodinnému rozpočtu.

3.3.6. Modelová situace 6 – žena, 55 let, knihovnice

Poslední model znázorňuje ženu mající dvě dospělé děti, které zatím žijí s ní v jedné domácnosti. Rodina bydlí ve vlastním bytě, který již má splacený. Výdaje na domácnost dělí napůl s manželem. Tato žena plánuje pracovat déle a odejít tedy do důchodu později. Nemá sice široké znalosti ohledně finančních produktů, ale její syn pracuje v bance a informuje ji o všem potřebném. Již dříve si založila penzijní přípojištění, protože jí zaměstnavatel přispívá a sama si na něj platí 1500 korun měsíčně.

Rodinný stav: vdaná, 2 děti

Měsíční příjem: 23000 Kč

Životní náklady: 16500 Kč, z toho náklady na bydlení 4000 Kč, na stravu 6000 Kč, sport 2000 Kč, zábava a koníčky 1000 Kč, osobní spotřeba/ostatní 2000 Kč, uzavřené finanční produkty 1500 Kč

Zůstatek na spoření: 6500 Kč (z toho 4000 na nečekané výdaje)

Šance na uzavření nevýhodné smlouvy: nízká

Doporučená částka na spoření: alespoň 4000 Kč

Může si reálně dovolit: 2500 Kč (nicméně 1500 již posílá na PP)

Moje doporučení: je moudré mít v tomto věku déle běžící penzijní připojištění a ukládat si na něj vysokou částku, aby člověk mohl čerpat maximální státní podporu. Díky tomu, že se tato žena rozhodla pracovat dále a jít do důchodu později, získá ještě o něco vyšší státní důchod podle doby odpracované nad rámec svého důchodového věku. Nicméně je nutné, aby již měla naspořený dostatečný kapitál (například na penzijním připojištění) a měla z čeho doplnit výpadek příjmů, který nastane odchodem do důchodu. V další podkapitole se tedy podíváme na konkrétní finanční produkty, které jsou vhodné pro každou z modelových situací.

3.4. Možnosti uplatnění těchto produktů při posilování penzijního systému

V této části nejprve obecně ukážu příklady, jak se dají finanční produkty kombinovat za účelem vyšší míry zhodnocení, a potom navážu na předchozí podkapitolu a jednotlivým lidem doporučím, co je v jejich situaci výhodné a z finančního hlediska schůdné. Finanční produkty se státní podporou mohou samy o sobě občanům ročně vynést téměř 5000 Kč jen na státní podpoře a 3600 Kč na daňových odpočtech, nepočítaje zhodnocení. Tato částka 3600 Kč je konečná úspora na dani, odpočet samotný by byl 24 000 Kč od daňového základu. 8600 Kč ročně navíc od státu zní až příliš dobře. Je v tom jediný háček – museli bychom během tohoto roku investovat do finančních produktů 56 000 Kč. Uvedu to tedy jako první příklad možností uplatnění produktů se státní podporou při posilování penzijního systému. Ke zhodnocení jednotlivých produktů nebudeme přihlížet, protože se každým rokem mění a nedá se spoléhat na konkrétní čísla. U penzijního připojištění se většinou pohybuje mezi 0 a 2% p.a., u stavebního spoření mezi 1 a 2,7% p.a. a u životního pojištění záleží na zvolené investiční strategii, maximálně je možné dosáhnout zhodnocení okolo 7% ročně, ale i to je spíše výjimečné. Nízké zhodnocení je zapříčiněno garancemi a nízkou rizikovostí těchto produktů. Na druhou stranu se v příkladech nepřihlíží ani k poplatkům, které jsou ještě rozmanitější.

Příklad 1: maximální vklady

V tomto příkladě tedy předpokládáme, že na všechny tři finanční produkty vložíme za jeden rok celkem 56 000 Kč, abychom tím získali nárok na maximální státní podporu a daňové odpočty ve všech programech.

- a) stavební spoření: roční vklad 20 000 Kč, získaná státní podpora 2000 Kč
- b) penzijní připojištění: roční vklad 24 000 Kč, státní podpora 2760 Kč, daňová úspora 1800 Kč
- c) investiční životní pojištění: roční vklad 12 000 Kč, daňová úspora 1800 Kč

Celkový výnos ze současného využívání všech tří programů činí při maximálních vkladech **8360 Kč**.

Příklad 2: průměrné vklady

Druhý příklad balancuje mezi prvním a třetím, a to tak, aby z investovaných peněz byl pokud možno nejvyšší výnos, při relativně nízkém vkladu.

- a) stavební spoření: roční vklad 10 000 Kč, získaná státní podpora 1000 Kč
- b) penzijní připojištění: roční vklad 12 000 Kč, státní podpora 2760 Kč, daňová úspora 0 Kč
- c) investiční životní pojištění: roční vklad 6000 Kč, daňová úspora 900 Kč

Celkem si tak klient v příkladu 2 přijde na **4660 Kč** získaných od státu. Je to sice o 3700 Kč méně než v prvním příkladě, ale na vkladech ušetří polovinu, tj. 28 000 Kč. Poměrově tedy vychází nejlépe tento příklad, protože při dvojnásobných vkladech již výnos od státu dvojnásobku nedosahuje.

Příklad 3: minimální možné vklady

Nadpis neoznačuje absolutně minimální vklady, ale minimum nutné na zachování státní podpory, které činí 5800 Kč za rok. Je nutné poznamenat, že při takto nízkých vkladech se již mnohé produkty nevyplatí – s výjimkou penzijního připojištění, které je úplně bez poplatků.

- a) stavební spoření: roční vklad 1000 Kč, získaná státní podpora 100 Kč
- b) penzijní připojištění: roční vklad 3600 Kč, státní podpora 1080 Kč, daňová úspora 0 Kč
- c) investiční životní pojištění: roční vklad 1200 Kč, daňová úspora 180 Kč

Celkový výnos ze současného využívání všech tří programů činí při minimálních vkladech pouze **1360 Kč**, což je o 7000 Kč méně oproti prvnímu příkladu. Stavební spoření se při takto nízkých vkladech rozhodně nevyplatí zakládat, pokud na něj nebudeme vkládat peníze ani v budoucnu. Poplatky jsou u něj totiž příliš vysoké – viz podkapitola o stavebním spoření.

Všechny výše uvedené příklady počítaly s právě založenými produkty. Jakmile má klient k dispozici kapitál z 6 let fungujícího stavebního spoření, může ho vhodně přerozdělovat mezi ostatní finanční produkty, ušetřit na vlastních vkladech, a dokonce i

dosáhnout vyššího zhodnocení (např. vkladem na mimořádné pojistné u životního pojištění, které se zhodnocuje více než stavební spoření a peníze lze získat zpět do měsíce). Další možností je samozřejmě kombinace těchto produktů podporovaných státem s jinými produkty, například investicemi různého typu nebo nákupem a prodejem cenných komodit. O různých typech investování však již moje práce nepojednává, protože se toto téma vymyká popisované oblasti. Zaměříme se tedy pouze na doporučení vybraných finančních produktů lidem z minulé podkapitoly. Doporučení jsou založena na propočtech v kalkulátorech finančních produktů. Státní podpory a úspory na daních jsou rozpočítány měsíčně.

Doporučení k modelové situaci 1 (muž, 18 let, student)

Připomeňme si, že doporučená částka na spoření v tomto případě činila 250 Kč, ale tento člověk by musel nejprve omezit svou spotřebu nebo sehnat brigádu, aby si spoření mohl dovolit.

Doporučené finanční produkty:

Penzijní připojištění – ano, 300 Kč měsíčně. Státní podpora 90 Kč měsíčně.

Životní pojištění – ano, ale pouze rizikové. 150 Kč měsíčně, bez nároku na daňový odpočet.

Stavební spoření – ne, sám by si jej nemohl dovolit.

Celkem by tedy tento člověk získal 1080 Kč ze zaplacených 5400, což odpovídá výnosu 20% ročně. Jakmile by tento mladý muž začal vydělávat, měl by si zvýšit úložku na penzijním připojištění, založit si stavební spoření a nejlépe založit investiční životní pojištění, které si bude moci během svého života upravovat. Rizikové pojištění slouží pouze jako preventivní ochrana před úrazy a nemocemi, žádný kapitál ale netvoří.

Doporučení k modelové situaci 2 (muž, 35 let, právník)

Tento muž má k dispozici 8000 Kč na spoření, což vzhledem k jeho příjmu 40 000 Kč a věku ideálně odpovídá.

Doporučené finanční produkty:

Penzijní připojištění – ano, 2000 Kč měsíčně. Státní podpora 230 Kč měsíčně, daňová úspora 150 Kč měsíčně.

Životní pojištění – ano, 3700 Kč měsíčně, daňová úspora 150 Kč měsíčně.

Stavební spoření – ano, 1700 Kč měsíčně, státní podpora 167 Kč měsíčně.

Celkem by tedy tento člověk získal 8360 Kč ze zaplacených 88800, což odpovídá výnosu 9,41% ročně. Vysoké měsíční pojistné je zde způsobeno tím, že tento muž je hlavním živitelem rodiny a měl by být pojištěn na smrt alespoň tak, aby vyplacená částka pokryla trojnásobek jeho ročního příjmu sečtený se všemi závazky, zde s hypotéčním úvěrem. Zbylých 600 Kč by mohl investovat například do podílových fondů. Také se jako pro jediného člověka z nabízených modelových příkladů naskýtá příležitost využít nový II. pilíř neboli důchodové spoření. Při jeho hrubé mzdě okolo 45000 Kč by musel „obětovat“ 900 Kč, ke kterým by od státu získal 1350 Kč měsíčně a v případě, že by nové fondy vydržely neklidnou politickou situaci až do jeho důchodového věku, získal by v budoucnu vyšší důchod než jen při účasti v I. a III. pilíři penzijního systému. Jeho prostředky by však byly celou dobu vázané u penzijní společnosti a nemohl by se k nim sám nijak dostat.

Doporučení k modelové situaci 3 (muž, 55 let, horník před důchodem)

Poslední z mužů by měl spořit minimálně 5000 Kč měsíčně, ale z výplaty mu zbývá ještě o 1000 korun více. Navrhnou tedy finanční produkty, které by nejlépe využily celkovou částku.

Doporučené finanční produkty:

Penzijní připojištění – ano, 2000 Kč měsíčně. Státní podpora 230 Kč měsíčně, daňová úspora 150 Kč měsíčně.

Životní pojištění – ano, 1600 Kč měsíčně, daňová úspora 150 Kč měsíčně.

Stavební spoření – ano, 1700 Kč měsíčně, státní podpora 167 Kč měsíčně.

Celkem by tedy tento člověk získal 8360 Kč ze zaplacených 63600, což odpovídá výnosu 13,14% ročně. Životní pojištění by bylo nutné dobře zvážit – muž z příkladu již nepotřebuje zajistit žádné děti, ani neplatí hypotéku, takže případné pojištění by v případě jeho smrti zabezpečilo pouze manželku. Potom záleží na individuální situaci – příjmu manželky, věku odchodu do důchodu tohoto horníka a jeho potřebě se zajistit proti úrazům, invaliditě, trvalým následkům nebo hospitalizaci. Zakládat smlouvu životního pojištění v jeho věku a při tomto povolání by se nemuselo vyplatit, protože pojišťovny si vyšší rizikové

skupiny nechají řádně zaplatit a pojistné může při nastavení stejné výše pojistných částek dosahovat až čtyřnásobné výše oproti muži z druhého příkladu. Navíc by se investice nevrátila, protože investiční i kapitálová pojištění mají nejvyšší hodnotu přibližně po 20-25 letech spoření. Klientovi bych tedy místo životního pojištění, jehož jediný výnos by byla úspora na dani ve výši 1800 Kč ročně, doporučil investovat do konzervativních podílových fondů nebo dluhopisů.

Doporučení k modelové situaci 4 (žena, 18 let, prodavačka v obchodě)

Připomínám, že první z žen si může dovolit spořit 1200 korun měsíčně. Kromě toho již má založené stavební spoření, kam vkládá 10 000 Kč za rok (cca 833 Kč měsíčně). Pro zjednodušení tedy budu počítat s možnou investicí 2000 Kč/měsíc.

Doporučené finanční produkty:

Penzijní připojištění – ano, 600 Kč měsíčně. Státní podpora 150 Kč měsíčně.

Životní pojištění – ano, 400 Kč měsíčně, daňová úspora 60 Kč měsíčně.

Stavební spoření – ano, 1000 Kč měsíčně, státní podpora 100 Kč měsíčně.

Celkem by tedy tato žena získala 3520 Kč ze zaplacených 24000, což odpovídá výnosu 14,66% ročně. Životní pojištění bych opět doporučil investiční, které je nejflexibilnější, klient si může zvolit různé strategie investování spořicí části a je možné ho kdykoli libovolně pozměnit. Pojistná částka na smrt v tomto věku stačí například 100 000 Kč, dokud klientka nemusí zajišťovat vlastní rodinu. U stavebního spoření lze vklady měnit libovolně – nevzniká žádný závazek a je tedy na každém, kdy tam peníze vloží.

Doporučení k modelové situaci 5 (žena, 35 let, žena v domácnosti)

Žena v tomto příkladu nepracuje, ale stará se o své tři děti. Rodinný rozpočet financuje manžel a jí bude zbývat 1400 Kč měsíčně. Již má založené penzijní připojištění, a proto budeme kalkulovat s částkou 1700 korun.

Doporučené finanční produkty:

Penzijní připojištění – ano, 1000 Kč měsíčně. Státní podpora 230 Kč měsíčně.

Životní pojištění – momentálně ne.

Stavební spoření – ano, 700 Kč měsíčně, státní podpora 70 Kč měsíčně.

Celkem by tedy tato žena získala 3600 Kč ze zaplacených 20400, což odpovídá výnosu 17,64% ročně. Z uvedených příkladů se může zdát, že čím méně člověk do státem podporovaných finančních produktů vloží, tím více v procentech za rok získá. Je to způsobeno pouze rozdílnými částkami investovanými do životního pojištění, které samo o sobě není spořicí produktem a peníze do něj vložené musíme brát jako náklady za pojistnou ochranu. V této situaci bych rozhodně žádné životní pojištění nedoporučoval, protože při absenci příjmů se jedná o příliš velký závazek – pojišťovna nezná výjimky a bude každý měsíc očekávat platbu (pokud klient smlouvu nevypraví). Investicí do penzijního připojištění a stavebního spoření se nedá nic zkazit a je možné přestat platit (StSp) nebo vklady omezit na 100 Kč měsíčně (PP).

Doporučení k modelové situaci 6 (žena, 55 let, knihovnice)

Poslední z žen jsem doporučoval odkládat si alespoň 4000 Kč měsíčně. Část již splňuje – platí si 1500 Kč na penzijní připojištění. Ukážeme si, jak by bylo možné investici zefektivnit.

Doporučené finanční produkty:

Penzijní připojištění – ano, 2000 Kč měsíčně. Státní podpora 230 Kč měsíčně, daňová úspora 150 Kč měsíčně.

Životní pojištění – ano, 1000 Kč měsíčně, daňová úspora 150 Kč měsíčně.

Stavební spoření – ano, 1000 Kč měsíčně, státní podpora 100 Kč měsíčně.

Celkem by tedy tato žena získala 7560 Kč ze zaplacených 48000, což odpovídá výnosu 15,75% ročně. Vzhledem k tomu, že tato žena bude pracovat i po dosažení svého důchodového věku, doporučuji zvýšit úložku na penzijní připojištění na 2000 Kč měsíčně, aby mohla čerpat maximální státní podporu i daňové odpočty. Životní pojištění nastavené na částečné zabezpečení rodiny (pojistná částka na smrt 400 000 Kč) by vyšlo zhruba na 1000 Kč měsíčně – záleželo by na nastavení ostatních pojistných částek. Zbytek peněz bych poté doporučil vkládat na stavební spoření, kde je nyní 10% státní podpora z vkladů.

Závěr

V této práci se mi podařilo objektivně srovnat všechny finanční produkty s podporou státu, a to jednak mezi sebou, a také porovnat aktuální nabídky finančních poskytovatelů v roce 2013. Zejména jsem pak na názorných modelových situacích znázornil, jak se dají tyto finanční produkty prakticky využít za současných podmínek změněného penzijního systému. Doporučil jsem lidem v různých situacích, kdy se jim vyplatí které finanční produkty, a kolik by do nich měli investovat, aby měli co nejvyšší výnos. Tím byly splněny hlavní cíle práce.

Vedlejším cílům jsem se věnoval v anonymním online průzkumu ohledně využívání finančních produktů s podporou státu mezi převážně mladými lidmi. Výstupem je třináct grafů, které zobrazují výsledky průzkumu. Respondentů bylo celkově 98, což považuji za dostatečný reprezentativní vzorek. Tento průzkum poukazuje na důvody, proč si dotazovaní lidé tyto produkty zakládali, a naopak odhaluje hlavní důvody, kvůli nimž se produktům vyhýbají. Tento výzkum jsem zařadil do příloh, tj. na konec své práce.

Jedním z nejdůležitějších výsledků práce je pak komparace penzijního systému v ČR před uskutečněnou reformou a po ní. Jedná se tedy o srovnání dvoupilířového systému s novým, třípilířovým.

Mezi další nezanedbatelné výsledky výzkumu patří srovnání čtyř návrhů podoby penzijní reformy, které neprošly, se schváleným návrhem, který je účinný od 1. ledna 2013. Zajímavé je, že všechny ostatní návrhy byly alespoň v jednom parametru lepší a celkově byly vždy výhodnější pro občany České republiky. Vypadá to, že aktuální podoba II. pilíře penzijního systému pomůže jen lidem s vysoce nadprůměrnými příjmy (nad 40 000 Kč), nebo lidem do 35 let věku, jejichž hrubá mzda dosahuje alespoň 30 000 Kč. Ženy na tom kvůli měnícím se podmínkám (zejména posun věku odchodu do důchodu) budou dokonce ještě hůře než muži.

Nejprve jsem se zaměřil na důchodový systém u nás a jeho vývoj, ukázal jsem různé návrhy penzijní reformy a důvody pro její realizaci. Poté jsem postupně rozebral všechny tři pilíře nového penzijního systému v ČR. Dále jsem s pomocí tabulek a propočtů osvětlil, jak fungují jednotlivé finanční produkty se státní podporou, porovnal jsem je na rozmanitých příkladech a nakonec jsem se snažil zjistit, jaké jsou možnosti jejich uplatnění.

Anotace

Autor: Machač Petr

Katedra aplikované ekonomie, filozofická fakulta

Název práce: Komparace finančních produktů se státní podporou a možnosti jejich uplatnění při posilování penzijního systému

Vedoucí práce: Ing. Jiří Klvač CSc.

Počet znaků: ~166 000

Počet příloh: 1

Počet titulů použité literatury: 32

Klíčová slova: finanční produkty, státní podpora, penzijní reforma, důchodový systém

Charakteristika práce: tato magisterská práce se zabývá zejména komparací finančních produktů s podporou státu – tedy penzijního připojištění, stavebního spoření a životního pojištění spořicího typu. Na praktických příkladech poukazuje na možnosti využití těchto finančních programů při změnách penzijního systému v České republice, tedy po penzijní reformě. Věnuji se tedy i důchodovému systému v ČR jako celku a porovnávám jeho starou podobu s aktuální.

Hlavním cílem práce je demonstrovat, jak se dají reálně využít finanční produkty se státní podporou za nových podmínek nastolených penzijní reformou. Tyto produkty dále objektivně srovnávám a nakonec doporučuji, v jakých situacích je vhodné si je založit, a kdy jsou naopak ztrátové. Vedlejším cílem bylo provést praktický průzkum, jak dnešní mladá generace vnímá zmiňované finanční produkty, zda je využívá nebo ne, a co je k tomu vede.

Přínosem práce je kromě naplněných cílů také prezentování pěti odlišných variant návrhů na změnu důchodového systému. Práce by mohla sloužit jednak veřejnosti jako pramen důležitých a nezávislých údajů ohledně finančních produktů s podporou státu a kromě toho by mohla být zdrojem informací pro další výzkum v této oblasti. Dala by se využít také jako zdroj ponaučení, z jakých důvodů se II. pilíř důchodového systému v ČR prozatím nesetkává s úspěchem.

Summary

This master thesis mostly deals with comparison of financial products with state contribution, which means supplementary pension savings, building savings and life insurance. It shows their usage during the changes of Czech pension system, e.g. pension reform, on concrete examples. This means the paper is also about the pension system in Czech Republic in general and compares its older form with the current one.

The main goal of this work is to demonstrate how we can use the financial products with state contribution during the new conditions introduced by the pension reform. Next, I also compare these products objectively, and finally I recommend to different people, when to use these products and when to avoid them. The alternate goal was to execute a survey of how does today's young generation percept these products, if it uses them and why.

The contribution of this thesis – besides the fulfilled goals – is also a presentation of five different suggestions for the change of Czech pension system. The work could serve on the one hand to the public as a basis of important objective data relating financial products with state contribution; on the other hand it could be a source of information for further research of this area. It could also be used as a lesson, why is the so-called second pillar of pension system in Czech Republic unsuccessful with people.

Keywords: financial products, state contribution, pension reform, pension system

Seznam pramenů a literatury

- Aktuálně.cz. *Podpora v nezaměstnanosti 2013*. [online]. cit. 2013-04-05. Dostupné z: <http://wiki.aktualne.centrum.cz/finance/podpora-v-nezamestnanosti-2013/>
- APF ČR. *Asociace penzijních fondů ČR*. [online]. cit. 2013-03-25. Dostupné z: <http://www.apfcr.cz/cs/uvod/>
- Asociace českých stavebních spořitelén. *Novela zákona o stavebním spoření*. [online]. cit. 2013-03-28. Dostupné z: <http://www.acss.cz/cz/novela-zakona-o-stavebnim-sporeni/>
- BEZDĚK, VLADIMÍR a kol. *Důchodová reforma očima NERVu*. [online]. cit. 2013-03-14. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/ekonomicka-rada/clanky/duchodova-reforma-ocima-nervu-82098/>
- ČSSZ. *Nejčastější dotazy*. [online]. cit. 2013-03-23. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/nejcastejsi-dotazy/nejcastejsi-dotazy-duchodove-pojisteni.htm>
- ČSSZ. *Profil organizace*. [online]. cit. 2013-03-13. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/profil-organizace/>
- ČSSZ. *Změny v důchodovém pojištění od 30. 9. 2011*. [online]. cit. 2013-03-24. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/zmeny-v-duchodovem-pojisteni-od-30-9-2011.htm>
- Finance.cz. *Investiční životní pojištění*. [online]. cit. 2013-03-30. Dostupné z: <http://www.finance.cz/pojisteni/osoby/zivotni-pojisteni/investicni/>
- Finance.cz. *Kapitálové životní pojištění*. [online]. cit. 2013-03-30. Dostupné z: <http://www.finance.cz/pojisteni/osoby/zivotni-pojisteni/kapitalove/>
- Finance.cz. *Proč využít penzijní připojištění?* [online]. cit. 2013-03-23. Dostupné z: <http://www.finance.cz/duchody-a-davky/penzijni-pripojisteni/abeceda-penzijniho-pripojisteni/proc-vyuzit-penzijni-pripojisteni/>
- FinančníVzdělávání.cz. *Důchodové životní pojištění*. [online]. cit. 2013-04-12. Dostupné z: <http://www.financnivzdelavani.cz/webmagazine/page.asp?idk=403>
- FinančníVzdělávání.cz. *Historie pojištění, jeho vývoj a význam*. [online]. cit. 2013-03-30. Dostupné z: <http://www.financnivzdelavani.cz/webmagazine/page.asp?idk=394>
- FRANTEL, ROBERT. *Penzijní systém v České republice*. Brno: Masarykova Univerzita, 2010.
- HYZL, JAMES. *Penzijní reforma pro Českou republiku (inovativní přístup)*. Mladá Boleslav: ŠkodaAuto Vysoká škola, 2005. ISBN 8023964542, 9788023964547

iDnes.cz. *Ukončíte-li penzijní připojištění předčasně, na peníze si počkáte i pět měsíců.* [online]. cit. 2013-03-23. Dostupné z: http://finance.idnes.cz/ukoncite-li-penzijni-pripojisteni-predcasne-na-penize-si-pockate-i-pet-mesicu-1x1-/spor.aspx?c=A091124_111457_spor_bab

JELÍNEK, TOMÁŠ. *Důchodová reforma v ČR - miliardy jsou ve hře.* Praha: Občanský institut, 1997. ISBN 8023813412, 9788023813418

JINDRA, VOJTĚCH. *Historie pojišťovnictví.* [online]. cit. 2013-03-30. Dostupné z: <http://edu.uhk.cz/~jindrvo1/predmety/?p=pojiss&page=historie>

LAZAREVIČ, ARSEN. *Penzijní fondy vydělaly téměř 5 miliard.* [online]. cit. 2013-03-23. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/aktuality/penzijni-fondy-vydelaly-temer-5-miliard/>

Měšec.cz. *Stavební spoření.* [online]. cit. 2013-03-27. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/bydleni/stavebni-sporeni/pruvodce/>

Měšec.cz. *Stavební spoření: Cílová částka.* [online]. cit. 2013-03-27. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/bydleni/stavebni-sporeni/pruvodce/cilova-castka/>

MFČR. *Základní aspekty reformy penzijního systému České republiky.* [online]. cit. 2013-03-27. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/duchodova_reforma_62395.html

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Manuál k důchodové reformě.* [online]. cit. 2013-03-23. Dostupné z: http://duchodovareforma.mpsv.cz/files/clanky/10/Duch_ref_fi2.pdf

MPSV. *Analýzy.* [online]. cit. 2013-03-13. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/11968>

MPSV. *Demografický vývoj a prognózy.* [online]. cit. 2013-03-18. Dostupné z: <http://duchodovareforma.mpsv.cz/cs/69>

MPSV. *Obecná informace k zákonu o důchodovém pojištění.* [online]. cit. 2013-04-03. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/617>

MPSV. *Proč je nutná důchodová reforma.* [online]. cit. 2013-03-18. Dostupné z: <http://duchodovareforma.mpsv.cz/cs/2>

Pojištěno.cz. *Srovnání životních pojištění.* [online]. cit. 2013-03-30. Dostupné z: <http://www.pojisteno.cz/zivotni-pojisteni/zivotni-pojisteni-srovnani/>

SCHNEIDER, ONDŘEJ. *Důchodové reformy v Evropě.* [online]. cit. 2013-03-18. Dostupné z: http://idea.cerge-ei.cz/documents/kratka_studie_2011_06.pdf

SKALKOVÁ, O. a kol. *Penzijní reforma.* Hospodářské Noviny, 2012, roč. 56, č. 227, s. 19-23.

Srovnac.cz. *Penzijní připojištění, penzijní fondy kalkulačka výnosů.* [online]. cit. 2013-03-26. Dostupné z: <https://www.srovnac.cz/penzijni-pripojisteni/kalkulacka-a-srovnani>

ŠÍDLO, DUŠAN. *Přechodem do nového penzijního spoření lze na daních ušetřit tisíce.* [online]. cit. 2013-03-25. Dostupné z: http://finance.idnes.cz/jednorazova-vyplata-penzijniho-pripojisti-foy-/penze.aspx?c=A130206_161009_penze_zuk

Vláda ČR. *Národní ekonomická rada vlády.* [online]. cit. 2013-03-13. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/ekonomicka-rada/narodni-ekonomicka-rada-vlady-51371/>

Seznam zkratek

AČSS	Asociace českých stavebních spořitelén
CČ	cílová částka
ČS	Česká spořitelna
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
ČSÚ	Český statistický úřad
FO	fyzická osoba
MF	Ministerstvo financí
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
NERV	Národní ekonomická rada vlády
p. a.	per annum (ročně)
PAYG	pay as you go (průběžný důchodový systém)
PČ	pojistná částka
PF	penzijní fond
PP	penzijní připojištění
StSp	stavební spoření
VŠFS	Vysoká škola finanční a správní
ŽP	životní pojištění

Seznam obrázků, grafů, schémat

Graf 1: Efekt důchodových reforem ve vybraných evropských zemích	strana 17
Graf 2: Věková struktura obyvatelstva ČR v letech 2010-2050	strana 22
Graf 3: Příjmy důchodců podle zdrojů v roce 2011	strana 23
Graf 4: Výše schodku průběžného pilíře – prognóza	strana 40
Schéma 1: Podoba návrhu důchodového systému podle VŠ Škoda Auto	strana 31
Schéma 2: Nová podoba penzijního systému v České republice	strana 37

Seznam tabulek

Tabulka 1: Výše státní podpory u penzijního připojištění	strana 48
Tabulka 2: Výše daňových odpočtů u penzijního připojištění	strana 49
Tabulka 3: Ilustrativní příklad budoucího zhodnocení v penzijních fondech	strana 52
Tabulka 4: Vývoj parametrů stavebního spoření od roku 1993	strana 57
Tabulka 5: Srovnání nabídek stavebních spořitelien v ČR	strana 59
Tabulka 6: Výhody a nevýhody rizikového životního pojištění	strana 63
Tabulka 7: Výhody a nevýhody kapitálového životního pojištění	strana 64
Tabulka 8: Výhody a nevýhody investičního životního pojištění	strana 65
Tabulka 9: Výhody a nevýhody důchodového životního pojištění	strana 65
Tabulka 10: Ilustrativní srovnání výnosů z různých životních pojištění	strana 68
Tabulka 11: Porovnání finančních produktů se státní podporou mezi sebou	strana 70

Seznam příloh

Příloha 1: Průzkum využití finančních produktů s podporou státu

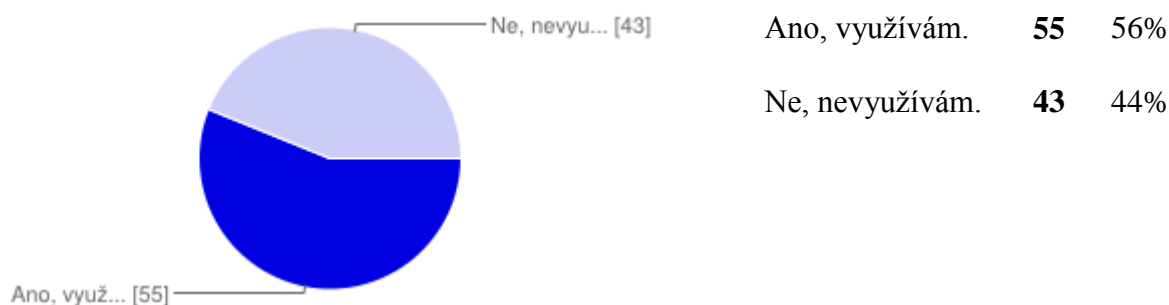
strana 94

Přílohy

Příloha 1: Průzkum využití finančních produktů s podporou státu

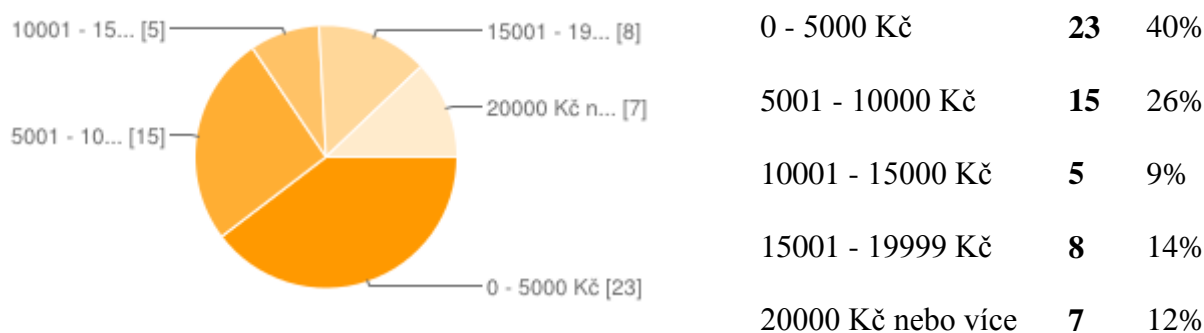
Jako přílohu uvádím výsledky svého praktického průzkumu, který proběhl s pomocí sociálních sítí mezi 98 respondenty. Jednalo se o krátký online dotazník, který byl zaměřen na využívání finančních produktů podporovaných státem. Týkal se tedy stavebního spoření, penzijního připojištění a životního pojištění. Ne všechny otázky byly povinné – pokud dotazovaný produkty využíval, odpovídal na vše kromě záporně položených otázek a naopak, pokud produkty založené neměl, uváděl pouze nejpodstatnější důvod, proč si daný produkt nesjednal. Vesměs jsem získal odpovědi od studentů vysokých škol, dále od několika studentů středních škol, a zbytek pocházel od pracující populace. Každá otázka bude krátce okomentována. Pro zajímavost je dotazník k nahlédnutí na následující adrese: https://docs.google.com/forms/d/1h54_sg8lqPUMrA0a2H1o5R9PZ3I4nYzwPKBIAyPasFM/viewform

1) Využíváte stavební spoření (StSp)?

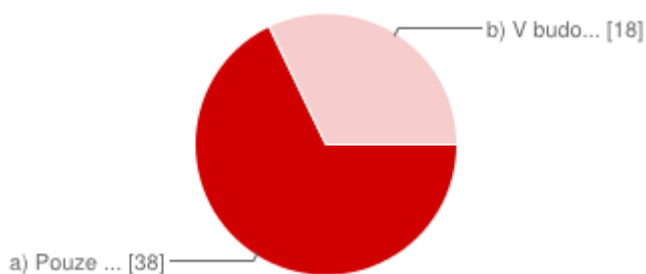
Z první otázky vidíme, že nadpoloviční většina respondentů využívá stavební spoření.

2) Kolik si na něj průměrně vložíte za rok?

Průměrné vklady se však pohybují ze dvou třetin do 10 000 Kč ročně. Jen 12% dotazovaných tedy získá maximální státní podporu.

3) Máte StSp založené jen kvůli spoření, nebo kvůli úvěru?

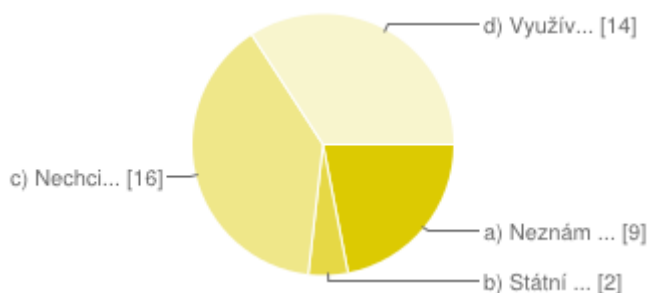

a) Pouze kvůli spoření se státní podporou až 2000 Kč ročně. **38** 68%

b) V budoucnu chci využít i úvěr ze StSp/založil jsem hlavně kvůli úvěru. **18** 32%

Drtivá většina lidí si podle výzkumu odkládá na stavební spoření pouze kvůli státní podpoře.

4) Proč nevyužíváte stavební spoření?

a) Neznám jeho výhody/nemám dost informací. **9** 22%

b) Státní podporu považuji za nedostatečnou, investuji na finančním trhu (např. akcie, podílové fondy). **2** 5%

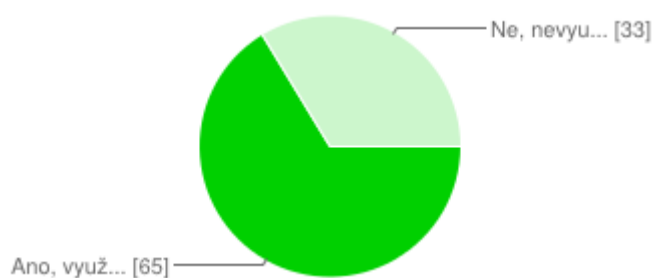
c) Nechci mít své peníze 6 let vázané u spořitelny, raději je utracím podle potřeby. **16** 39%

d) Využíval jsem v minulosti za lepších podmínek (4500 Kč podpory ročně), nyní jsem nové nezakládal. **14** 34%

V této otázce se ukázalo, že téměř 40% respondentů považuje lhůtu šesti let za příliš dlouhou a

raději peníze průběžně utrácí. Přičítám to hlavně věkovému složení dotazovaných. Celých 34% také přiznalo, že využívali stavební spoření jen za starých podmínek. Také je zajímavé číslo 22% u nedostatku informací – vzdělání ve finanční gramotnosti ve školách bohužel začalo teprve před pár lety.

5) Využíváte penzijní připojištění (PP)?

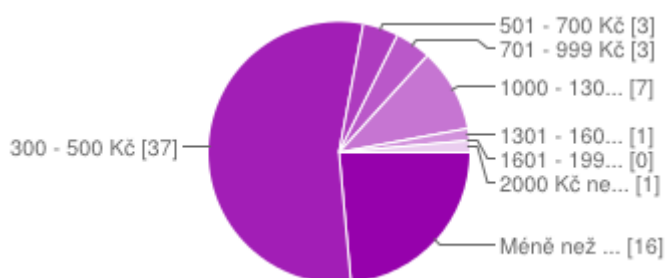

Ano, využívám. **65** 66%

Ne, nevyužívám. **33** 34%

Jak jsem předpokládal, penzijní připojištění je nejrozšířenějším finančním programem vůbec. Přesto ho celá třetina dotazovaných lidí nevyužívá (viz důvody níže).

6) Jaký je Váš měsíční vklad na PP?

Méně než 300 Kč **16** 24%

300 - 500 Kč **37** 54%

501 - 700 Kč **3** 4%

701 - 999 Kč **3** 4%

1000 - 1300 Kč **7** 10%

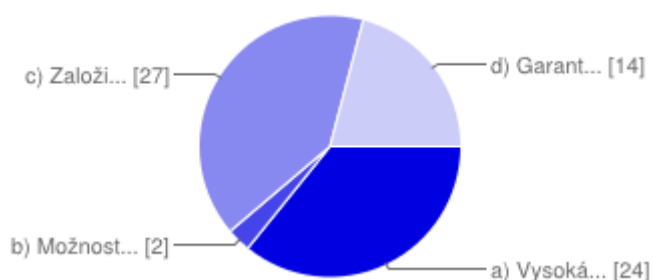
1301 - 1600 Kč **1** 1%

1601 - 1999 Kč **0** 0%

2000 Kč nebo více **1** 1%

Je až zarážející, že čtvrtina dotazovaných si na své penzijní připojištění posílá méně než 300 Kč měsíčně a dobrovolně se tak připravuje o nárok na státní podporu. Penzijní fondy měly přitom rozsáhlou propagační kampaň, kde na změny v příspěvcích upozorňovaly. Naštěstí 54% lidí tato informace neunikla a spoří si mezi 300 a 500 korunami.

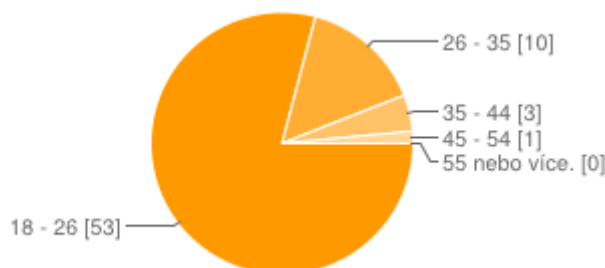
7) Co bylo Vaším hlavním důvodem k vyřízení PP?

a) Vysoká státní podpora na relativně nízké vklady.	24	36%
b) Možnost daňových odpočtů při vysokých vkladech.	2	3%
c) Založil jsem ho s vidinou přilepšení si v důchodu (chci z něj pobírat rentu).	27	40%
d) Garantované zhodnocení vkladů a jistota, že o nic nepřijdu.	14	21%

Tato otázka nabízela ve svých možnostech různé výhody PP, aby ukázala, co z nich je pro většinu lidí zásadní. Jednoznačně vede vidina vyššího důchodu v budoucnu a vysoká státní podpora. Daňové odpočty nalákaly pouze dva dotazované. Na garanci a jistoty vsadila pětina.

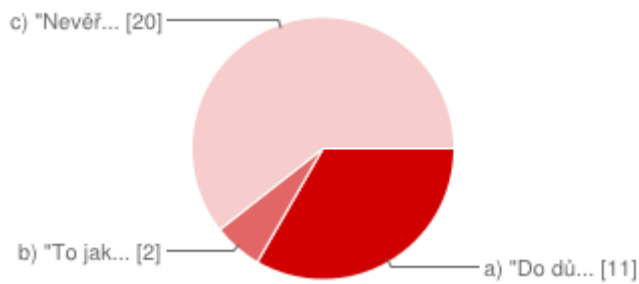
8) V kolika letech věku jste si PP založili?

18 - 26	53	79%
26 - 35	10	15%
35 - 44	3	4%
45 - 54	1	1%
55 nebo více.	0	0%

Jak si můžeme povšimnout, téměř 80% respondentů (53 lidí) si zakládala penzijní připojištění ve věku mezi 18 a 26 lety. Je pozitivní vidět, že mladí lidé myslí na budoucnost a snaží se vhodně zajistit. Nicméně i pro občany ve věku 55 let nebo více je tento produkt stále výhodný, protože od tohoto věku je povinné trvání smlouvy pouze pět let.

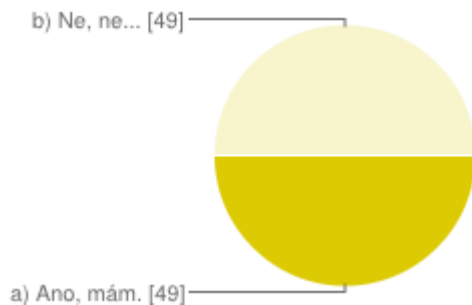
9) Proč nevyužíváte penzijní připojištění?

a) "Do důchodu mám přece ještě daleko!"	11	33%
b) "To jako něco dostanu od státu? To jsem nevěděl."	2	6%
c) "Nevěřím tomu, že fondy tak dlouho přežijí. Raději investuji jinať."	20	61%

Překvapivě celá třetina těch, co PP nevyužívají, nepocítují nutnost nijak se zajišťovat, protože podle nich je do důchodu daleko. Dva z nich patrně o výhodách produktu neměli ponětí a zbytek (61%) penzijním fondům nedůvěřuje nebo investuje jinať.

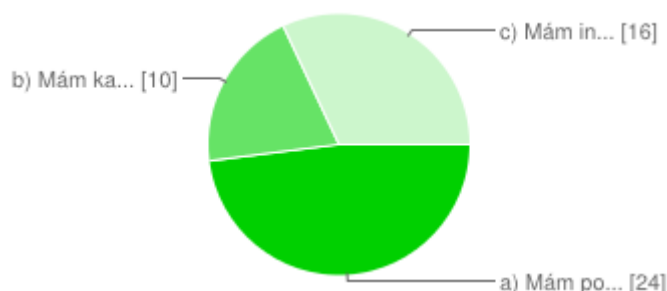
10) Máte nějaké životní pojištění?

a) Ano, mám.	49	50%
b) Ne, nemám.	49	50%

V případě životního pojištění byly hlasy naprosto vyrovnané. Tento finanční produkt je tedy ze všech třech nejméně využíváný.

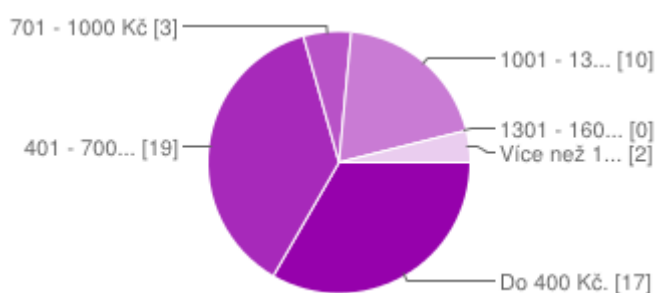
11) Jaký typ životního pojištění (ŽP) máte sjednaný?

- a) Mám pouze rizikové, protože je nejlevnější. **24** 48%
- b) Mám kapitálové ŽP. **10** 20%
- c) Mám investiční ŽP. **16** 32%

Z těch, kdo odpověděli kladně, takřka polovina využívá pouze levnější varianty pojištění, tedy rizikového. Přičítám to demografické skladbě dotazovaných, z nichž většina byla ve věku do 26 let. Potvrdilo se i tvrzení, že investiční životní pojištění je rozšířenější než kapitálové. Kdybych měl možnost ptát se mezi pracujícími lidmi, jsem si jist, že by se poměr změnil ve prospěch investičního ŽP.

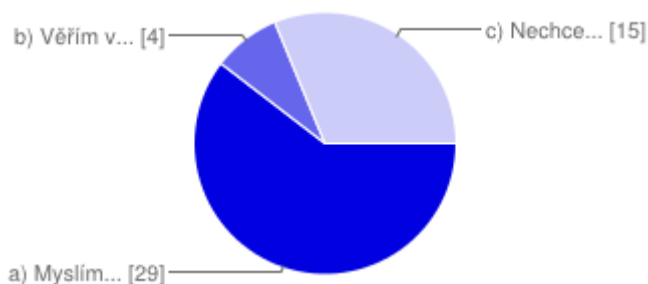
12) Jaké pojistné zhruba měsíčně platíte?

Do 400 Kč.	17	33%
401 - 700 Kč.	19	37%
701 - 1000 Kč	3	6%
1001 - 1300 Kč	10	20%
1301 - 1600 Kč	0	0%
Více než 1600 Kč za měsíc.	2	4%

Výše měsíčního pojistného zhruba odpovídá skladbě respondentů. Dvě třetiny se vejdou do 700 Kč za měsíc, právě díky nízkému věku a nižší rizikové skupině.

13) Proč nemáte žádné životní pojištění?

a) Myslím si, že nepotřebuji - nejsem živitelem rodiny, ani nemám dluhy.	29	60%
b) Věřím ve svoje štěstí a spoléhám na to, že se mi nic nestane.	4	8%
c) Nechce se mi platit tolik peněz pojišťovně.	15	31%

Z těch, kdo žádné životní pojištění nevyužívají je 60% přesvědčeno o tom, že zatím žádné nepotřebují. V podstatě mají pravdu, berou-li to z hlediska zajištění druhých. Ovšem pojištění by mělo sloužit i člověku samotnému a pomoci mu překonat těžká období způsobená například úrazy nebo nemocí. 15 lidí si myslí, že si pojišťovny účtují příliš mnoho a odmítají proto produkt mít. Jen minimum spoléhá na náhodu.